

ვაჟა თვალავაძე

ისტორია
გვასწავლის...

თბილისი, 2013

წიგნში წარმოდგენილი პუბლიცისტური წერილების აბსოლუტური უმეტესობა (გარდა რამდენიმე წერილისა) სხვადასხვა დროს იბეჭდებოდა გაზეთში „საქართველოს რესპუბლიკა“. წერილებში განხილულია მსოფლიო ისტორიიდან ცნობილი, მნიშვნელოვანი ფაქტები, რომელთა შესწავლა დაგვეხმარება საქართველოში მიმდინარე მოვლენების, ჩვენი ხალხის წინაშე არსებული პრობლემების არსის უკეთ წედომასა და მათი სათანადოდ გადაწყვეტაში.

წიგნი გამიზნულია ფართო მკითხველი საზოგადოებისათვის.

რედაქტორი – პროფესორი სალომე დუნდუა

© ვაჟა თვალავაძე, 2013

გამომცემლობა „ლიკა“, 2013
თბილისი, კოტე აფხაზის 4, ☎ 2 988-400

ISBN 978-9941-0-5750-2

UDC (უაკ) 94 (479.22)
თ-525

წინათქმა

რაც ყოფილა, იგივე იქნება და
რაც მომხდარა, იგივე მოხდება,
არაფერია მზის ქვეშ ახალი.

(ეკლესიასტე, თავი პირველი, 9)

უნდა ვაღიაროთ, რომ არავის არ შეიძლება ჰქონდეს კაცობრიობის განვითარების გზებისა და აზრის ცოდნაზე პრეტენზია. „სოციალიზმისა და კომუნიზმის მშენებლობის“ მარქსისტული თეორიის კრახი კარგი მაგალითი უნდა იყოს ამისათვის. ამასთანავე, უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ ისტორიაში, მეტ-ნაკლები სიზუსტით, ყოველთვის მეორდება ფაქტები და მოვლენები, რომელთა სათანადოდ შესწავლა და გაანალიზება გვაძლევს იმის შესაძლებლობას, რომ რამდენიმე ათეული წლით ადრე, კონტურებში მაინც, ვიწინასწარმეტყველოთ მომავალი. ისტორიის, როგორც მეცნიერების მთავარი დანიშნულება სწორედ ეს არის. ამიტომ, უძველესი დროიდან მოყოლებული დღემდე, არა მარტო საკუთარი ქვეყნის, არამედ მსოფლიო ისტორიის ცოდნა აუცილებელია ყველა განათლებული ადამიანისთვის, განსაკუთრებით სახელმწიფო მოღვაწეებისა და, საერთოდ, პოლიტიკოსებისთვის.

დიდმა ილიამ გაზეთ „ივერიის“ საპროგრამო წერილში ხაზგასმით აღნიშნა: „საზოგადოებამ სცნო აუცილებელი საჭიროება უცხო ხალხთა ცხოვრების გაცნობისა, დაინახა, რომ თავისი ბედი და უბედობა ბევრად დამოკიდებულია უცხო ხალხთა ბედსა და უბედობაზე; დაინახა, რომ ხალხთა შორის მისვლა-მოსვლა, ურთიერთის გაც-

ნობა ძლიერი საშუალებაა ხალხის წინ ფეხის წადგმისათვის, ცხოვრების უკეთ მოწყობისათვის... საზოგადოებისათვის, საერთოდ, სხვისი მაგალითი დიდი რამ არის, ცუდი თუ კარგი ორივე გამოსაყენებელია, ცუდს ავიცდენთ, კარგს ავითვისებთ. აქედან ჰჩანს, რომ ყოველმა გაზეთმა თუ ჟურნალმა ყურადღება მიაქციოს უცხო ხალხთა ცხოვრებასა და მდგომარეობას, თუ სურს სხვისი მაგალითით თვით ცნობა გაუადვილოს საზოგადოებას, ბედნიერების გზა აპოვნინოს, უბედურების მიზეზები მოასპობინოს, იმ-იტომ, რომ ყოველ ამისთვის მაგალითი და ცნობანი სხვათა ცხოვრებაში აუარებელია“.

ამ ვრცელ ციტატიდან ნათლად სჩანს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა და აქვს უცხო ქვეყნების ისტორიის შესწავლას ქართველი ხალხის „ფეხის წინ წადგმისათვის, ცხოვრების უკეთ მოწყობისათვის“. ამასთანავე, ამავე ციტატაში მკაფიოდ არის ნათქვამი, რომ უცხოეთიდან ყველაფრის ბრმად გადმოღება დაუშვებელია, რადგან იქაც ბევრი რამ არის ცუდი და ჩვენთვის მიუღებელი.

ილიას ეს შეგონება ჩვენი პოლიტიკოსებისთვის საპროგრამო მითითებად უნდა იქცეს. მითუმეტეს, რომ საქართველოში, დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, სახელმწიფო მმართველობაში ბევრი გამოუცდელი ადამიანი ჩაება, რომელთათვის სახელმწიფოებრივი აზროვნება უცხო ხილია, რაც გარკვეულ სირთულეებს ქმნიდა, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საერთაშორისო ასპარეზზე. ჩვენ შევეცადეთ, ნაწილობრივ მაინც, დავხმარებოდით ამ ადამიანებს, გაგვეცნო მათთვის მსოფლიოში ცნობილი მოღვაწეების მოსაზრებები სახელმწიფო მმართველობის, საერთაშორისო ურთიერთობების შესახებ, მსოფლიო ისტორიული მოვლენების მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები, აგრეთვე, გვსურდა მკვლევართა ახალი თაობებისათვის გაგვეღვივებინა სურვილი ამგვარი ნაშრომების შექმნისათვის. ცხადია,

ამოუწურავია სასწავლო-საინფორმაციო ხასიათის, დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობის მქონე ის ზღვა მასალა, რომლებსაც მსოფლიო ისტორია შეიცავს.

ამგვარი მასალების, პუბლიცისტური წერილების დაბეჭდვის აუცილებლობა განსაკუთრებით საჭირო გახდა მას შემდეგ, რაც „ვარდების რევოლუციით“ სახელმწიფო მმართველობის სათავეში მოვიდნენ გამოუცდელი, ეროვნული ინტერესებისა და ტრადიციების „არატრადიციული გაგების“ მქონე ახალგაზრდები, რომლებმაც 2004 წლიდან მოინდომეს ახალი წელთაღრიცხვის შემოღებაც კი. ვიმედოვნებდი ისინი თავიანთ შეცდომებს, თანდათანობით, თვითონ გამოასწორებდნენ. მაგრამ, 2008 წლის აგვისტოში, რუსეთთან ომის შემდეგ, დავრწმუნდი, რომ ჩემი იმედები არ მართლდებოდა. ამიტომ 2008 წლის სექტემბრიდან დავიწყე წარმოდგენილი პუბლიცისტური წერილების გამოქვეყნება. „ვარდების“ გასაგონად ჯერ ირიბად, მორიდებით, შემდეგ კი უფრო შემტევი სტილით განვიზრახე ამ „მგზნებარე რევოლუციონერების“ შეძლებისდაგვარად „დამოძღვრა“. მაგრამ, როგორც ჩანს, უშედეგოდ, – მათ „ვერც ვერაფერი დაივიწყეს და ვერც ვერაფერი ვერ ისწავლეს“. ამიტომ, ქართველი ხალხის განაჩენი 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნებში კანონზომიერი იყო – ნაციონალების მმართველობა დასრულდა.

ისტორია კარგი მასწავლებელია, მაგრამ, თუ უვარგისი მოწაფეები მის გაკვეთილებს უგულვებელყოფენ, არ სწავლობენ, მაშინ შედეგიც სავალალოა.

¹ ყურადღების აქცენტირებისათვის, ზოგიერთი თეზა და ციტატა ცალკე გამოვყავით, გავიმეორეთ.

არ ბათეთრდების ყოვანი...

ერთ-ერთი პირველი, ვინც ხმა აღიმადლა და მსოფლიოს ხალხების გასაგონად დაგმო რუსეთის აგრესია ქართველი ხალხის წინააღმდეგ, პოლონეთის პრეზიდენტი ლეხ კაჩინსკი იყო. ეს არაა გასაკვირი — პოლონელ ხალხს ბევრი სიმწარე და გაუგონარი ღალატი ახსოვს რუსეთისგან.

XVIII საუკუნეში რუსეთმა, სხვა სახელმწიფოებთან ერთად, სამჯერ მიიღო აქტიური მონაწილეობა პოლონეთის მიწების დანაწილებაში, იგი იყო ერთ-ერთი დამნაშავე პოლონეთის სამეფოს გაუქმებაში, რომლის უკანასკნელი მეფე სტანისლავ პონიატოვსკი პეტერბურგში, პავლე I სამეფო კარზე საპატიო ტყვეობაში იმყოფებოდა და იქვე გარდაიცვალა.

1794 წელს, რუსეთის ჯარებმა, სუვოროვის სარდლობით, სისხლში ჩაახშვეს ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის ტ. კოსტიუშკოს ხელმძღვანელობით პოლონელი ხალხის აჯანყება. სწორედ ამიტომ, პოლონელები, ნაპოლეონის ჯარებთან ერთად, გააფთრებით იბრძოდნენ რუსების წინააღმდეგ. როდესაც ვენის კონგრესზე, 1814 წელს, რუსეთის იმპერატორმა განიზრახა პოლონეთის მიწების შემოერთება, ალექსანდრე I-ს მისი ერთგული მრჩეველები აფრთხილებდნენ თავი შეეკავებინა ასეთი ქმედებისაგან და პირდაპირ ეუბნებოდნენ, „პოლონელის გულში რუსისადმი სიყვარული არასოდეს დაისადგურებსო“. ალექსანდრე I-მა მაინც შემოიერთა ვარშავის საჰერცოგო და რუსეთის შემადგენლობაში შეიქმნა „პოლონეთის სამეფო“, რომლის მეფისნაცვლად ალექსანდრე I-ის ძმა კონსტანტინე დანიშნეს.

თავდაპირველად რუსები პოლონელებს ჰპირდებოდნენ მათი მმართველობის ფორმების, ეროვნული ტრადიციების, ენისა და სხვათა. ხელშეუხებლობას, მაგრამ მას შემდეგ, რაც რუსეთი „ევროპის ჟანდარმი“ გახდა, დაიწყო პოლონელების გარუსების პოლიტიკის განხორციელება. ამან გამოიწვია 1831-32 წწ. პოლონელების აჯანყება. ეს აჯანყება რუსებმა სისხლში ჩაახშვეს, სადამსჯელო ჯარის მთავარსარდალს პასკევიჩს კი ამ „დამსახურებისთვის“ „ვარშავსკი“ უწოდეს და პოლონეთის სამეფოს მეფისნაცვლად დანიშნეს. ნიკოლაი I-ს აჯანყების ჩახშობა ევროპის დიდი სახელმწიფოების წაყრუების პოლიტიკამ გაუადვილა.

მძიმე მარცხის მიუხედავად თავისუფლებისა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი პოლონელები არ ეგუებოდნენ რუსიფიკატორულ პოლიტიკას და 1863 წელს კვლავ აჯანყდნენ. ამ აჯანყების ჩახშობისას რუსი ჯარისკაცები მშვიდობიანი მოსახლეობის მიმართ გაუგონარ სისასტიკეს იჩენდნენ, აიძულებდნენ მათ, მიეტოვებინათ საცხოვრებლები და თავშესაფარი მეზობელ სახელმწიფოებში ეძებნათ. მაშინდელი ევროპის დიდმა სახელმწიფოებმა, კელავაც, ისევ კონიუქტურული მოსაზრებით, არ დაგმეს რუსეთის ასეთი ველურობა, ზოგიერთმა კი რუსის ჯარს თავიანთ ტერიტორიაზე ლტოლვილი პოლონელების დევნის უფლებაც მისცა.

შემდეგ, არც საბჭოთა რუსეთმა უღალატა თავის ტრადიციულ ევრაგულ პოლიტიკას და 1939 წლის 23 აგვისტოს ჰიტლერულ გერმანიასთან დადო „რიბენტროპ-მოლოტოვის პაქტის“ სახელით ცნობილი ხელშეკრულება, რომლის ძალითაც ჰიტლერმა და სტალინმა გაიყვეს ევროპის სახელმწიფოთა, მათ შორის პოლონეთის, ტერიტორიები. სამართლიანად აღნიშნავს ზოგიერთი ისტორიკოსი, ეს პაქტი რომ არა, ჰიტლერული

გერმანია ვერ გაბედავდა, ერთი კვირის შემდეგ მეორე მსოფლიო ომის დაწყებასო. ამ პაქტის შემდეგაც გრძელდება პოლონეთის მიმართ ვერაგული პოლიტიკის განხორციელება. 1940 წელს, ბელორუსიაში, კატინის ტყეში, საბჭოთა შინსახკომმა 12 000 პოლონელი ტყვე სამხედრო პირი დახვრიტა და ამით მნიშვნელოვნად შეამცირა პოლონელების მიერ ფაშისტური გერმანიის მიმართ წინააღმდეგობის გაწევის უნარი. ამ სამარცხვინო ფაქტსაც საბჭოთა კავშირი, ბოლო დრომდე, დიდი მონდომებით მალავდა.

1944 წელს, როდესაც საბჭოთა ჯარები ვარშავას მიუახლოვდნენ, მათი დახმარების იმედით, ვარშავაში აჯანყება დაიწყო. აჯანყებულებს არ სურდათ თავიანთ ქვეყანაში საბჭოთა წყობილების დამყარება. ამიტომ, რუსები არ დაეხმარნენ ეთნიკურ თანამოძმეებს და გერმანელებს საშუალება მისცეს, ვარშავა მიწასთან გაესწორებინათ. (ალბათ, გახსოვთ ცნობილი პოლონელი რეჟისორის ანჟეი ვაიდას ფილმი „ფერფლი და ალმასი“). მხოლოდ მას შემდეგ, რაც გერმანელებმა ვარშავა დატოვეს, საბჭოთა ჯარები ქალაქში შევიდნენ. დაღლილები ეიყავით და ამიტომ ვერ დაეხმარეთ აჯანყებულებსო, იმართლებდნენ თავს საბჭოთა ჯარების მთავარსარდლები მუხანათური საქციელის გამო.

ასეთი ფაქტების მოტანა სხვა ხალხების, მათ შორის ქართველების მიმართაც მრავლად შეიძლება.

ბუნებრივია, ისმის კითხვა: რა სარგებელი მოაქვს საკუთრივ რუსეთისათვის, რუსი ხალხისათვის ასეთ ვერაგულ, ცბიერ პოლიტიკას? ზიანის მეტი არაფერი! მსოფლიოს ცივილიზებული ერებისაგან იზოლაცია (1853-56 წწ. ყირიმის ომში რუსეთს არც ერთმა სახელმწიფომ მხარი არ დაუჭირა და მან სამარცხვინოდ წააგო იგი,, სახელმწიფოს საერთაშორისო ავტორიტე-

ტის დაკნინება, რუსეთის მოქალაქეების აბუჩად აგდება და სხვა მორალური და პრაქტიკული მნიშვნელობის უარყოფითი შედეგები.

ეროვნული სახელმწიფოს, ეროვნული ტრადიციებისა და ეროვნული თავმოყვარეობის შეურაცხყოფა სხვა ქვეყნის მიერ, ისეთი ფაქტია, რომელიც ყოველ ცივილიზებულ ხალხში თაობიდან თაობაზე გადადის, მათ ცნობიერებაში რჩება და შემდეგ პერიოდულად, სხვადასხვა ფორმით ვლინდება. ეს კარგად იცოდა გამოჩენილმა სახელმწიფო მოღვაწემ, პრუსიის კანცლერმა ოტო ბისმარკმა. 1866 წელს, ავსტრიის იმპერიის დამარცხების შემდეგ მან უარი ათქმევინა პრუსიის მეფეს ვილჰელმ I-ს თეთრ ცხენზე ამხედრებული შესულიყო ვენაში და ასე საჯაროდ, მსოფლიო ხალხების თვალში დაემცირებინა ავსტრიელები. ბისმარკმა კარგად იცოდა, რომ საფრანგეთთან მოსალოდნელი კონფლიქტის შემთხვევაში, მუდამ დაბოლმილი, რევანშისათვის განწყობილი ავსტრიის იმპერია პრუსიისათვის ძალიან საშიში იქნებოდა.

საფრანგეთის პრეზიდენტი დე გოლი მემუარებში აღნიშნავს: ჩემს ბავშვობისდროინდელ მეხსიერებას შემორჩა დეიდაჩემის ნაამბობი 1870-71 წწ. საფრანგეთ-გერმანიის ომში ფრანგი ჯარისკაცების თავგანწირული ბრძოლებისა და მათი გმირულად დაღუპვის შესახებ. ამ დროს მას თვალებიდან ცრემლები დაჰაღუპით ჩამოსდიოდაო. ალბათ, ამ ფაქტმაც განაპირობა დე გოლის შეუპოვარი ბრძოლა ფაშისტური გერმანიის წინააღმდეგ.

პოლონეთში ტ. კოსტიუშკოს საფლავზე, ერთი ხანშიშესული ქალი შეურაცხყოფელი სიტყვებით გაგვიმანსპინძლდა (რუსები ეეგონეთ). და ეს მოხდა კოსტიუშკოს აჯანყებიდან 200 წლის შემდეგ!

პოლონელები, კომუნისტური რეჟიმის დროსაც, ყო-

ველ წელს, 1 აგვისტოს, აღნიშნავდნენ 1944 წელს ვარშავის აჯანყებაში დაღუპულთა ხსოვნას და სანთელს ანთებდნენ მათ საფლავებზე.

ვიმეორებ, არც ერთ თავისუფლებისმოყვარე და თავმოყვარე ერში ეროვნული შეურაცხყოფის ფაქტები უკვალოდ არ ქრება.

ამიტომ თვითონ რუსეთისთვის დღესაც აქტუალურია ჩერნიშევსკის გოგოლისადმი მიწერილ წერილში დასმული პრობლემები: რუსი ხალხი კი არ უნდა გააბრიყვო და გააყეყეო სხვა ხალხებთან შედარებით თავისი მოჩვენებითი უპირატესობების ქადაგებებით, არამედ მას უნდა დაანახო ის უარყოფითი, დასაგმობი მხარეები, რაც, სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ აქვსო. თუმცა, ვინც ამ გზით რუსეთის გაკეთილშობილებას შეეცადა, ისინი „მშრომელი ხალხის სახელით“ დაგმო და შეაჩვენა ხელისუფლებამ. ა. სოლჟენიცინი, მართლაცდა გაბედული აზრის გამოთქმისთვის, — ომებში გამარჯვებას რუსეთის ხელისუფლება ხალხის კიდევ უფრო მეტად დამონებისთვის იყენებდა, ხოლო დამარცხების შემდეგ იძულებული იყო, დათმობებზე წასულიყო, — კინაღამ ჯვარს აცვეს.

არადა, ეს მოსაზრება რეალობის ამსახველია: ყირიმის ომში დამარცხების შემდეგ, ხელისუფლება იძულებული გახდა, ბატონყმობა გაეუქმებინა და სხვა რეფორმებიც განეხორციელებინა. იაპონიასთან 1904-05 წწ. ომში დამარცხების შემდეგაც მთავრობამ ზოგი რამ ხალხს დაუთმო. ასე რომ, რუსეთის არმია არც ისე ძლიერია, როგორც ამას წლების განმავლობაში ჩაგვიჩინებდნენ. დიდ სახელმწიფოებთან არც ერთი ომი სხვა სახელმწიფოთა დაუხმარებლად, ერთი ერთზე, რუსეთს არ მოუგია.

მართალია, XVIII საუკუნის II ნახევრიდან მოყოლებული, რუსეთი ამარცხებდა სპარსეთსა და ოსმალეთს,

მაგრამ ეს სახელმწიფოები ამ დროისათვის უკვე არ წარმოადგენდნენ მნიშვნელოვან სამხედრო ძალას. XIX საუკუნეში თურქეთს აღარებდნენ დასაცემად გამზადებულ ცხენს, რომლის ტერიტორიების ხელში ჩასაგდებად ერთმანეთს ექიშპებოდნენ ინგლისი, რუსეთი, ავსტრია და საფრანგეთი.

არა მხოლოდ რუსეთის მოწინავე ინტელიგენციის წარმომადგენლები, არამედ სახელმწიფოს მესვეურებიც, არაერთხელ შეეცადნენ სახელმწიფო მმართველობაში, რუსი ხალხის ცხოვრებაში ცვლილებები შეეტანათ და ამისათვის ატარებდნენ „პერესტროიკას“. ერთ-ერთი ასეთი „პერესტროიკის“ ჩატარება 1905 წელს განიზრახეს.

1905 წლის 17 ოქტომბერს, რევოლუციური მოძრაობის აღმავლობის დროს, თვითმპყრობელური ხელისუფლების შენარჩუნების მიზნით, მეფემ გამოსცა მანიფესტი „სახელმწიფო წეს-წყობილების სრულყოფილებისათვის“, რომელიც ისტორიაში ცნობილია „ოქტომბრის მანიფესტის“ სახელწოდებით. აღნიშნული მანიფესტით მეფე ხალხს ჰპირდებოდა სახელმწიფო სათათბიროს მოწვევას, სიტყვის, პრესის, სარწმუნოების, კავშირების შექმნის თავისუფლებას და სხვა. ეს დაპირებები იმდენად უჩვეულო, მოულოდნელი, რევოლუციური იყო იმდროინდელი რუსეთის იმპერიის სახელმწიფო წეს-წყობილების ფონზე, რომ ხალხმა იგი „პერესტროიკად“ მონათლა. რუსეთის ინტელიგენციის ნაწილმა იმთავითვე ეჭვის თვალით შეხედა ზემოდან ბოძებული დათმობების პრაქტიკული განხორციელების პერსპექტივას. მათი აზრით, საუკუნეების განმავლობაში მონობაში მყოფი ხალხი, რომელიც მე-19 საუკუნეშიც კი ნახევრად მონათმფლობელური ცხოვრებით ცხოვრობდა და მხოლოდ „მათრახის პოლიტიკას“ ემორჩილებოდა (გაეცხსენოთ ა. პუშკინის სიტყვები – პეტრე I რეფორმები მათრახით არის გატარებული),

უცბად ვერ გადემოკრატდებოდა. ასეთი ვარაუდი აქვს გამოთქმული ცნობილ პოეტს საშა ჩორნის (ალექსანდრე ვაკსბერგი) ლექს-პაროდიაში „До реакции“, რომელიც 1906 წელს დაიბეჭდა:

Дух свободы... к перестройке
Вся страна стремится,
Полицейский в грязной Мойке
Хочет утопиться.

Не топись охранный воин, -
Воля улыбнется!
Полицейский! Будь покоен -
Старый грет вернется...

და, მართლაც, 1907 წელს რუსეთში იწყება საშინელი რეაქცია, რასაც მოჰყვა არამარტო ადამიანების ფიზიკური მოსპობა, არამედ მათი ფსიქიკური განადგურება-გადაგვარება (განსაკუთრებით ინტელიგენტებს შორის), რაც გამოიხატებოდა საკუთარ ნატუჯში ჩაკეტვაში, საზოგადოებრივ-სახალხო ინტერესებისადმი ინდეფერენტიზმში, გახშირდა თვითმკვლელობები და ა.შ.

არც მეფის დამხობის შემდეგ გაუმართლა რუს ხალხს. ბოლშევიკების ლიდერებმა კარგად აუღეს ალ-ლო საუკუნეების განმავლობაში რუსი ხალხის გენეტიკურ მახასიათებლად ქცეულ თვისებებს და დაიწყეს მათ გაუთვითცნობიერებელ შოვინისტურ გრძნობებზე თამაში. სწორედ ამიტომ ამბობდა ფ. ენგელსი, „ყველა ჯურის ავანტიურისტისთვის რუსეთი „საქმიანობის“ კარგი ასპარეზიაო“. (ამ სიტყვების სიმართლეს თანამედროვე რუსეთში ვ. ჟირინოვსკის „მოღვაწეობა“ ადასტურებს). „ველიკი რუსსკი ნაროდმა“ წარმოიდგინა, რომ ის მართლა ველიკია და დაიწყო სხვა ხალხებისთვის ჭკუის სწავლება, თუ როგორ უნდა მოაწყონ სახელმწიფო მმართველობა, სახალხო მეურნეობა და ა.შ. ამ

თავისი მესიანისტური მოვალეობის შესასრულებლად იგი არ ერიდებოდა არც მატერიალურ და არც ადამიანთა დანაკარგებს. დღესაც რუსეთში ბევრს სჯერა, რომ აფრიკის ქვეყნებში, აელანეთში, ვიეტნამსა და სხვაგან რუსები ეწირებოდნენ პროლეტარული ინტერნაციონალიზმის წმიდათაწმინდა იდეებს. დღესაც ზოგიერთი რუსი ინტელიგენტი ვერ აცნობიერებს იმ ფაქტს, თუ რა მნიშვნელობა აქვს მცირერიცხოვანი ერებისათვის ეროვნული თვითმყოფადობის, ტერიტორიული მთლიანობის, სარწმუნოებისა და ენის შენარჩუნებისთვის ბრძოლას. ყარაბახის კონფლიქტი ახალი დაწყებული იყო, როცა ერთმა ცნობილმა რუსმა პროფესორმა გაკვირვებით მითხრა: „რისთვის იკლავენ თავს ყარაბახისათვის აზერბაიჯანელები და სომხები, ორივენი ხომ საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში არიანო“ (მაშინ საბჭოთა კავშირი დაშლილი არ იყო).

არა მხოლოდ რიგითი რუსები, არამედ სახელმწიფოს უმაღლესი თანამდებობის პირებიც ცდილობდნენ სხვა ხალხების მიმართ უფროსი ძმის როლის თამაშს. სკკპ ცკ-ს ყოფილმა მაღალჩინოსანმა ასეთი ფაქტი გვიამბო: ნ. ხრუშჩოვი რუმინეთში ვიზიტის დროს სიტყვით გამოვიდა ერთ-ერთი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის წევრების წინაშე და დაუწყო მათ სწავლება თუ როგორ უნდა მოეწოდებინათ ღორებისთვის. სიტყვის დამთავრების შემდეგ კოოპერატივის ერთმა წევრმა ასეთი კითხვა დაუსვა მომსხმენებელს: ერთ კილო საკვებზე რამდენ ნამატს იღებთო. ნ. ხრუშჩოვის პასუხის შემდეგ გაირკვა, რომ იმ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის წევრებს უკეთესი მაჩვენებლები ჰქონიათ. ცხადია, ამის შემდეგ რა უხერხული მდგომარეობა შეიქმნებოდა.

ლ. ბერიას სასამართლო პროცესის დაწყებამდე ჩატარდა სკკპ ცკ-ს დახურული პლენუმი, რომელზეც ბე-

რია მიწასთან გაასწორეს. ლ. კაგანოვიჩის ერთ-ერთი ბრალდება ასეთი იყო: მაშინ, როდესაც ამხ. ი. სტალინმა (სტალინის გინება ჯერ კიდევ არ იყო დაწყებული) გამარჯვების აღლუმის შემდეგ საზეიმო ბანკეტზე ხაზგასმით აღნიშნა დიდი რუსი ხალხის განსაკუთრებული როლი ფაშიზმზე გამარჯვების საქმეში, ბერიამ თავის სადღეგრძელოში დიდი ადგილი დაუთმო სამამულო ომში საბჭოთა კავშირის სხვა ხალხების დამსახურებას და ამით მათი ეროვნული სიამაყე გაამძაფრაო.

რუსეთის დიპლომატია, რომლის პირველი პირები, ძირითადად, არარუსები იყვნენ, ოდითგანვე ცბიერებით, საერთაშორისო ნორმების უგულვებელყოფით გამოირჩეოდა. ამიტომ იყო, რომ ნაპოლეონი ალექსანდრე I-ს ცბიერ ბიზანტიელს უწოდებდა, ამიტომ ამბობდა უ. ჩერჩილი, „რუსეთთან დადებული ხელშეკრულებების ფასი იმ ქაღალდის ფასის ტოლია, რაზეც ისინია დაწერილი“. დიპლომატიაში არის ტერმინი „ჯენტლმენური შეთანხმება“, რაც სახელმწიფოს წარმომადგენლებს შორის სიტყვიერ, ოფიციალურად გაუფორმებელ შეთანხმებას გულისხმობს. იგი ხშირად უფრო სანდოა, ვიდრე ქაღალდზე დაწერილი. რუსეთთან ურთიერთობაში, სიტყვიერი კი არა, ათი ბეჭედი რომ პქონდეს დასმული, ისეთი ხელშეკრულების ნდობაც კი არ შეიძლება ასი პროცენტით. ეს ფაქტორი აუცილებლად გასათვალისწინებელია მათთან ურთიერთობისას. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ასეთ სურათებს ვიხილავთ ახლა რომ გამოდიან ჩვენი მთავრობის წარმომადგენლები და გაკვირვებით ამბობენ: ეს რა გვიქნეს რუსებმა, შეგვითანხმდნენ და შემდეგ მოგვატყუესო.

ქართველების გარდა სხვა ხალხებიც ხშირად სცდებიან რუსეთის დიპლომატიის ჭეშმარიტი სახის შეცნობაში. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, როდესაც ჯერ

კიდევ არ იყო ცნობილი 1939 წლის მოლოტოვ-რიბენტროპის ხელშეკრულების კონფიდენციალური მუხლები და სხვა სამარცხვინო ფაქტები, ჰიტლერული გერმანიის დამარცხებაში შეტანილი წვლილის გამო, ზოგიერთ ქვეყანაში კომუნისტებს მინისტრის თანამდებობებიც კი უბოძეს. მაგრამ მას შემდეგ, რაც მათ დაიწყეს სახელმწიფო ხელისუფლების ძალით დამხობისა და ამ გზით კომუნისტური მმართველობის დამყარების შესაძლებლობის პროპაგანდა, ისინი სულ მალე გამოაბუნძულეს მთავრობებიდან. კომუნისტური პარტიების გავლენა მრავალ ქვეყანაში მკვეთრად დაეცა. ნ. ხრუშჩოვი იძულებული გახდა მარქსიზმ-ლენინიზმი ახალი თეორიული დებულებით „გაემდიდრებინა“. სკკპ XX საუკუნის ყრილობის დადგენილებაში ნათქვამია სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების არამშვიდობიანი და მშვიდობიანი, ანუ პარლამენტური გზის არსებობის შესახებ. გააძლიერეს პროპაგანდა, თითქოს მსოფლიო კომუნისტური მოძრაობის, მარქსისტული ფილოსოფიისა და თეორიული აზროვნების ცენტრში ყოველთვის იდგა სოციალისტური ჰუმანიზმის პრობლემები, ადამიანის, როგორც პიროვნების, მისი სულიერი სამყაროს პრობლემა, თავისუფლებისა და პროგრესის პრობლემები და ა.შ. მაგრამ პრაქტიკაში როგორ ხორციელდებოდა ასეთი ზრუნვა პიროვნებაზე, მის ბუნებრივ უფლებებზე, ბევრს კარგად ახსოვს. პროპაგანდას ძირს თუ არ უმაგრებს რეალურად არსებული ვითარება, ისე მისი შედეგები უმნიშვნელოა.

გორბაჩოვის „პერესტროიკის“ შემდეგაც არაფერი შეცვლილა. რუსეთში პიროვნება ახლაც ისევე ფასობს, როგორც ნიკოლაი I-ის დროს.

რუსეთის სახელმწიფოს მესვეურთა ცბიერების, ორპირობის, არაგულწრფელობის მაგალითების მოყვანა დაუსრულებლად შეიძლება. მათი ასეთი ქცევა არის

მოცემულობა, რომელსაც ანგარიში უნდა გაუწიოთ, გაეითვალისწინოთ და არ ვეცადოთ მათ გამოსწორებას, გაკეთილშობილებას, რადგან ამ მცდელობიდან არაფერი არ გამოვა.

„არ გათეთრდების ყორანი, რაც უნდა ხეხო ქვიშითა“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№168, 169, 2008 წელი

--

ალბათ, რაღაცისთვის სჭირდება

საფრანგეთის გამოჩენილი სახელმწიფო მოღვაწე, „კოჭლი ეშმაკი“, ტალეირანი, ცნობილი იყო, როგორც ცბიერი დიპლომატი. ამიტომ, მისი გარდაცვალების შესახებ გაზეთებში გამოქვეყნებული განცხადებები ბევრმა არ ირწმუნა; ამბობდნენ: – „ამ ხმების გავრცელება ტალეირანს, ალბათ, რაღაცაში სჭირდება“.

ეს ნახევრად ანეკდოტური ფაქტი გამახსენდა, როდესაც გაზეთ „ასავალ-დასავალში“ (2010 წ. 11-17 იანვარი, №2) ე. შევარდნაძის ინტერვიუ წავიკითხე. იგი ამბობს: როდესაც სოხუმი დაიკარგა თავის მოკვლა გადავწყვიტე და ამის შესახებ ჯერ ბ. პასტუხოვის (ამ ომში მის მოწინააღმდეგეს!), შემდეგ კი ჯ. იოსელიანს ვაცნობეო. ჩემი განზრახვა ჯ. იოსელიანმა გადამათქმევინაო. ეტყობა ბ. პასტუხოვის შემდეგ ჯ. იოსელიანს იმიტომ უთხრა, რომ ბ. პასტუხოვმა ეს განზრახვა არ ან ვერ გადაათქმევინა. ჯ. იოსელიანიც ასე რომ მოქცეულიყო, შემდეგ პეტრეს, პავლეს და ა. შ. შეეკითხებოდა – თავს ვიკლავ და თქვენ რა აზრის ხართო.

ბატონ ედუარდს ეს ინტერვიუ, ალბათ, რაღაცისთვის სჭირდება.

24 I 2010.

ხალხი უნდა გაზასებდეს

ზოგჯერ საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე, უცხო სახელმწიფოები ცდილობენ აამაღლონ იმ ქვეყნის მეთაურის ავტორიტეტი, რომელიც საკუთარი ხალხის თვალში ოდითხანე ფიგურად გამოიყურება. მაგალითად, რომის პაპი პიუს IV-მ, 1868 წლის 22 თებერვალს, ესპანეთის დედოფალი იზაბელა უმადლესი ჯილდოთი – „ოქროს ვარდით“ დააჯილდოვა. ეს მოვლენა, სასახლის კარზე დიდი ზარ-ზეიმით აღნიშნეს, მაგრამ ხალხი გულგრილად და დამცინავად შეხვდა, რადგან დედოფლის ავტორიტეტი, საკუთარი ხალხის თვალში, თანდათანობით ეცემოდა. სასახლის კარზე სხვადასხვა ჯურის ავანტიურისტთა სიმრავლე, დედოფლის ფუქსავატური ცხოვრება, მისი სკანდალური კავშირები მრავალრიცხოვან საყვარლებთან, რომელთა შორის სასახლის უბრალო მოსამსახურეებიც იყვნენ, საყოველთაო აღშფოთებას იწვევდა. ამიტომ, რომის პაპისა და სხვა სახელმწიფოების მცდელობის მიუხედავად, 1868 წელს, ესპანეთში მოხდა რევოლუცია და იზაბელა ტახტიდან ჩამოაგდეს.

როდესაც საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს, მეფე ლუი XVI ტახტიდან ჩამოგდების საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა, ევროპის მონარქისტული სახელმწიფოები ბევრს ეცადნენ მისი ხელისუფლების შესანარჩუნებლად, მაგრამ საფრანგეთის მოსახლეობამ იგი ჯერ ტახტიდან ჩამოაგდო, შემდეგ კი გილიოტინით თავი მოჰკვეთა.

ქვეყნის მმართველს ხალხი პატივს თუ არ სცემს, უცხო სახელმწიფოები ვერ უშველიან.

ქვეყნის პრეზიდენტი პარლამენტის ოპოზიციაში?

1642 წლის 22 აგვისტოს, სამოქალაქო ომის დროს, ინგლისის მეფე ჩარლზ I პარლამენტისთვის ომის გამოცხადების ნიშნად, აღმართა სამეფო დროშა – შტანდარტი. ფეოდალური რიტუალის მიხედვით, მეფის მიერ შტანდარტის აღმართვა ნიშნავდა რომელიმე ურჩი ფეოდალის წინააღმდეგ ომის გამოცხადებას. მეფის ჩანაფიქრიც ასეთი იყო – ფორმალურად იგი ომს უცხადებდა არა ინგლისელი ხალხის მიერ კანონიერად არჩეულ თემთა პალატის დეპუტატებს (მაშინ ის ვისი მეფე იქნებოდა, თუ თავისსავე ხალხს გამოუცხადებდა ომს?), არამედ კანონიერი მონარქის წინააღმდეგ ამხედრებულ ურჩ ფეოდალს ესექსს, რომელიც პარლამენტის ჯარის სარდალი იყო. ასე დაიწყო საომარი დაპირისპირება მეფისა და პარლამენტის ჯარებს შორის.

როგორც ვხედავთ, მართალია, ფორმალურად, მაგრამ მაინც, აბსოლუტური მონარქი, ჩარლზ I იძულებული იყო გაეთვალისწინებინა მორალურ-ეთიკური და იურიდიული ფაქტები – ომი გამოუცხადა არა პარლამენტს, არამედ ურჩ ფეოდალს. ამით მან მიგეანიშნა იმაზე, რომ ღვთის მიერ კურთხეული მეფეც კი, ხალხის მიერ დემოკრატიულად არჩეულ პარლამენტს ოპოზიციაში არ უნდა ჩაუდგეს.

სახელმწიფოს მაღალი თანამდებობის პირები, ზოგჯერ, პარლამენტის ნების წინააღმდეგ მოქმედებენ, ან არაკანონიერად, პარლამენტის გვერდის ავლით, დიდი რისკის ფასად, სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის

აქციებს ახორციელებენ. მაგალითად, 1862 წელს, პრუსიის ლანდტაგის სანქციის გარეშე, ბისმარკმა დაიწყო ჯარის რიცხოვრები რაოდენობის გადიდება, რაც დიდძალ დამატებით თანხებს მოითხოვდა, მაგრამ გერმანიის გასაერთიანებლად აუცილებელი იყო. იგი უფრო შორს იხედებოდა, ვიდრე პრუსიის პარლამენტის დეპუტატები. ბისმარკის ვარაუდი გამართლდა – გაძლიერებული არმიით, მან შესძლო „სისხლითა და მახვილით“ გერმანიის გაერთიანება. წარუმატებლობის შემთხვევაში, მას პოლიტიკური სიკვდილი ელოდა.

ინგლისის პრემიერ-მინისტრმა დიზრაელიმ ისარგებლა ეგვიპტის ხედივის მძიმე მატერიალური მდგომარეობით და პარლამენტის დაუკითხავად, ნასესხები ფულით, იყიდა სუეცის არხის აქციები, რამაც დიდად შეუწყო ხელი დიდი ბრიტანეთის ეკონომიკური და პოლიტიკური ძლიერების ზრდას. კანონიერი გზით – პარლამენტში სათანადო პროცედურების გავლით და ა. შ. ამ აქტის განხორციელებას დიდი დრო დასჭირდებოდა, რაც საშუალებას მისცემდა ინგლისის მოწინააღმდეგეებს თვითონ ეყიდათ ეს მეტად მნიშვნელოვანი აქციები.

ამგვარად, სახელმწიფო მმართველს უნდა შეეძლოს საკუთარი რისკის ფასად პარლამენტის ნების წინააღმდეგ წასვლა, მაგრამ ამას უნდა ჰქონდეს სპონტანური და არა სისტემატური ხასიათი. სახელმწიფოს მეთაური საჯაროდ არ უნდა აცხადებდეს, რომ იგი პარლამენტის ოპოზიციონერია და ამგვარ ოპოზიციაში ყოფნა მისი პოლიტიკური მოღვაწეობის მთავარი მიზანია.

10.XII.2012.

მიშა, რეიზა არ მიდიხარ?

კანცელარიის შესასულელთან, ქვაფენილზე, ვიღაც იმერელს ხუმრობით დაუწერია: მიშა, რეიზა არ მიდიხარ?

ამის დამწერს, ალბათ, ვერც კი წარმოუდგენია, თუ ძალაუფლებას რამხელა ჯადო-ხიბლი აქვს, ვისაც ერთხელ მაინც განუცდია სხეებზე (ზოგჯერ მილიონებზე) ბატონობისა და მბრძანებლობის სიამოვნება, მას ასე ადვილად ვერ შეუღევა.

მსოფლიო ისტორიაში, ალბათ, ერთეულები თუ მოიძებნება ისეთი, რომელსაც ძალაუფლება მოჰირჭებოდა და თავისი ნებით უარი ეთქვა დანაშაულებამდე მისულ ჟინზე, კვლავაც გადაეწყვიტა მილიონობით ადამიანის ბედ-იღბალი. ხშირად ასეთ შედარებასაც მიმართავენ: ისევე როგორც ღოთის არ შეუძლია ღოთობას თავი გაანებოს, ბანქოს მოთამაშეს ქაღალდის თამაშს, მეძავს – თავის პროფესიას, ასევე ქვეყნის პირველ პირს არ ძალუძს ნებით თავისი სკამის დატოვება. ამიტომაც, რომ რევოლუციების შედეგად ძალით ჩამოგდებული სახელმწიფო მმართველის სკამს ეგზალტირებული ხალხი სიამოვნებით წეავს.

გეიგე ახლა, ჩემო ხუმარა იმერელო, რეიზა არ მიდის მიშა? რეიზა და ამიზა.

5.III.2013.

აი დემოკრატია!

ვიეტნამში ომის დროს, 1967 წელს, აშშ-ში იმყოფებოდა ცნობილი ქართველი აკადემიკოსი. მაშინ სსრკაგშირიდან ამერიკაში წასვლა ჩვეულებრივი მოკედელათვის თითქმის შეუძლებელი იყო. ამიტომ იქაური ცხოვრების წესების შესახებ უმრავლესობამ ცოტა რამ იცოდა.

ამერიკიდან დაბრუნებული აკადემიკოსი განცვიფრებული გვიყვებოდა: გაგანია ომის დროს ვიეტნამელთა დასახმარებლად აღამიანთა ერთი ჯგუფი თუ როგორ აგროვებდა ფულებს ნიუ-იორკის ქუჩის ერთ მხარეს, მეორე მხარეს კი სხვები იდგნენ საპროტესტო ლოზუნგებით ხელში და გაჰყვიროდნენ: სირცხვილი ამერიკას იმისათვის, რომ ვიეტნამში ომი ამდენ ხანს გააგრძელო. ჩემს შეკითხვაზე, თუ რატომ არ აპატიმრებენ იმ აღამიანებს ვინც თავისი ქვეყნის წინააღმდეგ ფულს აგროვებდნენ – განაგრძო ცნობილმა მეცნიერმა – ამერიკელმა მასპინძელმა მიპასუხაო: ეს მათხოვრები (ზუსტად ეს სიტყვა იხმარა) თანამედროვე სამხედრო თვითმფრინავების ერთი მოტორის საყიდელ ფულსაც ვერ შეაგროვებენ, მაგრამ მათ წინააღმდეგ ძალა რომ გამოიყენო ერთ ამბავს ატეხავენ, მთელს მსოფლიოს აცნობებენ ამერიკაში დემოკრატიული უფლებების დარღვევის შესახებ და ამას შეიძლება ქვეყნისათვის უფრო ცუდი შედეგები მოჰყვესო.

ჩვენთან საპროტესტო ლოზუნგებით აეროპორტის გზაზე გამოსული რამდენიმე ათეული პოლიტპატიმრის ოჯახების წევრები აშშ-ს ვიცე-პრეზიდენტს ბაიდენს

რომ არ დაენახა მოტყუებით სადღაც გადამალეს.

დასკვნა: როცა რამდენიმე ოპოზიციონერი პროტესტანტის გამოსვლის სახელმწიფო ხელისუფლებას ეშინია, ამ სახელმწიფოში კარგად არ არის საქმე, ხელისუფლება თიხის ფეხებზე დგას და საკმარისია ხელის ერთი კერა იმისათვის, რომ იგი დაიშალოს.

9X2011.

პირადად არ დაასახელოთ

საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს გამოჩენილი მოღვაწის რობესპიერისა და მისი მომხრეების, წინააღმდეგ მზადდებოდა შეთქმულება, რომლის ორგანიზატორი იყო შემდგომში ნაპოლეონის ცნობილი მინისტრი ჟოზეფ ფუშე. რობესპიერმა იგრძნო მოახლოებული საფრთხე და განიზრახა დაესწრო მოწინააღმდეგეებისთვის – 1794 წლის 9 თერმიდორს (27 ივლისს), კონვენტის სხდომაზე, კვლავ წამოჭრა საკითხი ახალი რეპრესიების აუცილებლობის შესახებ, კონვენტის მრავალი წევრის არასაიმედოობის შესახებ. დეპუტატები შიშმა მოიცვა, მათ კარგად იცოდნენ, რომ ხვალ შეიძლება ბევრი მათგანი გილიოტინაზე გაეგზავნათ, მაგრამ „მოუსყიდველის“ (ასე ეძახდნენ რობესპიერს) წინააღმდეგ ხმის ამოდებას ვერავინ ვერ ბედავდა.

რობესპიერი თავის სიტყვაში ზოგადად ღაპარაკობდა ხალხის მტრების, შეთქმულების, სახელმწიფო გადატრიალების მოსალოდნელი საფრთხის არსებობის შესახებ, მაგრამ, მან ერთი საბედისწერო შეცდომა მაინც დაუშვა: კონკრეტულად დაასახელა შეთქმულების ერთი მონაწილის, აქამდე არაფრით გამორჩეული, თითქმის უცნობი დეპუტატის, გვარი. ცხადი გახდა, რომ ხვალ გილიოტინაზე მას თავს მოკვეთდნენ. ამ გარდაუვალობამ გამბედაობა შემატა სასიკვდილოდ განწირულ დეპუტატს. მან მოუწოდა შეთქმულებს დაეპატიმრებინათ რობესპიერი. დარბაზი წამიერად გაქვავდა. შეთქმულები მალე გონს მოეგნენ და 1794 წლის 9 თერმიდოს (27 ივლისს) რობესპიერი დააპატიმრეს. მეორე დღეს

კი თანამზრახველებთან ერთად, გრევის მოედანზე, გილიოტინაზე თავი მოჰკვეთეს.

მორალი: როდესაც საჯაროდ სიტყვით გამოდიხართ, პირადად, გვარის დასახელებით ნურავის ნუ გააკრიტიკებთ. ილაპარაკეთ, როგორც რუსები იტყვიან “Вокруг да около”.

პარლამენტში ლაყბობით დიდი საჭმეები არ კეთდება

1815 წელს, ვენის კონგრესის გადაწყვეტილებით, შეიქმნა გერმანიის კავშირი, რომელიც 38 გერმანულ სახელმწიფოს აერთიანებდა. აქედან მოყოლებული, ერთიანი გერმანული სახელმწიფოს დაარსება პროგრესულად მოაზროვნე ყველა გერმანელის ოცნება იყო. ისინი აწყობდნენ შეხვედრებს, დღესასწაულებს, რევოლუციურ გამოსვლებს გაერთიანებული გერმანიის სახელმწიფოს შექმნის მოთხოვნით. გერმანიის კავშირის სეიმში (პარლამენტში) და პრუსიის ლანდტაგში (პარლამენტში). გაუთავებელი დებატები იმართებოდა გაერთიანების გზების შესახებ. გაერთიანების საქმე მაინც შორეულ ოცნებად რჩებოდა.

პრუსიის მეფე ვილჰელმმა (შემდგომში გერმანიის იმპერატორი ვილჰელმ I) 1962 წელს პრუსიის მინისტრ-პრეზიდენტის ანუ პრემიერ-მინისტრის პოსტზე მიიწვია ოტო ფონ ბისმარკი.

ბისმარკი რეალისტი პოლიტიკოსი იყო. მან კარგად იცოდა, რომ გერმანიის გაერთიანება და წართმეული მიწების დაბრუნება უომრად არ მოხდებოდა, ამიტომ ხელისუფლების სათავეში მოსვლისთანავე (1962), მან პირდაპირი განაცხადა: სახელმწიფო მნიშვნელობის დიდი პრობლემები წყდება არა პარლამენტში ლაყბობით, არამედ მახვილით და სისხლით (პირდაპირ თარგმანია რკინითა და სისხლით). და მართლაც, პრუსიამ სამი ომი გადაიხადა გერმანიის გაერთიანებისათვის: 1964 წ. დანიაზე გამარჯვების შემდეგ დაიბრუნა შლეზ-

ვიგი და ჰოლშტაინი, 1866 წელს ავსტრია დაამარცხა და ჩამოიშორა იგი, როგორც გაერთიანების გზაზე მოქიშპე სახელმწიფო, 1870 წელს საფრანგეთზე გამარჯვების შემდეგ შემოიერთა ელზას-ლორენი და 1871 წლის 18 იანვარს, ვერსალის სასახლის სარკეებიან დარბაზში გამოაცხადეს გერმანიის იმპერიის დაარსება.

სამივე ომი ბისმარკის მიერ საფუძვლიანად იყო მომზადებული სამხედრო, დიპლომატიური და ეკონომიკური თვალსაზრისით. პრუსიის ჯარებს ხელმძღვანელობდნენ არა დილეტანტები და თვითმარქვია სამოქალაქო პირები, არამედ ისეთი თვალსაჩინო სამხედრო მოღვაწეები, როგორებიც იყვნენ ფონ როონი, ფონ მოლტკე, ალვესლებენი, კლაუზევიცი და სხვები.

ომი ომობანას თამაშისგან განსხვავდება.

6.IV.2009.

68 გეშინიათ, ამოჰვინთავთ

XX საუკუნის დასაწყისში ინგლისში კონსერვატიულ პარტიას, რომლის წევრი უ. ჩერჩილი იყო, მძიმე დღეები დაუდგა. მისი ავტორიტეტი ხალხში დაეცა და, ცხადია, ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში დიდი გავლენა არ ჰქონდა. ზოგიერთების აზრით, იგი ჰგავდა ჩასაძირავ გემს. ასეთ პირობებში, 1904 წელს, უ. ჩერჩილმა დატოვა ეს პარტია და მიემხრო ლიბერალებს. ამის გამო მას ვირთხაც კი უწოდეს. უ. ჩერჩილის მეგობარმა ჩარლზ დილკმ² მას პირდაპირ მიახალა: შენ, უინსტონ, მეტი ყურადღებით უნდა ადევნო თვალი შენს პოლიტიკურ ბიოგრაფიას. ვირთხას შეუძლია მხოლოდ ერთხელ დატოვოს გემი ჩაძირვისას, მაგრამ ის ამას მეორედ ვერ შეძლებს. ამ ოპერაციის ჩატარებას შენ თუ მეორედ შეეცდები, შენი საქმე დაღუპულია. დილკი შეცდა. 20 წლის შემდეგ ჩერჩილმა შეუძლებელი შეძლო – მან მეორედ დატოვა ჩასაძირად განწირული გემი (ახლა უკვე ლიბერალების) და კონსერვატორებთან წარმატებით ამოყვინთა.

ასე რომ, ზოგიერთი ქართველი პოლიტიკოსი გინესის წიგნშია შესატანი – ვირთხასავით იმდენჯერ დატოვეს ჩასაძირად განწირული გემი და წარმატებით ამოყვინთეს, ძნელია მათი რეკორდი ვინმემ მოხსნას.

14.VIII.2011.

დაბრუნების სენატი

მეფის რუსეთში არსებობდა სასამართლო და ზედამხედველობის უმაღლესი ორგანო სენატი. თუ ადგილობრივი სასამართლო ორგანოების გადაწყვეტილებით უკმაყოფილო ლეკერეთელი ქართველი გლეხი საჩივარს წარადგენდა სენატში, პასუხს სამ თვეში აუცილებლად მიიღებდა.

ახლა საქართველოს სამართალდამცავ დაწესებულებებიდან პასუხს ან საერთოდ ვერ მიიღებ, ან – რამდენიმე წლის შემდეგ.

2.XI.2011.

ღამის ქოთანი აუცილებელია

შუა საუკუნეების ინგლისში, მოსამართლეს, სასამართლო პროცესის დროს, მაგიდაზე ღამის ქოთანი ედო. ეს იმისათვის, იყო საჭირო, რომ მას არ დაევიწყებინა, რომ ისიც ისეთივე ადამიანია, როგორც განსასჯელი და მისთვის უჩვეულო მკაცრი სასჯელი არ გამოეტანა.

2XI2011.

-- .

საკუთარი ძროხის „მოპარვისათვის“ არ ასამართლებდნენ

სამტრედიის სასამართლომ 1906 წელს 507 საქმე გაარჩია და 227 ბრალდებული გაამართლა (Обзор Кутаисской губернии за 1906 год, стр. 11) მომდევნო 1907 წელს კი 302 დანაშაულში ეჭვმიჩნეულის საქმე განიხილა, რომელთაგან 147 გაამართლა (Обзор Кутаисской губернии за 1907 год, стр. 17)

ახლა, როგორც კომპეტენტური პირები ამბობენ, ჩვენს სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში უამრავი უდანაშაულო ადამიანი იხდის სასჯელს.

2.XI.2011.

საზოგადოებრივი აზრი მთავარია

ომისთვის საჭიროა არა მარტო სამხედრო, ეკონომიკური და დიპლომატიური მომზადება, არამედ მისი აუცილებლობის იდეოლოგიური დასაბუთებაც, ანუ საზოგადოებრივი აზრის მომხრობა. ამისათვის სახელმწიფოს მესვეურები, ხშირად, აგრესორის როლში რომ არ გამოვიდნენ, ცდილობენ მოწინააღმდეგე იმ ზომამდე მიიყვანონ, როდესაც ადამიანები კარგავენ რეალურ მდგომარეობაში გარკვევის უნარს და ინსტიტუტებით მოქმედებენ. ამის კარგი მაგალითია ე. წ. „ემსის დეპეშა“, რომლითაც პრუსიის კანცლერმა ბისმარკმა, 1870 წელს, საფრანგეთის ომის პროვოცირება მოახდინა.

კურორტ ემსიდან, სადაც პრუსიის მეფე ვილჰელმ I მკურნალობდა და საუბარი ჰქონდა საფრანგეთის ელჩთან, ბისმარკმა მიიღო პარიზში გასაგზავნი დეპეშა, რომელშიც გადმოცემული იყო მეფესა და ელჩს შორის საუბრის შინაარსი. მან დეპეშის ტექსტი ისე „შეამოკლა“, რომ საფრანგეთისთვის შეურაცხყოფელი ხასიათი მისცა და ისე გაგზავნა პარიზში. დარწმუნებული იყო, რომ დეპეშის ტექსტი წონასწორობიდან გამოიყვანდა საფრანგეთის იმპერატორსა და მთავრობას. ბისმარკის ვარაუდი გამართლდა: „ემსის დეპეშის“ ტექსტის გამოქვეყნებამ პარიზი აღაშფოთა. ნაპოლეონ III რეალურად ვერ შეაფასა თავისი შესაძლებლობები და 1870 წლის 19 ივლისს ომი გამოუცხადა პრუსიას.

ეს ომი საფრანგეთის სასტიკი დამარცხებით დასრულდა. დაემხო საფრანგეთის მეორე იმპერია.

საზოგადოებრივი აზრის მნიშვნელობა კარგად ესმოდა ჰიტლერსაც. ამიტომ აჭიანურებდა იგი 1939 წელს პროლონეთზე თავდასხმას, მიუხედავად იმისა, რომ 1939 წლის 23 აგვისტოს საბჭოთა კავშირთან დადებული ხელშეკრულების შემდეგ, მას ამისთვის ხელები გასხნილი ჰქონდა; ამიტომ არ გამოიყენა მან მეორე მსოფლიო ომში მომწამვლელი ნივთიერებები (მცირე რაოდენობით გამოიყენეს ყირიმში კატაკომბებიდან პარტიზანების გამოდევნის მიზნით), რადგანაც პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ მათი საომარი მიზნით გამოყენება აკრძალეს.

ასეთი ფაქტების მოტანა მრავლად შეიძლება.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№30, 2009 წელი

სრული, შეუზღუდავი ნდობა

როდესაც ნაპოლეონმა ჟ. ფუშე მეორედ დაითხოვა პოლიციის მინისტრის თანამდებობიდან, მას ასეთი სიტყვებით მიმართა: „მჯერა თქვენი ერთგულებისა და მონღომების, მაგრამ მაინც არ ძალმიძს მინისტრის თანამდებობა შეგინარჩუნოთ. ამით ჩემს ღისრებას შევლახავდი. პოლიციის მინისტრის თანამდებობაზე მყოფი სრული, შეუზღუდავი ნდობით უნდა სარგებლობდეს, ხოლო ასეთი ნდობა აღარ შეიძლება არსებობდეს მას შემდეგ, რაც დიდმნიშვნელოვან საქმეში ჩემი და სახელმწიფოს სიმშვიდე ბედის სასწორზე შეაგდეთ. ამას ჩემს თვალში სანაქებო საბაბიც კი ვერ გაამართლებს“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№30, 2009 წელი

როგორ იქცა სავლე კავლელ

ყოზეფ ფუშე იმ ადამიანების რიცხვს მიეკუთვნება, რომლებიც მაღალ სახელმწიფო თანამდებობაზე მოღვაწეობის განმავლობაში ყველას ატყუებენ, ყველას დალატობენ და ყოველთვის დროულად ახერხებენ მოწინააღმდეგის ბანაკში გადაბარებას, ყოველთვის დემონური გამჭრიახობით მსახურებენ ძალაუფლებას და არასოდეს – რაიმე იდეას. ამიტომ ძნელია ამ მაკიაველისტი პოლიტიკოსის ტიპისთვის ნიდაბის ჩამოხსნა და მისი ჭეშმარიტი სახის დანახვა, გიჭირს წარმოიდგინო, რომ ერთი და იგივე ადამიანი 1790 წელს მასწავლებლობდა მონასტრის სკოლაში, ხოლო 1792 წელს უკვე ეკლესიებს ანადგურებდა, 1793 წელს კომუნისტობდა, ხოლო ხუთი წლის შემდეგ მულტიმილიონერად იქცა.

დირექტორიის მმართველობის დროს (1795-1799) ჟოზეფ ფუშე სამი წელი დევნილი იყო და საშინელ სიღატაკეში ცხოვრობდა. თითქოსდა დიდ პოლიტიკაში დაბრუნების იმედი მისთვის უკვე გადაწურული იყო, მაგრამ 1799 წ. 18 ბრიუმერის სახელმწიფოს გადატრიალების მომწყობთ კვლავ დასჭირდათ მისი თავი. ვინც სახელმწიფო გადატრიალებას აპირებს და შეთქმულებას აწყობს, მას პირველ რიგში უსინდისო გაიძვერები, ყველაფრის ჩამდენი ხალხი, უპრინციპო, მაგრამ სწორედ ამით საიმედო ადამიანები სჭირდება. ფუშე კი ყველა ამ მოთხოვნას ზედმიწევნით აკმაყოფილებდა. ამიტომ, 1799 წლის 3 თერმიდორს (21 ივლისს) მას პოლიციის მინისტრად ნიშნავენ. ამ ფაქტს მდიდრები და ბურჟუები შიშით სვდებიან – მათ კარგად ახსოვთ

პოლიციის ახალი მინისტრის კომუნისტური, რევოლუციური მოღვაწეობა – ეკლესიების აკლება და ძარცვა, ტერორი და დაპატიმრება, ისინი ვერ ითვალისწინებენ იმას, რომ 1973 წელს უკიდურესი კომუნისტი დღეს უკვე ბანკირთა და სპეკულიანტთა ნდობით აღჭურვილი კაცია, მათ საქმეებს აჭახრაკებს და თვითონაც ბლომად რჩება. მაგრამ, როდესაც ახალმა მინისტრმა რადიკალებს შეუტია, მათი კლუბი დახურა, ხალხს წესრიგის, სიმშვიდისა და შერიგებისაკენ მოუწოდა, მაშინ კი დარწმუნდნენ, რომ სავლეთ პავლედ იქცა.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№29, 2009 წელი

მისაბამი მაგალითი

ხალხს რომ ეჭვი არ გასჩენოდა მათ მიერ მიღებული საარჩევნო კანონების მიუკერძოებლობაში, 1791 წელს, საფრანგეთის დამფუძნებელი კრების დეკრეტებმა, ერთხმად დაადგინეს, არც ერთი ჩვენთაგანი არ შეიძლება არჩეულ იქნას ახალ საკანონმდებლო ორგანოში.

ჩვენი პარლამენტის დეკრეტები მათ მაგალითს ხომ არ მიბაძავენ?

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№29, 2009 წელი

ქოთნის მური

საფრანგეთის მეფე ლუი XIV (1643-1715) თავის მარშლებს კონდესა და ტიურენს ეუბნებოდა: თქვენ დაიპყარით ტერიტორიები. მე ყოველთვის ვნახავ ისტორიკოსებს, რომლებიც დაამტკიცებენ, რომ ეს ტერიტორიები უძველესი დროიდან საფრანგეთს ეკუთვნოდა და ვიპოვი იურისტებს, რომლებიც იურიდიულად გაამართლებენ თქვენს დაპყრობებს.

--

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№43, 2009 წელი

ქვეყნის მმართველი უშიშარი უნდა იყოს

რუსეთის იმპერატორ ნიკოლაი I (1825-1855) სურდა ბატონყმობის გაუქმება, მაგრამ იმის შიშით, რომ მისი ძირითადი დასაყრდენი კლასი – თავადაზნაურობა განაწყენდებოდა, ვერ გაბედა. ამიტომ, იმის მიუხედავად, რომ იგი თავისი ქვეყნის დიდი პატრიოტი იყო, ისტორიას შემორჩა, როგორც დესპოტი და ევროპის უანდარმი (დეკაბრისტების დახვრეტის, თავისუფალი აზრის დევნის, რევოლუციური მოძრაობების წინააღმდეგ მკაცრი ღონისძიებების განხორციელების, პოლონეთის აჯანყების ჩახშობის გამო). მისი მემკვიდრე ალექსანდრე II კი, ბატონყმობის გაუქმების... გამო, განმათავისუფლებლის სახელით შევიდა ისტორიაში და მადლიერმა შთამომავლობამ, პატივისცემის ნიშნად, რუსეთის იმპერატორებს შორის, იტალიური წითელი მარმარილოსგან ყველაზე კარგი სარკოფაგი გაუკეთა.

ამგვარად, თუ ხალხის ინტერესების საწინააღმდეგოდ მოქმედი ძალების მიმართ მკვეთრი, რადიკალური ღონისძიებების განხორციელების გამბედაობა არ აქვს, ქვეყნის ხელისუფალმა იმაზე მაინც უნდა იფიქროს, „რას იტყვის მასზე შთამომავლობა“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№43, 2009 წელი

დესპოტი მეფე

ყირიმის ომის დროს (1853-1856), სევასტოპოლის დაცემა ისე განიცადა ნიკოლაი I-მა (რუსეთის ისტორიაში იგი ცნობილია, როგორც დესპოტი მეფე), რომ 1855 წ. თავი მოიკლა. სახელმწიფოს ზოგიერთი მეთაური კი ომსაც აგებს, ტერიტორიებსაც კარგავს, მაგრამ, მაინც არხეინადაა და თავის მოკვლა კი არა, თანამდებობის დატოვება არ უნდა.

--

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№43, 2009 წელი

საერთაშორისო რეზონანსის შედეგი

ინგლისი და ესპანეთი ძველი მეტოქეები იყვნენ. XIX საუკუნის 10-იან წლებში, როდესაც ესპანეთის ამერიკულ კოლონიებში მეტროპოლიის წინააღმდეგ გამანთავისუფლებელი ომები დაიწყო, ინგლისს კარგი შესაძლებლობა მიეცა იმისთვის, რომ ხელში ჩაეგდო ესპანეთის ამერიკის ბაზარი: ამ მიზნით, 1812 წელს ინგლისი შეეცადა ეშუამდგომლა კორტესებსა (ესპანეთის პარლამენტი) და ბუენო-აირესის სახელმწიფოს (ახალი არგენტინა) შორის კონფლიქტის მოსაგვარებლად, მიეცა მისთვის საერთაშორისო რეზონანსი, რაც შემდგომში კარგი საფუძველი გახდებოდა არგენტინის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნისათვის, მართლაც, 1816 წელს არგენტინამ დამოუკიდებლობა მოიპოვა.

ასე მთავრდება ხშირად შიდა კონფლიქტები, როდესაც სახელმწიფოს მესვეურებს საკუთარი ძალებით მათი მოგვარება არ შეუძლიათ და „საერთაშორისო რეზონანსის“ იმელი აქვთ.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№28, 2009 წელი

ასეც ხდება

1858 წლის 21 ივლისს სარდინიის სამეფოს პრემიერ-მინისტრი კავური და საფრანგეთის პრეზიდენტი ნაპოლეონ III საიდუმლოდ შეხვედნენ ერთმანეთს. კავური, ავსტრიის წინააღმდეგ ომში დახმარებისათვის, საფრანგეთს სთავაზობდა სავოიასა და ნიცას.

ავსტრიასთან ომში საფრანგეთმა და სარდინიამ გამარჯვებს, მაგრამ ნაპოლეონ III სრულად არ შეასრულა საიდუმლო შეხვედრის პირობები, არ შეუერთა სარდინიას-ვენეცია და იტალიის სხვა ტერიტორიები, თავისთვის კი სავოიისა და ნიცას შემოერთება გადაწყვიტა.

კავურმა კარგად იცოდა, რომ საფრანგეთისთვის სავოიისა და ნიცას გადაცემა ხალხში მის ავტორიტეტს შელახავდა. ამიტომ შეეცადა მიეღო ტანჯული კაცის სახე. ნაპოლეონიც აჰყვა მის თამაშს – კავურთან სპეციალური წარმომადგენელი გააგზავნა, რომელსაც მკაცრი ტონით უნდა მოეთხოვა საიდუმლო შეთანხმების პირობების შესრულება. სარდინიის მეფე ვიტორიო ემანუილმა და მისმა პრემიერ-მინისტრმა თავი მოისაწყლეს – რა ექნათ, ძალა აღმართსა ხნავსო და 1860 წ. ტურინში ხელი მოაწერეს შეთანხმებას, რომლის თანახმად სავოია და ნიცა საფრანგეთს გადაეცა.

გამოხატავდა რა იტალიის მოსახლეობის ნებას, ამ ფაქტის გამო, პაპმა პიუს IX ეკლესიიდან განკვეთა ვიტორიო ემანუილი და მისი მთავრობა.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№28, 2009 წელი

რა მიქნა, მიგრძანეს!

1632 წელს, ჩარლზ I მეფობის დროს, მეფის თვითნებური მოქმედებები რომ აღეკვეთა, ინგლისის პარლამენტმა დეპუტატ ელიოტის წინადადებით ასეთი რეზოლუცია მიიღო: ყველა ქვეშევრდომი, რომელიც ნებაყოფლობით დაემორჩილება კანონსაწინააღმდეგო აქტებსა და მოთხოვნებს, ინგლისის თავისუფლების მტერი და მოღალატეა.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№27, 2009 წელი

სიძულვილის ჩაჩი

გოეთე: „თუ პოეტი პოლიტიკაში გარეეხას მოიწადინებს და რომელიმე პარტიაში უნდა შევიდეს, მაშინ ის დაკარგულია როგორც პოეტი. მაშინ ის უნდა დაემშვიდობოს თავის თავისუფალ სულს, მიუკერძოებელ თვალსაზრისს და დაიხუროს რაღაც სიჩღუნგის, სხვათა მიმართ ბრმა სიძულვილის ჩაჩი“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
N27, 2009 წელი

--

თავს ზემოთ ძალა არაა

აურაცხელი გადასახადებისგან შეწუხებული პარიზელები მოაგონებდნენ ანრი III-ს (1551-1589): „იცოდეთ, თუ ხელმწიფე, მეფე მოინდომებს იმაზე მეტი გადასახადის აღებას, რაც მას ეკუთვნის, ქვეშევრდომები არ დაემორჩილებიან მას“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№27, 2009 წელი

ძალით არ იქნება

1789 წლამდე საფრანგეთის მოსახლეობა თავს არიდებდა ჯარში სამსახურს, რადგანაც ჯარი ხალხისათვის საძულველი რეჟიმის ერთგული დამცველი იყო. სულ მალე მას შემდეგ, რაც რევოლუცია დაიწყო და ხალხის მიერ არჩეულმა დამფუძნებელმა კრებამ არმი-აში რეფორმები განახორციელა, შეიარაღებულ ძალებში სამსახურის სურვილი ოთხმა მილიონმა მოსახლისემ განაცხადა.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№27, 2009 წელი

„პატრიოტები“

რუსეთის პირველი რევოლუციის დროს, 1905 წლის ზაფხულში, საქართველოს რაიონებში ეწყობოდა გაფიცვები, რამაც მეფის მთავრობა დიდად შეაშფოთა. როდესაც ამ გაფიცვების წინააღმდეგ მიმართულმა ერთა შორის წასისინების პოლიტიკამ ხელისუფლებას სასურველი შედეგი არ მოუტანა, მან თბილისში შექმნა „პატრიოტებისაგან“ შედგენილი ბანდიტური ორგანიზაცია. ის აქტიურად თანამშრომლობდა ჟანდარმერასთან, შეიარაღდა და დაიწყო მშვიდობიანი მოსახლეობის აწიოკება; ამიტომ ხალხი „პატრიოტების“ განიარაღებას მოითხოვდა და შეელას ისევ ხელისუფლებისგან ელოდა. ამ ჩანაფიქრის მიზანიც ეს იყო.

რამდენიმე წლის უკან საქართველოში კვლავ შექმნეს ამგვარი „პატრიოტებისგან“ შემდგარი რაზმები, რომლებიც მოსახლეობას აწიოკებდა.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№27, 2009 წელი

არ გაბედოთ, თუ არა!..

ინგლისში, ელიზაბეთ ტიუდორის მმართველობის დროს (1558-1603), სურსათზე ფასები მნიშვნელოვნად გაიზარდა, მანუფაქტურის მუშების ხელფასი კი – უმნიშვნელოდ. ელიზაბეთის მთავრობამ ასეთი მდგომარეობა არანორმალურად მიიჩნია და გამოსცა სპეციალური კანონი, რომლის მიხედვით, ყოველწლიურად, სოფლად და ქალაქად, მოსამართლეები ვალდებული იყვნენ დაეწესებინათ მუშათა ხელფასის რაოდენობა საცხოვრებელი მინიმუმის გათვალისწინებით (მოსამართლეებს სასამართლო საქმეების გარდა სხვა ფუნქციებიც ეკისრებოდათ). საწარმოს მფლობელი მუშას დადგენილ საცხოვრებელ მინიმუმზე ნაკლებ ხელფასს თუ გადაუხდიდა, იგი მკაცრად ისჯებოდა.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№25, 2009 წელი

ხელი არ მახლო, თორემ...

კარლ V (1520-1555) გერმანიის იმპერატორად მდიდარი კურფიუსტრებისა და განსაკუთრებით კი აუგსბურგელი ეაჭრისა და ბანკირის იაკობ ფუგერის ფულუბის წყალობით გახდა. სამაგიეროდ ფუგერმა მიიღო ჰაბსბურგების კუთვნილი მდიდარი საბადოები ალპებში და საქმიანობის სრული თავისუფლება, რაც მან კარგად გამოიყენა უკანონო გამდიდრებისათვის. როდესაც მისი თავგასულობით შევიწროებულმა ხალხმა პროტესტი გამოთქვა, გადაწყვიტეს რაიხსტაგში მიეღოთ კანონები, რომლებიც მსხვილი ეაჭრების შეუზღუდავ პარპაშს ბოლოს მოუღებდა. მაგრამ ამ განზრახვის სისრულეში მოყვანა იოლი არ გამოდგა, იაკობ ფუგერმა, რომელსაც კარგად ჰქონდა შეგნებული თუ როგორ იყო მისგან დაეაღებული იმპერატორი, კარლ V-ს მუქარით განუცხადა: „ცნობილია, რომ თქვენი აღმატებულება ჩემი დახმარების გარეშე ვერ მოიპოვებდა გვირგვინს, რაც მე შემძლია დაეადასტურო თქვენი რწმუნებულის ხელმოწერით“. ამ განცხადების შემდეგ ფუგერებისათვის ხელი არავის უხდია.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№25, 2009 წელი

საკუთარი ჯიბე სულ სხვაა

საფრანგეთის მეფის ლუი XIV-ის (1643-1715) კარზე მოღვაწე ფინანსთა გენერალური კონტროლიორი კოლბერი სახელმწიფო მოხელეებს – ინტენდანტებს ავალებდა, მკაცრად ადევნეთ თვალყური ვაჭრებისა და მეწარმეების საქმიანობას, რადგან ისინი მხოლოდ საკუთარ ჯიბეზე ფიქრობენ და არა სახელმწიფოსა და ხალხის ინტერესებზე. მხოლოდ სახელმწიფოს აქვს გაცნობიერებული საერთო ინტერესებიო.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№25, 2009 წელი

„მაშინ“ ერთ საწოლზე ერთი პაციმარი იწვა

მეფის რუსეთის საპატიმრო ადგილებში კანონის დაცვის, სანიტარიული პირობების, კვების და სხვა საკითხებს მეთვალყურეობდა სპეციალური კომიტეტი, რომელშიც მართლმსაჯულების ორგანოების წარმომადგენლებთან ერთად საზოგადოების ნდობით აღჭურვილი სხვა პირებიც შედიოდნენ.

ციხეები და სხვა სახის საპატიმროები ყოველწლიურად მარაგდებოდა პატიმრებისთვის განკუთვნილი ტანსაცმლით, ფეხსაცმლით, თეთრეულით, საწოლებით... ქუთაისის ციხესთან არსებობდა ეკლესია, ბათუმის ციხის პატიმრებს კვირაში ერთხელ ეწვეოდა ადგილობრივი მონასტრის დიაკვანი, სოხუმის ციხეს კვირაში ერთხელ – ადგილობრივი მღვდელი.

„მაშინ“ კი, მოგეხსენებათ არ არსებობდა ზოგადად ადამიანის თუ პატიმართა უფლებების დამცველი ამდენი სამთავერობო და არასამთავერობო ორგანო თუ ორგანიზაცია.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№48, 2009 წელი

ეკუთვნის, აპა არა?

პირველი მსოფლიო ომის დროს წყალქვეშა ნაეები პირველად გამოიყენეს საბრძოლო მიზნით. გერმანული წყალქვეშა ნავის ერთ-ერთი კაპიტანი, რომელმაც ბრწყინვალედ შეასრულა მთაერობის საიდუმლო, სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის დავალება, დასაჯილდოებლად წარუდგინეს იმპერატორ ვილჰელმ II-ს. დაჯილდოების შემდეგ იმპერატორმა ჰკითხა კაპიტანს, რას ისურვებდით საჩუქრად პირადად ჩემგანო. კაპიტანს ეყო თავხედობა და სთხოვა, წესდების დარღვევით ვადამდე მომანიჭეთ მორიგი სამხედრო წოდებაო.

იმპერატორი შეცბა, მოიღუშა და ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ თქვა, სამხედრო წესდების დარღვევით, უდიდეს დარტყმას მივაყენებ ჩვენს სახელოვან არმიას, ამიტომ, არ შემოიძლია თქვენი თხოვნის დაკმაყოფილებაო.

ჩვენთან კი რა ხდება? თანამდებობის პირი დასვამს კითხვას, ეკუთვნის ჩვენს იმანოს გენერლობაო? ეკუთვნის, აპა არაო? – უყოყმანოდ უპასუხებენ მლიქნელები და წაგებულნი ომების შემდეგ ნაწვიმარზე ამოსული სოკოებივით მოგვიმრავლდნენ უმაღლესი რანგის ოფიცრები და გენერლები.

რა წოდების მინიჭების ვადა და რისი წესდება! მოგცლიათ ერთი, განა ახლა მეოცე საუკუნის დასაწყისია! თანაც ჩვენ ხომ თავისუფალი ქართველები ვართ და არა... პედანტი გერმანელები!

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№48, 2009 წელი

მთავარია ხალხის დასაქმებარო!

ნაპოლეონმა ერთ-ერთ თავის დაახლოებულ პირთან გულახდილ საუბარში აღიარა, რომ უმუშევართა აჯანყებისა უფრო ეშინია, ვიდრე 200-ათასიან არმიასთან ბრძოლისა, ამიტომ მთავრობა ყურადღებას აქცევდა მუშათა დასაქმების საკითხებს.

ახალი სამუშაო ადგილების შექმნისა და ხალხის დასაქმებისთვის ახლაც ზრუნავს ლაპარაკის ნაცვლად საქმის მოყვარული ჩვენი ხელისუფლება, ოღონდ... მაინც ლაპარაკით.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№48, 2009 წელი

მხოლოდ ეროვნული ინტერესები

გერმანელი პროფესორი ფრიდრიხ ლისტი (1789-1846) არ იზიარებდა ადამ სმიტის მოძღვრებას თავისუფალი ვაჭრობისა და ინდივიდუალური თავისუფლების შესახებ. იგი ამბობდა: „ზოგადსაკაცობრიო ინტერესები ბუნდოვანია, პირადი – ვიწრო და შემთხვევითი; ადამიანი უნდა ემსახურებოდეს მხოლოდ ეროვნულ ინტერესებს“. მისი აზრით, საჭირო იყო თავისუფალ ვაჭრობაზე უარის თქმა და მფარველობითი ბაუების შემოღება.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№46, 2009 წელი

როგორ გავხდეთ მილიონერი

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ე. წ. „ბიზნესის სკოლაში“ გაერთიანებული არიან ცნობილი ისტორიკოსები და ეკონომისტები. ისინი ფინანსური ოლიგარქების დაკვეთით შეისწავლიან მსოფლიოში სახელგანთქმული კომპანიებისა და ფირმების სავაჭრო-ფინანსური საქმიანობის ისტორიას. მაგალითად, დაწერილებით აანალიზებენ იმ ფაქტორებს, რომლებმაც განაპირობა XIX საუკუნის შუა ხანებიდან კრუპების წინაპრების – მეწვრილმანე ვაჭრებისა და მათი შთამომავლების თანდათანობით გადაქცევა უმდიდრეს, ცნობილ ადამიანებად, ასევე სიმენსის (XIX საუკუნის შუა ხანებში ეწოდა „სიმენს-ჰალსკე“) და სხვა ფირმებისა და მონოპოლიურ გაერთიანებათა წარმატებებისა და ზოგჯერ ჩავარდნების ისტორიას. თავიანთ გამოკვლევებზე დაყრდნობით, მეცნიერები სათანადო პრაქტიკულ რეკომენდაციას აძლევენ დაინტერესებულ ფირმებსა და კერძო პირებს.

„ბიზნეს სკოლაში“ გაერთიანებულ ცნობილ ისტორიკოსებსა და ეკონომისტებს ვერ გაურკვევიათ, თუ 1-2 წელიწადში, არაფრისმქონე კაცმა, როგორ შეიძლება დააგროვოს რამდენიმე მილიონი დოლარი. ეტყობა, ამ თავსატეხ კითხვას ისინი ქართველი სპეციალისტების დაუხმარებლად ვერ უპასუხებენ.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№46, 2009 წელი

ტერიტორიის დათმობა დაუშვებელია

საფრანგეთში, იაკობინელთა დიქტატურის დროს, 1793 წლის 24 ივნისს, საკანონმდებლო ორგანომ – კონვენტმა მიიღო ახალი კონსტიტუცია, რომელშიც ხაზგასმით იყო ნათქვამი: „საფრანგეთის რომელიმე ტერიტორიის დათმობით ზავის დადება დაუშვებელია“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№46, 2009 წელი

პრეზიდენტმაც ვერ შეძლო

ამერიკელები ამაყობენ თავიანთი კონსტიტუციით, რომელიც 1787 წელს შექმნეს და დღემდე მხოლოდ 30-მდე დამატება და შესწორება შეიტანეს მასში.

აშშ-ს კონსტიტუციის ავტორები ითვალისწინებდნენ იმ ფაქტს, რომ საზოგადოებრივი განვითარება, ცხოვრებისეული პრაქტიკა, ზოგიერთ კონსტიტუციურ კანონს ანაქრონიზმად აქცევდა და ამიტომ საჭირო გახდებოდა მათი შეცვლა. ამავე დროს, ისინი კარგად აცნობიერებდნენ იმასაც, რომ ეს პროცესი არც რთული და არც ზედმეტად გამარტივებული არ უნდა ყოფილიყო. კონსტიტუციაში ცვლილებების შეტანა ხმების უბრალო უმრავლესობით არ შეიძლება; ამისათვის საჭიროა კონგრესის ორივე პალატის დეპუტატთა $\frac{2}{3}$ და შტატების $\frac{3}{4}$ თანხმობა.

გამოხატავდა რა ფართოდ გავრცელებულ აზრს პიროვნების კონკრეტული უფლებების დაფიქსირების აუცილებლობის შესახებ, პირველ კონგრესზე 12 შესწორება შეიტანეს, მათგან 10 რატიფიცირებული იქნა 1791 წლის 15 დეკემბერს. ამ შესწორებებმა შეადგინეს „ბილი უფლებათა შესახებ“, რომელშიც ნათქვამია: კონგრესმა არ უნდა მიიღოს ისეთი კანონები, რომლებიც კრძალავენ რწმენის, სიტყვის, პრესის, პეტციების წარდგენის უფლებებს და ა. შ. ამ შესწორების ავტორთა სიბრძნე და შორსმჭვრეტელობა ნათლად გამოვლინდა 200 წლის შემდეგ, როდესაც 1989 წელს უმაღლესი სასამართლოს დადგენილების შემდეგ, აშშ-ს კონსტიტუციაში შესწორების შეტანა სცადეს. ამ დადგენილების თანახმად საჭირო იყო კონსტიტუციის პირველი შეს-

წორების კორექტირება, რადგანაც იგი იცავდა იმ პირებს, რომლებიც პროტესტის ნიშნად აშშ-ს დროშას წეავდნენ. პრეზიდენტმა ბუშმა (უფროსმა) განაცხადა, რომ დროშის შეურაცხყოფა, როგორც პროტესტის გამოხატვის ფორმა, მიუღებელია და კონგრესს კონსტიტუციაში სათანადო ცვლილებების შეტანა სთხოვა. „ბილი უფლებათა შესახებ“-ში გაცხადებულ პირობებზე დაყრდნობით, პრეზიდენტის ეს თხოვნა უარყვეს.

ჩვენთან პრეზიდენტი კი არა, პარლამენტის ზოგიერთი წევრი ისე ითხოვს კონსტიტუციის რომელიმე მუხლის შესწორებას ან დამატებას (ცელიან და უმატებენ კიდევც), როგორც მოეპრიანებათ, ანუ კონსტიტუციას თავიანთი ინტერესების შესაბამისად ჩოხასავით ირგებენ.

-- -

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№81, 2009 წელი

ცენზურის ბარეში

1695 წლიდან მოყოლებული ინგლისში ცენზურა არ არსებობს, საზოგადოებისთვის მავნე ლიტერატურის, საგაზეთო სტატიების, პიროვნების შეურაცხყოფელი და ცილისმწამებლური წერილების და სხვათა აკრძალვა მხოლოდ სასამართლოს გზით შეიძლება.

ჩვენთან დღემდე მსჯელობენ პრესის შესახებ კანონის ავ-კარგზე.

პროპაგანდას დასაქრდენი სჭირდება

უაშისტური გერმანიის პროპაგანდა, რომელსაც გებელსი ხელმძღვანელობდა, ერთ-ერთი უძლიერესი იყო იმდროინდელ მსოფლიოში. მაგრამ, 1943 წლიდან, მას შემდეგ, რაც ჰიტლერმა მარცხი განიცადა სტალინგრადთან და კურსკთან ბრძოლებში და დაიწყო სსრკ ტერიტორიიდან უკან დახევა, მას შემდეგ, რაც იტალიაში მუსოლინი ჩამოაგდეს და მთელ რიგ ქვეყნებში გაძლიერდა ანტიფაშისტური მოძრაობები, გებელსის პროპაგანდა გაათმაგებული ენერგიით აგრძელებდა საქმიანობას, მაგრამ მას უკვე ის შედეგები აღარ ჰქონდა, რასაც ადრე აღწევდა, ხალხს უკვე არ სჯეროდა მისი.

დასკვნა: თუ პროპაგანდას ზურგს რეალურად არსებული მდგომარეობა არ უმაგრებს, ისე რამდენიც არ უნდა ვიძახოთ ტელეეკრანიდან ცხოვრება მშვენიერიო, რა მხატვრული ნაწარმოებები არ უნდა მიუძღვნათ და ეაქოთ ჩვენი პოლიცია, არც ცხოვრების სიმშვენიერეს და არც პოლიციის და პოლიციელის ავტორიტეტით ამაღლებას ირწმუნებს ხალხი.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№84, 2009 წელი

რას იზამენ გაიძვერები

საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს (1789-1799) კონვენტის (სახალხო კრების – პარლამენტის) დეკრეტებმა დიდი როლი შეასრულეს რევოლუციის მონაპოვართა დაცვაში და უცხო სახელმწიფოთა წინააღმდეგ ბრძოლაში.

რამდენიმე წლის შემდეგ, როდესაც ნაპოლეონის სასახლის მედროვე მსახურნი დაცინვითა და ზიზღით მოიხსენიებდნენ კონვენტის წევრებს მათი პროვინციული წარმოშობის, ჩაცმულობისა და მანერების გამო, კონვენტის ერთ-ერთმა ყოფილმა წევრმა სიამაყით თქვა: მაშინ, როდესაც ევროპის მონარქიული სახელმწიფოები ცდილობდნენ ჩვენს დასამარებას, მაშინ, როდესაც მათ დაიკავეს ჩვენი ტერიტორიების დიდი ნაწილი და წინ მოიწევდნენ, ამ უხეში მანერების მქონე, წითელთავსაბურიანმა, ხის ქოშებიანმა, უხეში ქსოვილის ტანსაცმლიანმა, მხოლოდ პურითა და უვარგისი ლუდით დანაყრებულმა, კონვენტის წევრებისგან შედგენილმა მთავრობამ შეუძლებელი შეძლო. მეფეები დაეუმარცხეთ, საფრანგეთი მტრისგან გაეთავისუფლეთ და ომი მათ ტერიტორიებზე გადავიტანეთ. მე ვამაყობ, რომ მათ რიგებში ვიყავი. თუ საფრანგეთს კელაჲ დაემუქრება საფრთხე, მაშინ ვნახოთ რას მოიმოქმედებენ ორდენებით, მოოქროვილი მუნდირებით, ბუმბულებით და აბრეშუმის წინდებით დამშვენებული გაიძვერები!

ჩვენ, ქართველებს ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა არ გაგვიჭირდება: რას იზამენ და ოჯახითა და ბარგი-ბარხანით ქვეყნიდან გაქცევას ეცდებიან.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№84, 2009 წელი

აშშ ალამ-ალამ მოსწონთ

1987 წელს აშშ-ს კონგრესმა მიიღო კანონი ხანდაზმულობის გამო სამუშაოებზე დისკრიმინაციის შესახებ, რომელიც კრძალავს პენსიაზე ძალდატანებით გაშვებას.

ჩვენთან, სამწუხაროდ, ზოგიერთ მსურველს, რომელსაც თავი აშშ-ს თავგადაკლულ მომხრედ მოაქვს, 40-50 წელს გადაცილებული ადამიანები „ჩამოსაწერთა“ სიაში შეჰყავთ.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
აპრილი, 2009 წელი

დემოკრატია ბამორიცხულია

1799 წლის 18 ბრიუმერს (9 ნოემბერს) ნაპოლეონმა სახელმწიფო გადატრიალება მოახდინა – დაამხო დირექტორია და დაამყარა კონსულობა. ამ ძალდატანებითი აქტის გამო ხუთასთა საბჭოს დეპუტატებმა ნაპოლეონი კანონგარეშედ გამოაცხადეს და მას შეძახილებით: „ძირს დიქტატორი და ტირანი“ შეხედნენ, მაგრამ გენერალმა ლეკლერკმა გრენადერები შეიყვანა საბჭოს სხდომათა დარბაზში და სახალხო წარმომადგენლები გარეკა. ასე გახდა ნაპოლეონი ჯერ პირველი კონსული, შემდეგ კი – იმპერატორი. მის დროს დამკვიდრებული სახელმწიფოს მართვის მეთოდები არჩევითობაზე და პარლამენტარიზმზე პაროდია იყო. როდესაც სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ერთ-ერთ საკითხზე ნაპოლეონს პლებისციტის ჩატარება ურჩიეს, მან განაცხადა: მე გრენადერთა დახმარებით მოვედი სახელმწიფოს სათავეში და არა ხალხის მხარდაჭერით.

ასეა ყველგან, სადაც სახელმწიფოს მეთაური გაყალბებული არჩევნებითა და სხვადასხვა მაქინაციებით ხელში იგდებს ძალაუფლებას. იმ ქვეყანაში დემოკრატიული პრინციპებით სახელმწიფოს მართვა გამორიცხულია.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
აპრილი, 2009 წელი

მოვალენი არიანო

1776 წლის 4 ივლისს აშშ-მა მიიღო „დამოუკიდებლობის დეკლარაცია“, რომლის ავტორი არის თომას ჯეფერსონი. მასში ნათქვამია: „ადამიანები თავიანთი ნება-სურვილით აფუძნებენ მთავრობებს იმისთვის, რომ დაიცვან თავიანთი ბუნებრივი უფლებები, რომელიც სიცოცხლის, თავისუფლებისა და ბედნიერების ძიებებს მოიცავს. როდესაც ნებისმიერი მთავრობა ამ მიზნების საპირისპირო ქმედებას იწყებს, ხალხი უფლებამოსილია შეცვალოს იგი...“

გამოცდილება გვასწავლის, რომ თუ გასაჭირი გასაძლისია, ადამიანთა მოდგმა ამჯობინებს, იტანჯოს, ვიდრე თავს უშველოს... მაგრამ, როდესაც ბოროტებისა და უკანონობის უწყვეტი ჯაჭვი ნიადაგ ერთ მიზანს ემსახურება – დაუმორჩილოს ისინი აბსოლუტურ დესპოტიზმს, მათ უფლება აქვთ და მოვალენი არიან, დაამხონ ასეთი მთავრობა და თავის მომავალ კეთილდღეობას ახალი მცველები მიუჩინონ“.

ე.ი. თუ მთავრობა იმ ვალდებულებებს ვერ ართმევს თავს, რისთვისაც ხალხმა შექმნა ის, მაშინ ხალხი მოვალეა, ძალით დაამხოს ასეთი მთავრობაო.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
აპრილი, 2009 წელი

საკუთარ ხალხთან უცხო აბრძოლები?

გიორგი სააკაძეს საყვედურობენ, რომ საკუთარი, იმ დროისათვის თუნდაც პროგრესული მიზნების მიღწევისთვის უცხო ძალა გამოიყენა.

საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს, 1789 წელს, მეფე ლუი XVI, დამფუძნებელი კრების ურჩი დეპუტატებისა და რევოლუციური გამოსვლების წინააღმდეგ გერმანელი ლანდსკნეხტების (დაქირავებული მეომრების) გამოყენება სცადა. ამ ფაქტმა განსაკუთრებით აღაშფოთა პარიზის მოსახლეობა, რასაც ბასტილიის აღება და რევოლუციური გამოსვლების აღმავლობა მოჰყვა.

ლუი XVIII სიცოცხლის ბოლომდე ახსენებდნენ მისი მოწინააღმდეგეები იმას, რომ, იგი უცხო სახელმწიფოების სამხედრო ძალის წყალობით გახდა მეფე.

ასე ხდება იმ ქვეყნებში, სადაც ადამიანებს ეროვნული თაემოყვარება აქვთ და სადაც ქვეყნის მეთაურს მოსახლეობის უმრავლესობა მხარს არ უჭერს. ამიტომ, გასაკვირია ზოგიერთი ჩვენი ვაიპოლიტიკოსების ტრახბახი: რომ არა ადმირალ ბალტინის დახმარება, ჩვენი საქმე ცუდად იყო, გამსახერდია თბილისში შემოვიდოდნო!

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№57, 2009 წელი

სამედიცინო შემოწმება სირცხვილი არ არის

აშშ-ს პრეზიდენტი ჯონ კენედი მეორე მსოფლიო ომში დაჭრეს, რის შემდეგაც ხერხემალი დაუზიანდა.

საპრეზიდენტო არჩევნებში მისმა მოწინააღმდეგეებმა ეს ფაქტი გამოიყენეს და ხმა გაავრცელეს, ჯ. კენედი პრეზიდენტის მძიმე მოვალეობებს ფიზიკურად თავს ვერ გაართმევსო. ჯ. კენედი იძულებული გახდა, სპეციალური სამედიცინო შემოწმება გაეარა და თავისი ჯანმრთელობის დამადასტურებელი ცნობა წარედგინა.

კარგი იქნება, თუ ჩვენთანაც პრეზიდენტისა და სახელმწიფოს სხვა უმაღლესი თანამდებობის პირებისთვის სამედიცინო შემოწმება აუცილებელი გახდება.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№102, 2009 წელი

პრეზიდენტი და მისი ოჯახი სულ სხვაა

აშშ-ს პრეზიდენტის რუზველტის შვილი მეორე მსოფლიო ომის დროს სამხედრო-საჰაერო ძალებში მსახურობდა. 1943 წელს იგი რამდენიმე დღით შევებულებით დაბრუნდა სამშობლოში, სადაც რესტორანში სადილობისას ჟურნალისტებმა ფოტოსურათები გადაუღეს მას და აურზაური ატეხეს გაზეთებში.

მათი საგაზეთო სტატიების შინაარსი ასეთი იყო: ამერიკელი ბიჭები იბრძვიან და იღუპებიან ფრონტებზე, პრეზიდენტის შვილი კი რესტორნებში დროს ატარებსო. ასეთი რეაქციის შემდეგ, იგი იძულებული გახდა, შეეწყვიტა შევებულება და დაბრუნებულიყო სამხედრო სამსახურში.

ომის დროს ათასობით ამერიკელი ჯარისკაცი სარგებლობდა შევებულებით და რესტორნებში დროს ატარებდა, მაგრამ მათ არავინ ყურადღებას არ აქცევდა.

პრეზიდენტის შვილს კი სხვა მოთხოვნებს უყენებდნენ.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№102, 2009 წელი

სახელმწიფოს მართვა ლობიორობა არ არის

ინგლისელები თავიანთი ამერიკული კოლონიების მოსახლეობას ყველანაირად ავიწროებდნენ: არ აძლევდნენ თავისუფალი ვაჭრობის შესაძლებლობას, ხელს უშლიდნენ ადგილობრივი მრეწველობის განვითარებას, ახდევინებდნენ უამრავ გადასახადს და ა. შ.

კოლონისტები ითმენდნენ მეტროპოლიისგან ასეთ ჩაგვრას, მაგრამ, როდესაც 1765 წელს ინგლისის პარლამენტმა ადგილობრივ მოსახლეობას ე. წ. საგერბო გადასახადი დაუწესა (საგერბო გამოსაღებით იბეგრებოდა ყოველივე ის, რაც დაკავშირებული იყო ქალაქთან: წიგნები, გაზეთები, დოკუმენტები, აგრეთვე, თითოეული სავაჭრო გარიგება, ამიტომ, ამ გადასახადმა კოლონისტების დიდი უმრავლესობის ინტერესები შელახა), რომელიც მოსახლეობის ყველა ფენას მძიმე ტვირთად დააწვა, ამერიკელები აღშფოთდნენ: გადასახადის ამკრეფ მოხელეებს გარეთ აგდებდნენ, მათს სახლებს წვედნენ, ინგლისიდან შემოტანილი ქალაქის გადმოტვირთვის უფლებას არ აძლევდნენ. ყველა საქმიანობა ჩაკედა, ვაჭრები დუქნებს კეტავდნენ, პოლიცია უარს ამბობდა, ემოქმედა ამბოხებული ხალხის წინააღმდეგ. ამიტომ, მეტროპოლია იძულებული გახდა, დაეთმო — გააუქმა საგერბო გამოსაღები.

დასკვნა: სახელმწიფომ განსაკუთრებული კონტროლი უნდა დააწესოს იმ ორგანიზაციებზე, რომელთა საქმიანობა მოსახლეობის ფართო ფენებზე ვრცელდება. მაგალითად, ადამიანს დაბადებიდან სიკვდილამდე

ურთიერთობა აქვს სამართალდამცავ სტრუქტურებთან და, ბუნებრივია, მათი კარგი თუ ცუდი მუშაობა ინსტიტუტურად ეკავშირდება სახელმწიფოს მესვეურებისადმი მოსახლეობის დამოკიდებულებას.

ამიტომ თბილისის ქუჩებში მიმდინარე მრავალათასიანი საპროტესტო დემონსტრაციების გამომწვევ მიზეზებში საქართველოს პროკურატურის, შსს და სასამართლოს ეოლუნტარისტულ, არაპროფესიონალურ საქმიანობას ღომის წილი აქვს.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№103, 2009 წელი

მოულოდნელი რევოლუცია

XIX საუკუნის 50-იან წლებში გერმანულ სახელმწიფოებში ერთიანი გერმანული სახელმწიფოს შექმნისთვის მოძრაობა კელაე გამოცოცხლდა. ამ ფაქტმა შეაშფოთა მონარქები, მაგრამ მათ რეპრესიების განახლება ვერ გაბედეს.

საქსონიის მინისტრი ბეისტი შექმნილი ვითარების შესახებ წერდა: „თანამედროვე მდგომარეობას ისტორიაში ანალოგი არ გააჩნია. ჩვეულებრივად, როდესაც საქმე გვაქვს ისეთ მოძრაობასთან, რომელსაც კონსტიტუციის დამხობა სურს, მაშინ ამ კონსტიტუციას ცელიან ან ებრძვიან ამ მოძრაობას. აქ არც ერთს აკეთებენ და არც მეორეს. ეს შეიძლება მოულოდნელად რევოლუციით დამთავრდეს“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№103, 2009 წელი

ყალბი ჩერვონეცები¹

იმის მიუხედავად, რომ 1924-1925 წლებში სსრკ-თან დიპლომატიური ურთიერთობები დაამყარეს მსოფლიოს დიდმა სახელმწიფოებმა (აშშ-ს გამოკლებით) იმის იმედი, რომ ძალით დაამხოვდნენ ბოლშევიკურ ხელისუფლებას, მაინც არ გამჭრალა. ამ მიზნის მისაღწევად, სახელმწიფოები, სხვადასხვა საშუალებებთან ერთად, ცდილობდნენ აქტიურად გამოეყენებინათ მათ ტერიტორიაზე თავშეფარებული ემიგრანტები რუსეთიდან, მათ შორის ქართველებიც.

იმ ქართველ ემიგრანტებს შორის, რომლებიც საქართველოში 1924 წლის აჯანყების ჩახშობის შემდეგ აქტიურად მონაწილეობდნენ ანტისაბჭოთა ღონისძიებებში, გამოირჩეოდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია, რომელსაც სპირიდონ კედია ხელმძღვანელობდა, აგრეთვე შალვა ქარუმიძე, სადათიერაშვილი და სხვები.

ანტისაბჭოთა საქმიანობის ერთ-ერთ მთავარ მიმართულებად ითვლებოდა საბჭოთა კავშირიდან საქართველოს, საერთოდ კავკასიისა და უკრაინის ჩამოცილება.

მას შემდეგ, რაც ნავთობმა და ნავთობპროდუქტებმა დიდი მნიშვნელობა მოიპოვეს სამხედრო და საყოფაცხოვრებო თვალსაზრისით, ჯერ კიდევ გასული საუკუნის დასაწყისში, საერთაშორისო მსხვილი კაპიტალის წარმომადგენლები დიდ ყურადღებას უთმობდნენ

¹ ჩერვონეცი იყო 1922-1947 წლებში სსრკ-ში სახელმწიფო ბანკის მიერ გამოშვებული ათმანეთიანი ნომინალის საბანკო ბილეთი. 1947 წელს ფულის რეფორმის საფუძველზე ჩერვონეცი შეიცვალა მანეთში გამოხატული ახალი საბანკო ბილეთებით.

კავკასიას. იყენებდნენ რა თავიანთი ინტერესებისათვის მეფის რუსეთის ჩამორჩენილობას და რუსული ბურჟუაზიის სისუსტეს, უცხო კაპიტალმა ამ ქვეყნებში მყარად მოიკიდა ფეხი. პირველი მსოფლიო ომის წინ რუსეთში არსებული უცხოური საწარმოების საერთო ღირებულება 2.5 მილიარდ მანეთს შეადგენდა, აქედან 250 მილიონი კავკასიის ნავთობმრეწველობაში იყო დაბანდებული. ამ თანხის 2/3 ინგლისური ნავთობის ტრესტ, „როიალ დატჩ შელს“ ეკუთვნოდა, რომლის გენერალური დირექტორი და მთავარი აქციონერი იყო ინგლისში ნატურალიზებული, წარმოშობით პოლანდიელი ჰენრი დეტერდინგი.

დარწმუნებულმა საბჭოთა ხელისუფლების მაღე დამხობაში, მან 1920 წელს, პარიზში ემიგრირებული ლიანოზოვისა და მანთაშევისგან შეისყიდა კავკასიაში განლაგებული ნავთობსარეწების აქციები, აგრეთვე ნიკოპოლისა და მარიუპოლის მილსაგლინავე ქარხნები, რომელთა პროდუქცია მთლიანად ნავთობმრეწველობას ხმარდება. ახლა გასაგებია, თუ რატომ იყო დეტერდინგი ანტისაბჭოთა ძალების მთავარი ორგანიზატორი.

დეტერდინგთან ერთად კავკასიაში არსებული ნავთობით დიდად იყო დაინტერესებული ემანუელ ნობელი, ცნობილი შვედი სამხედრო მრეწველისა და ნობელის პრემიის დამაარსებლის ალფრედ ნობელის ძმის-შვილი და მისი ერთ-ერთი მემკვიდრე. ალფრედ ნობელმა, ჯერ კიდევ ცარიზმის დროს, თავის ძმებთან ლუდვიგთან და რობერტთან ერთად, დიდი კაპიტალი დააბანდა რუსეთის მრეწველობაში, ძირითადად ნავთობის საქმეში.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, ემანუელ ნობელი აქტიურად მონაწილეობდა ანტისაბჭოთა შეთქმულებებში. აი, სწორედ ეს პიროვნება, 1924 წლის 12 ნოემბერს, ღეპეშით აცნობებდა შალვა ქარუ-

მიძეს მიუნხენში თავისი ჩასვლისა და მასთან შეხვედრის სურვილის შესახებ.

საერთოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ ქართველი ემიგრანტები სპ. კედია, შ. ქარუმიძე, სადათიერაშვილი და სხვები, დასავლეთის ქვეყნებში ანტისაბჭოთა საქმიანობის გააქტიურებისთანავე ჩაბმული იყვნენ ამ საქმიანობაში.

შ. ქარუმიძე ჯერ კიდევ პირველი მსოფლიო ომის წლებში თანამშრომლობდა გერმანელებთან, შემდეგ სადათიერაშვილის დახმარებით გაეცნო გერმანელ სახელმწიფო და სამხედრო მაღალჩინოსნებს, თავად სადათიერაშვილი, გერმანიაში პოლიტიკურ მოღვაწეებს დაუახლოვდა, თეთრგვარდიელ გენერალ ავალოვ-ბერმონდტთან (ავალიშვილთან) პირად მდივნად მუშაობდა.

შ. ქარუმიძე სარგებლობდა აგრეთვე ედპ-ს და „კავკასიის განთავისუფლების კომიტეტის“ თავმჯდომარის სპ. კედიას სარეკომენდაციო წერილებით. ერთ-ერთ ასეთ სარეკომენდაციო წერილში (1925 წ. 3 მარტი) ნათქვამია: „მე ეგონებ ამჟამად გერმანელ ნაციონალისტთა ინტერესები ემთხვევა ქართველი ხალხის ნაციონალურ მისწრაფებებს, ამიტომ ჩვენი ხალხების ნაციონალურ ძალებს შორის ინტერესებს შეუძლია მუდმივ თანამშრომლობამდე და პრაქტიკულ შეთანხმებამდე მიგვიყვანოს, რაც ორივე პარტიის ძირითად ინტერესებს შეესაბამება“.

ეს წერილი ჩაბარდა მიუნხენში მცხოვრებ გადამდგარ კაპიტანს დოქტორ ვებერს. 1919 წელს იგი აქტიურად მონაწილეობდა ბაეარიის საბჭოთა რესპუბლიკის წინააღმდეგ ბრძოლებში. ახლა ვებერი ჰიტლერთან, ერხარდტთან და პანგერმანულ კავშირთან დაახლოებული პირი იყო. მისი გეგმით საქართველო და უკრაინა იყო ის ქვეყნები, საიდანაც შეიძლებოდა მსოფლიო ბოლშევიზმის დასამარება.

შ. ქარუმიძეს ჰქონდა რაიხსვერის VII სამხედრო ოლქის სამმართველოს მიერ გაცემული ოფიციალური მოწმობა, რომელსაც ხელს აწერდა ოლქის სარდალი (1918 წელს) გერმანიის სამხედრო-დიპლომატიური მისიის ხელმძღვანელი საქართველოში, გენერალი კრეს ფონ კრესენშტაინი.

შ. ქარუმიძე სარგებლობდა, აგრეთვე, პერცოვ გეორგ ლაიხტენბერგის სარეკომენდაციო წერილებით. პერცოვი იყო ნაპოლეონ I გერის ევგენი ბოჰარნეს შვილიშვილის შვილი. იგი დაქორწინებული იყო ნიკოლაი II ქალიშვილზე.

ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ მან დატოვა რუსეთი და დასახლდა თავის სამემკვიდრეო მამულში ბაიერნში (ბავარიაში). მას კავშირი ჰქონდა პანგერმანელებთან და წარმოადგენდა გენერალ ვრანგელის რწმუნებულს.

ნობელის მიუნხენში გამოჩენის შემდეგ, 1925 წლის განმავლობაში მოლაპარაკებები მიმდინარეობდა პარიზში, ბერლინში, ჰააგაში.

ჰააგაში მიღწეული შეთანხმების თანახმად (1926 წ. მარტი), გენერალმა ჰოფმანმა ლონდონის კონფერენციისათვის (1926 წლის ივნისი) მოამზადა საბჭოთა კავშირზე თავდასხმის კონკრეტული გეგმა. ამ გეგმით განსაზღვრული იყო თითოეული სახელმწიფოს (თურქეთი, ბულგარეთი, სპარსეთი, რუმინეთი, პოლონეთი, ჩეხოსლოვაკია, ფინეთი) როლი მოსალოდნელი საომარი ოპერაციების დაწყების დროს.

კავკასიაში და უკრაინაში ეკონომიკური პოზიციების მოპოვებისა და განმტკიცების მიზნით, აღნიშნული გეგმა ითვალისწინებდა:

ა) ხელშეკრულების მომზადებას კავკასიის ნავთობ-სარეწების წარმომადგენლებთან.

ბ) გერმანიისა და ინგლისის ინტერესების დაკონკრეტებას უკრაინასთანაც.

გ) გერმანელების ჩამოსახლებას კავკასიასა და უკრაინაში.

როგორც ჩანს, ამ გეგმის განხორციელების ძირითადი მიზანი იყო ინგლისის სამხედრო ეკონომიკური კავშირის შექმნა საბჭოთა კავშირისაგან კავკასიისა და უკრაინის ჩამოსაცილებლად. ეს განზრახვა მოიწონა ინგლისის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილემ ლოკერ-ლემპსონმა, რომელმაც განაცხადა: „ინგლისი მხარს დაუჭერს ერთა ლიგაში საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობას“. 1920 წელს ინგლისი ყველაზე მეტად აქტიურობდა იმისათვის, რომ საქართველო არ გაერთიანებულყო ერთა ლიგაში. ჭეშმარიტად: ინგლისს არ ჰყავს მუდმივი მტრები და მუდმივი მეგობრები.

კონფერენციის მონაწილეებს შორის უთანხმოება წარმოიშვა მაშინ, როდესაც ინტერვენციის დაფინანსებაზე მიდგა საქმე. დეტერდინგმა განაცხადა, რომ გაიღებდა იმდენ თანხას, რამდენიც მან ათი წლის განმავლობაში იზარალა, რუსული ნავთობსარეწების დაკარგვის გამო. ეს თანხა საკმარისი არ აღმოჩნდა (დეტერდინგს მხოლოდ სამხრეთის რაიონების ჩამოცილება აინტერესებდა, გოფმანს კი — საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა).

კონფერენციაზე გამოითქვა მოსაზრება, რომ გამოეშვათ ყალბი საბჭოთა ფული, რომელიც შემდეგ გადაიგზავნებოდა საბჭოთა კავშირში. ეს იდეა ყველამ მოიწონა.

1926-1927 წლებში გაუარესდა საერთაშორისო ურთიერთობები ჩინეთთან და ინგლისთან, რამაც დააჩქარა ანტისაბჭოთა ძალების საქმიანობა.

1926 წ. მეორე ნახევარში ფორსირებული ტემპით დაიწყო ყალბი ჩერვონეცების დაბეჭდვისათვის მზადება.

ამავე წლის შემოდგომაზე ვებერისა და ბელის (სამმაგი აგენტი იყო) შეკვეთით, ქარუმიძემ და სადათი-

რაშიელმა მიუნხენში 15 ათასი ყალბი ჩერვონეცი და-
ბეჭდეს, აქედან 12 ათასი საბჭოთა კავშირში გადაგ-
ზავნეს. სწორედ ამ ჩერვონეცების ნაწილი აღმოუჩი-
ნეს 1928 წლის შემოდგომაზე მეფის არმიის ყოფილ
როტმისტრს შილერს. გერმანიის ოფიციალური პირე-
ბი ყოველნაირად ცდილობდნენ, მიეჩქმალათ თავიანთი
მონაწილეობა ყალბი ფულის მოჭრასთან დაკავშირე-
ბით, მაგრამ სასამართლო პროცესზე მათი გვარები
კვლავ ამოტივტივდა. ეს ფაქტი ამხილა აგრეთვე გერ-
მანიის კომპარტიის გაზეთმა „როტე ფანე“.

არა მარტო გერმანელები და ინგლისელები, არამედ
ფრანგებიც წინასწარმეტყველებდნენ ახლო მომავალში
საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას. გერმანიის საგა-
რეო საქმეთა მინისტრმა შტრეზემანმა საფრანგეთის
საგარეო საქმეთა მინისტრ ბრიანთან შეხვედრის შემ-
დეგ, 1926 წ. სექტემბერში, თავის დღიურში ჩაწერა: „ბრი-
ანი ახლო მომავალში ბოლშევიკური რეჟიმის დამხო-
ბას წინასწარმეტყველებს... უკრაინას და საქართვე-
ლოს დამოუკიდებლობა სურს“.

ბუნებრივია ჩნდება კითხვები, თუ როგორ ახერხებ-
და 1925 წლამდე თითქმის სრულიად უცნობი ქართვე-
ლი ემიგრანტი შალვა ქარუმიძე ბერლინში, პარიზში,
შვეიცარიასა და ბულგარეთში მიმოსვლას, მჭიდრო კონ-
ტაქტების დამყარებას გერმანიის უმაღლეს სახელმ-
წიფო მოხელეებთან, რას წარმოადგენდნენ ამ დროის-
თვის ქართველი ემიგრანტები, რომლებიც თავიანთ სამ-
შობლოშიც კი დაეიწყებული ჰყავდათ და ფაქტობრი-
ვად არავითარ ძალას არ წარმოადგენდნენ. ამ კითხ-
ვებზე პასუხის გასაცემად, ალბათ, ვრცელი გამოკვლე-
ვაა საჭირო. მოკლედ კი ასე შეიძლება ვუპასუხოთ: ამ
დროს შექმნილმა საერთაშორისო ვითარებამ, ბოლშე-
ვიზმის აღმოფხვრის დაუოკებელმა სურვილმა და ეკო-
ნომიკურმა ინტერესებმა, დაახლოვა ერთმანეთს საერ-

თაშორისო ანტისაბჭოთა ძალები და ქართველი ემიგრანტები.

გერმანიაში ანტისაბჭოთა საქმიანობაში აქტიურად იყვნენ ჩაბმული პანგერმანული კავშირის წევრები. ამ კავშირის ერთ-ერთი ლიდერი ფონ რიოდერი 1923 წელს წერდა: „ჩვენ არ გვინდა დიდი რუსეთი, ჩვენ გვსურს რუსეთი ვიხილოთ შემოერთებული ტერიტორიების გარეშე“. რუსეთის უზარმაზარი სახელმწიფოს დანაწევრების პოლიტიკას პანგერმანელები რასისტულ საფუძველს უდებდნენ. 1921 წლის 6 თებერვალს, პანგერმანელთა თათბირზე, ბარონმა ფონ მანტაიფელ-კატცდანგენმა განაცხადა: „რუსეთი იყო სახელმწიფო, რომელიც გერმანელებმა შექმნეს, რომელშიც გერმანელები ბატონობდნენ... ახლა მას გერმანელები ანგრევენ... მსოფლიო ისტორიამ გერმანელებს აღმოსავლეთის კოლონიზატორის როლი განუსაზღვრა“. ამ კონცეფციის მიხედვით, თუ სლავების სხეულზე გერმანულ თავებს დაეადგამთ, რაღაც კონსტრუქციული შეიძლება კვლავ შეიქმნას.

ბუნებრივია ჩნდება კითხვა: თუ სხვადასხვა სახელმწიფოების, მათ შორის გერმანიის, მაღალი რანგის მოხელეები მონაწილეობდნენ ყალბი ფულის მოჭრაში, მაშინ, საერთოდ, როგორ მივიდა საქმე სასამართლო პროცესამდე? რა თქმა უნდა, საქმე არასოდეს არ მივიდოდა ღია სასამართლო გარჩევამდე, მათი მაქინაციები წარმატებით რომ დასრულებულიყო. მაგრამ მოვლენები ისე განვითარდა, რომ ღია პროცესის თავიდან აცილება შეუძლებელი გახდა.

1927 წლის ზაფხულში გერმანიის სათანადო ორგანოებმა მიიღეს მრავალი შეტყობინება ყალბი ჩერვონეცების შესახებ. გამოძიებამ სამართალდამცავები სადათიერაშვილის კვალზე დააყენა. მისი დაპატიმრება სურდათ მიუნხენში, საკუთარ ბინაში, მაგრამ იქ მათ

დახვდათ მხოლოდ ქარუმიძე, რომელსაც ხელი არ ახლეს. სადათიერაშვილი დააპატიმრეს 1927 წლის 11 აგვისტოს მაინის ფრანკფურტში.

ყალბი ფულის მოჭრით მხოლოდ საბჭოთა კავშირი რომ დაზარალებულიყო, საქმე, ალბათ, მიხუმათღებოდა, მაგრამ ამ ფაქტმა მატერიალურად დააზარალა გერმანელი მეანობრეები და ბანკები. ეს უკვე მეტისმეტი იყო. იქ, სადაც საქმე ფულს ეხება, პატიება შეუძლებელია. თუმცა, პირველი დაჭერიდან რამდენიმე კვირის შემდეგ პოლიციაში და იურიდიულ ინსტანციებში მიხედნენ, რომ ამ აფიორას საერთაშორისო საფუძველი ედო და რომ ყალბი ფულის მჭრელების უკან სხვა პირები იდგნენ.

პარიზში დააპატიმრეს სპ. კედია, რომლის ხელმძღვანელობით მოქმედებდა ქარუმიძე და ქარუმიძის ბალტიისპირელი კომპანიონი ფონ შტრეხელი, მაგრამ ისინი არცკი დაუკითხავთ.

საბჭოთა მთავრობამ მოითხოვა ძიების მასალების გაცნობა, რადგანაც საქმე ეხებოდა ისეთ აფიორას, რომელმაც საბჭოთა კავშირი დააზარალა. ეს თხოვნა არ დააკმაყოფილეს.

სასამართლო პროცესზე ქართველი ემიგრაციის ლიდერებიც გამოვიდნენ. მარგველაშვილი, ახმეტელი, როგორც მოსალოდნელი იყო, მათ გული იჯერეს საბჭოთა კავშირის ღანძღვით და აქებდნენ ქარუმიძეს, როგორც პატრიოტს.

როგორიც იყო წინასწარი გამოძიება და პროცესი, ისეთივე იყო სასამართლო გადაწყვეტილება. 1930 წლის 8 თებერვალს ბეკერი, ბიოლე და შმიდტი გაამართლეს, ქარუმიძის, სადათიერაშვილისა და დოქტორ ვებერის წინააღმდეგ აღძრული საქმე ამნისტიის გამო შეწყვიტეს და ერთადერთი ბრძანება დაპატიმრების შესახებ (იგი ეხებოდა სადათიერაშვილს) გააუქმეს. სასამართ-

ლო გადაწყვეტილება საბჭოთა კავშირისთვის სილის გაწნა იყო. იგი მიუთითებდა იმაზე, რომ ნებისმიერი დანაშაული, რომელიც საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ იქნებოდა მიმართული, დაუსჯელი დარჩებოდა.

ცხადია, საბჭოთა მთავრობა ამ შეურაცხყოფას უყურადღებოდ არ დატოვებდა, განახორციელეს სათანადო დიპლომატიური ღონისძიებები. ამავე დროს წარმოიშვა გერმანიის ხელისუფლებისათვის უფრო სერიოზული მნიშვნელობის ფაქტორი — მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი, რომელმაც განსაკუთრებით დააზარალა გერმანია. ამერიკამ შეწყვიტა კრედიტები. გერმანიის მრეწველობა ერთი მეორეზე მიყოლებით კარგავდა დასავლეთის ქვეყნებში გასაღების ბაზრებს. თითქმის ერთადერთ იმედად რჩებოდა უზარმაზარი საბჭოთა ქვეყანა დიდი შესაძლებლობების მქონე გასაღების ბაზრებით. გერმანიის ბურჟუაზიამ სწრაფად გააცნობიერა ის, თუ რა ეკონომიკური შედეგები შეიძლება მოჰყოლოდა სსრ კავშირთან პოლიტიკური ურთიერთობის გაუარესებას.

ზემოთ აღნიშნულმა ფაქტორებმა განაპირობეს, 1930 წლის ზაფხულში სასამართლო გადაწყვეტილების შეცვლა. ქარუმიძეს მიუსაჯეს 2 წელი და ათი თვე, სადათიერაშვილს ორი წელი პატიმრობა. შმიდტი და ბელი მცირეოდენი თანხით დააჯარიმეს. სადათიერაშვილს წინასწარ პატიმრობა სასჯელის მოხდაში ჩაუთვალეს და იგი სასამართლო დარბაზიდან გაათავისუფლეს. ქარუმიძე კი ამ დროს შვეიცარიაში ცხოვრობდა. ასე რომ, სასამართლოს გადაწყვეტილება ქალაქზე დარჩა და მოსამართლეებმაც იცოდნენ, რომ იგი არ შესრულდებოდა.

სასჯელი ვერ აიცდინა მხოლოდ ბელმა. იგი ოდიოზურ ფიგურად იქცა. მან ბევრი საიდუმლო იცოდა. მისთვის ცნობილი იყო ნაცისტების ფინანსური კავში-

რები დეტერდინგთან და საზღვარგარეთის სხვა წრეებთან, ნაციისტური პარტიის მოიერიშე და დამცველი რაზმების ხელმძღვანელთა ადამიანური სისუსტეების შესახებ. რაიხსტაგის დაწვის შემდეგ, მან შესძლო გერმანიის დატოვება, მაგრამ შორს ვერ წავიდა. ჰიტლერის მიერ მიგზავნილმა მკვლელებმა 1933 წლის 5 აპრილს ტიროლში, ერთ-ერთ პატარა რესტორანში იგი დაცხრილეს. ეს იყო პირველი ფარული ანგარიშსწორება, რომელიც ნაციისტებმა საზღვარგარეთ განახორციელეს.

*გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№117, 2009 წელი*

იმპიჩმენტი

საქართველოს ახალი კონსტიტუციის მისაღებად კარგი იქნება, თუ საკონსტიტუციო კომისიის წევრები გაითვალისწინებენ ამერიკელთა გამოცდილებას და კონსტიტუციის ერთ-ერთ მუხლში ნათლად ჩამოაყალიბებენ იმ პროცედურას, რომლითაც შესაძლებელი იქნება უღირსი პრეზიდენტის გადაყენება. ეს პროცესი არც რთული და არც ზედმეტად გამარტივებული არ უნდა იყოს.

აშშ-ს კონსტიტუციაში არის ისეთი მუხლი, რომელიც გულისხმობს თანამდებობრივი დანაშაულის გამო პრეზიდენტის სასამართლოსთვის გადაცემს, ანუ მუხლი იმპიჩმენტის შესახებ.

ბენჯამენ ფრანკლინი ამბობდა, რომ იმპიჩმენტის გარეშე პრეზიდენტის პოსტიდან გადასაყენებლად ერთადერთი საშუალება რჩება – მისი მოკვლა, რაც მას წაართმევს არა მარტო სიცოცხლეს, არამედ დაცვის შანსსაც.

აშშ-ს ისტორიაში იმპიჩმენტის გამოყენების ორი მცდელობა იყო: პირველი – 1865 წ. ენდრიუ ჯონსონის წინააღმდეგ, როდესაც პრეზიდენტმა სენატორის ერთი ხმის წყალობით შეინარჩუნა ძალაუფლება, მეორე – 1972 წელს, როდესაც რიჩარდ ნიქსონი იძულებული გახდა, გადამდგარიყო პრეზიდენტის პოსტიდან.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№139, 2009 წელი

წმიდა სამების გულისთვის?

აგრესორი სახელმწიფოები ყოველთვის ცდილობენ, თავიანთი მტაცებლური მიზნები ჰუმანური, კაცთმოყვარული, ალტრუისტული გრძნობების განხორციელებად წარმოეჩინათ. ასე იყო მაშინ, როცა რუსეთმა, აესტრიამ და პრუსიამ სამჯერ (1772, 1793, 1795) დაინაწილეს პოლონეთის ტერიტორია. ამ დანაწილების სამივე დოკუმენტი იწყებოდა სიტყვებით: „წმიდა სამების გულისთვის“, მშვიდობის შენარჩუნებისთვის, პოლონელი ხალხის სასიკეთოდ და ა. შ. საბოლოოდ პოლონეთის სახელმწიფო გაანადგურეს და XVIII ს. ბოლოსათვის იგი უკვე არ არსებობდა.

ასე იყო მაშინ, როცა დაუძლურებულ ოტომანთა იმპერიაზე გავლენის მოპოვებისთვის, მისი ტერიტორიების ხელში ჩაგდებისთვის რუსეთი „თავს იკლავდა“ იქ მცხოვრები მართლმადიდებლების, ფრანგები – იქ მცხოვრები კათოლიკების ინტერესების დაცვისათვის, ინგლისი კი „ზრუნავდა“ ოსმალეთის იმპერიის ერთიანობის შენარჩუნებისთვის; ასე იყო მაშინაც, როდესაც რუსეთი ბალკანეთის ნახევარკუნძულის მცხოვრები სლავების დამცველის როლში გამოდიოდა, სინამდვილეში კი ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე გაბატონებას ცდილობდა და ა. შ.

ასე არის ახლაც, როცა რუსეთი ცდილობს საქართველოს მოსტაცოს აფხაზეთი და სამაჩაბლო და ეს აგრესია აფხაზი და ოსი ხალხების ინტერესების დაცვად გაასაღოს.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№139, 2009 წელი

ყოვლისშემძლე მონარქსაც კი უარი ათქმევინეს

XX საუკუნის დასაწყისიდან, გერმანიის დიპლომატია ყოველნაირად ცდილობდა რუსეთის, საფრანგეთისა და ინგლისის მოსალოდნელი კავშირისათვის („ანტანტისათვის“) ხელი შეეშელა, ეს სახელმწიფოები ერთმანეთისათვის დაეპირისპირებინა. ამ მიზნით გერმანიის იმპერატორმა ვილჰელმ II-მ მორიგი საზღვაო სეირნობის დროს, რუსეთის მეფეს ნიკოლაი II-ს შეხვედრა შესთავაზა. ეს შეხვედრა 1905 წლის 23-24 ივლისს შედგა ფინეთის კუნძულ ბიორკთან ახლოს. ვილჰელმმა, მეფის იახტაზე „პურის ტამის“ დროს, დაითანხმა „ჩვირფასი ნიკი“ (ასე მიმართავდა თავის ნათესაეს ნიკოლაის კაიზერი) ხელი მოეწერა ისეთ დოკუმენტზე, რომელიც ეწინააღმდეგებოდა რუსეთის საგარეო-პოლიტიკურ ინტერესებს.

ვილჰელმ II-ის ამ მცდელობამ კრახი განიცადა. მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ ს. ვიტტემ, საგარეო საქმეთა მინისტრმა ლამზდორფმა და დიდმა მთავარმა ნიკოლაი ნიკოლაის ძემ აიძულეს მეფე უარი ეთქვა მის მიერ ხელმოწერილ დოკუმენტზე, ვინაიდან იგი რუსეთის ინტერესებს არ შეესაბამებოდა.

გერმანიის იმპერატორი ბერს ეცადა ძალაში დაეტოვებინა ხელმოწერილი დოკუმენტი, მაგრამ ამაოდ.

დასკვნა: სახელმწიფოს პირველმა პირმა თავის გარშემო მლიქვნელები და უპრინციპო ჩინოვნიკები არ უნდა შემოიკრიბოს, არამედ თავისი ქვეყნისათვის თავდადებული ადამიანები, რომლებსაც ექნებათ გამბედაობა, რომ თუ აუცილებლობამ მოითხოვა, ყოვლისშემძლე ხელმწიფესაც კი წინააღმდეგობა გაუწიონ...

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№138, 2009 წელი

ყველამ თავისი საქმე აკეთოს

ხშირად გაიგონებთ დამრიგებლურ მოწოდებას: ყველამ თავისი საქმე უნდა აკეთოს, პოლიტიკა თქვენი საქმე არ არის, თავი დაანებეთ პოლიტიკაზე ლაპარაკსო და ა. შ. სამაგალითოდ ასეთი ფაქტი მოყავთ: აშშ-ის რიგით მოქალაქეს სულ არ აინტერესებს მისი ქვეყნის პრეზიდენტისა და მთავრობის საქმიანობა, ვის ხედებიან ისინი, რა ხელშეკრულებებზე აწერენ ხელს და ა. შ..

ეს მაგალითი სრულ ჭეშმარიტებას ასახავს, მაგრამ საქმე ისაა, რომ ეს ხდება აშშ-ში, სადაც პრეზიდენტობის კანდიდატებს არჩევნების დროს, როგორც იტყვიან, რენტგენის სხივებით აშუქებენ; დეტალურად სწავლობენ მის წარსულს, ჯანმრთელობას, ოჯახურ მდგომარეობას, ინტელექტუალურ მონაცემებს, ატარებენ დემოკრატიულ არჩევნებს და ა. შ.

აშშ გამოძიების ფედერალური ბიუროს თანამშრომელი იგონებს: როდესაც პრეზიდენტის პოსტზე ჯ. კენედის კანდიდატურა წამოაყენეს, ჩვენ (გამოძიების ფედერალურმა ბიურომ — ე. თ.) დაახლოებით 500-მდე მისი ნათესავი, მეზობელი, თანაკლასელი, ამხანაგი და მეგობარი ფარულად დავკითხეთ და გავიგეთ მათი აზრი მომავალი პრეზიდენტის შესახებ.

აი, ასეთი პასუხისმგებლობით ეკიდება აშშ საპრეზიდენტო არჩევნებს. მას შემდეგ, რაც რიგითი ამერიკელი დარწმუნდება, რომ მან სწორი არჩევანი გააკეთა, დარწმუნდება, რომ მან თავისი ქვეყნის მართვა ღირსეულ კანდიდატს ჩააბარა, ამის შემდეგ იგი პოლიტიკით ღიდად არ ინტერესდება. იგი დარწმუნებულია, რომ მის მიერ არჩეული პრეზიდენტი ერთგულად დაიცავს

ქვეყნისა და მოქალაქეთა პირად ინტერესებს, არ იქნება კორუმპირებული, მატყუარა და ორპირი.

ასეთი არჩევის შემდეგ, მართლაც და, ყველამ თავისი საქმე უნდა აკეთოს.

**გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№138, 2009 წელი**

პარლამენტში ლაყბობით დიდი საძმეები არ კეთდება

1815 წელს, ვენის კონგრესის გადაწყვეტილებით, შეიქმნა გერმანიის კავშირი, რომელიც 38 გერმანულ სახელმწიფოს აერთიანებდა. აქედან მოყოლებული, ერთიანი გერმანული სახელმწიფოს დაარსება პროგრესულად მოაზროვნე ყველა გერმანელის ოცნება იყო. ისინი აწყობდნენ შეხვედრებს, დღესასწაულებს, რევოლუციურ გამოსვლებს გაერთიანებული გერმანიის სახელმწიფოს შექმნის მოთხოვნით. გერმანიის კავშირის სეიმში (პარლამენტში) და პრუსიის ლანდტაგში (პარლამენტში, გაუთავებელი დებატები იმართებოდა გაერთიანების გზების შესახებ. გაერთიანების საქმე მაინც შორეულ ოცნებად რჩებოდა.

პრუსიის მეფე ვილჰელმმა (შემდგომში გერმანიის იმპერატორი ვილჰელმ I) 1862 წელს პრუსიის მინისტრ-პრეზიდენტის, ანუ პრემიერ-მინისტრის პოსტზე მიიწვია ოტო ფონ ბისმარკი.

ბისმარკი რეალისტი პოლიტიკოსი იყო. მან კარგად იცოდა, რომ გერმანიის გაერთიანება და წართმეული მიწების დაბრუნება უომრად არ მოხდებოდა, ამიტომ ხელისუფლების სათავეში მოსთვლისთანავე პირდაპირ განაცხადა: სახელმწიფო მნიშვნელობის დიდი პრობლემები წყდება არა პარლამენტში ლაყბობით, არამედ მახვილით და სისხლით (პირდაპირ თარგმანია რკინითა და სისხლით). მართლაც, პრუსიამ სამი ომი გადაიტანა გერმანიის გაერთიანებისთვის: 1864 წ. დანიაზე გამარჯვების შემდეგ დაიბრუნა შლეზვიგი და ჰოლ-

შტაინი, 1866 წელს ავსტრია დაამარცხა და ჩამოიშორა იგი, როგორც გაერთიანების გზაზე მოქიშპე სახელმწიფო, 1870 წელს საფრანგეთის დამხობის შემდეგ შემოიერთა ელიზას-ლორენი და 1871 წლის 18 იანვარს, ვერსალის სასახლის სარკეებიან დარბაზში გამოაცხადეს გერმანიის იმპერიის დაარსება.

სამივე ომი ბისმარკის მიერ საფუძვლიანად იყო მომზადებული სამხედრო, დიპლომატიური და ეკონომიკური თვალსაზრისით. პრუსიის ჯარებს ხელმძღვანელობდნენ არა დილეტანტები და თვითმარქვია სამოქალაქო პირები, არამედ ისეთი თვალსაჩინო სამხედრო მოღვაწეები, როგორებიც იყვნენ ფონ როონი, ფონ მოლტკე, ალვენსლენი, კლაუზევიცი და სხვები.

ომი ომობანას თამაშისაგან განსხვავდება.

რაც არ უნდათ, ვერც ხელავენ

1933 წლამდე აშშ არ ცნობდა საბჭოთა კავშირს, რადგან ბოლშევიკებმა ხელისუფლება არაკანონიერი გზით, სახელმწიფო გადატრიალების შედეგად ჩაიგდეს. ასეთი დამოკიდებულება მსოფლიოს დიდი სახელმწიფოსადმი, ცხადია, დიდხანს არ შეიძლებოდა გაგრძელებულიყო.

აუცილებელი გახდა ამ ორ სახელმწიფოს შორის დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარება. ამ მიზნით 1933 წლის ნოემბერში სსრ კავშირის საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარი მ. ლიტვინოვი შეხვდა აშშ-ს პრეზიდენტს ფ. რუზველტს. საუბრის დროს პრეზიდენტმა განაცხადა: ჩვენამდე აღწევს ხმები იმის შესახებ, რომ სსრ კავშირში რელიგიის მსახურთა მიმართ რეპრესიებს მიმართავენ, რაც ამერიკის საზოგადოებაში უარყოფით რეაქციას იწვევს. საბჭოთა წარმომადგენელმა ამ შენიშვნას ასე უპასუხა: ჩვენ ვებრძვით არა საერთოდ რელიგიას, არამედ რელიგიის მსახურთა იმ ნაწილს, რომლებიც მრევლს საბჭოთა ხელისუფლების დამხობისკენ მოუწოდებენ.

ფ. რუზველტმა ძალიან კარგად იცოდა, სსრ კავშირში როგორ ებრძოდნენ რწმენის თავისუფლებას, მაგრამ იმდენად დიდი იყო მისი სურვილი, დაემყარებინა საბჭოთა სახელმწიფოსთან დიპლომატიური ურთიერთობა, რომ თავი მოიტყუა „ირწმუნა“ მ. ლიტვინოვის სიტყვები და თქვა: მე პატივს ვცემ ისეთ სახელმწიფოს, რომელსაც შეუძლია თავი დაიცვას მტრულად განწყობილი ადამიანებისგან.

1993 წლის 16 ნოემბერს სსრ კავშირსა და აშშ-ს შორის დიპლომატიური ურთიერთობა დამყარდა. ან კიდევ ასეთი ფაქტი: 1926 წლის ივნისში ლონდონში ჩატარდა ანტისაბჭოთა ძალების მიერ მომზადებული კონფერენცია. მასში აქტიურად მონაწილეობდნენ ქართველი ემიგრანტებიც.

გენერალმა გოფმანმა კონფერენციის მონაწილეებს გააცნო საბჭოთა კავშირზე თავდასხმის კონკრეტული გეგმა. ამ გეგმის ძირითადი მიზანი იყო ინგლის-გერმანიის სამხედრო-ეკონომიკური კავშირის შექმნა საბჭოთა კავშირისგან კავკასიისა და უკრაინის ჩამოსაცილებლად, მოსალოდნელი საომარი ოპერაციების დაწყების დროს კავკასიასა და უკრაინაში ეკონომიკური პოზიციების მოპოვება და განმტკიცება.

კონფერენციის შედეგებით კმაყოფილმა ინგლისის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილემ კოლლერ-ლემპსონმა კარგად იცოდა, თუ რა როლი შეეძლო შეესრულებინა საქართველოს ამ გეგმის განხორციელებაში და განაცხადა: ინგლისი მხარს დაუჭერს ერთა ლიგაში საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობასო. სულ რამდენიმე წლის წინათ კი, 1920 წლის 16 დეკემბერს, „ერთა ლიგის“ ყრილობაზე ინგლისის წარმომადგენელი მ. ფიშერი ყრილობას ურჩევდა, თავი შეეკავებინა „რუსეთის საზღვარზე მყოფი ამ მამაცი პატარა სახელმწიფოს“ „ერთა ლიგაში“ მიღებისაგან. ეს ის დრო იყო, როცა ინგლისის პრემიერ-მინისტრი ლოიდ ჯორჯი ცდილობდა რუსეთთან ეკონომიკური კავშირების დამყარებას და „პატარა საქართველოს“ გულისთვის დიდი რუსეთის განაწყენება არ უნდოდა.

ჩვენი მეგობარი სახელმწიფოების ისტორიიდან ზემოთ მოყვანილი ეს ორი მაგალითიც (ასეთი მაგალითი კი მრავალია) ნათლად მეტყველებს იმაზე, რომ არ უნდა გაგვიკვირდეს, თუ საქართველოში აკრედიტებუ-

ლი დიპლომატები ზოგჯერ „ვერ ხედავენ“, ობიექტურად არ აფასებენ ჩვენში მიმდინარე მოვლენებს, ანუ აფასებენ ცნობილი აფორიზმის მიხედვით „ასე, ჩემო მანასეო, ხან ისე და ხან ასეო“.

**გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№164, 2009 წელი**

„რისკის ზონა“

გამოქვეყნდა საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის ოფიციალური ცნობა, რომლის მიხედვით 2009 წლის პირველი კვარტალის მონაცემებით, საქართველოში მშპ-მ (მთლიანი შიდა პროდუქტი) ერთ სულ მოსახლეზე 876,9ლარი შეადგინა, რაც გასული წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით 8 პროცენტით ნაკლები ყოფილა.

ცნობილია, რომ სახელმწიფო გადატრიალებების სიმრავლე დღემდე დამახასიათებელია სამხრეთ ამერიკის ზოგიერთი ქვეყნისთვის. გამოკვლევების შედეგად დადგინდა, რომ წარუმატებელი სახელმწიფო გადატრიალებები ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარების დონის პირდაპირ პროპორციულია. არსებობს სახელმწიფო გადატრიალებების „მცდელობათა ზედა ზღვარი“ და „წარმატების ალბათობის ზედა ზღვარი“.

ქვეყანაში, სადაც ერთ სულ მოსახლეზე მთლიანი შიდა პროდუქტის წლიური მაჩვენებელი 1000-დან 2500 დოლარამდე მერყეობს, სახელმწიფო გადატრიალებები, ჩვეულებისამებრ, წარუმატებლად მთავრდება, ხოლო ქვეყნებში, სადაც იგივე მაჩვენებელი 2500 დოლარზე მეტია, გადატრიალებების მცდელობაც კი არ შეინიშნება. „რისკის ზონაში“ არიან ქვეყნები, სადაც მთლიანი შიდა პროდუქტის წლიური მაჩვენებელი ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით 1000 დოლარზე ნაკლებია. ასე რომ, ჩვენ, ქართველები „რისკის ზონაში“ ვართ.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№189, 2009 წელი

უმაღურობა დიდი ცოდვას

1799 წლის 18 ბრიუმერს (9 ნოემბერს) ნაპოლეონი პოლიციის მინისტრის ფუშეს დახმარებით აწყობს სახელმწიფო გადატრიალებას – ღირექტორიის მმართველობა დაემხო, კონსულობა დამყარდა. ნაპოლეონი პირველი კონსული გახდა.

სახელმწიფო გადატრიალებამდე ნაპოლეონი და ფუშე ღირექტორიის ყველაზე გავლენიანი წევრის ბარასის ბიჭები იყვნენ. ორივენი ამ პიროვნებამ კაცებად აქცია. მან, უმუშევარი, ნახევრადმშვიერი, დაკერებულფარაჯიანი არტილერიის ოფიცერი გენერლის მუნდირით შემოსა, იტალიის არმიის მთავარსარდლად დანიშნა, თავისი საყვარელი ჟოზეფინა ბოგარნე ცოლად მიაჩეჩა, ფულითა და დიდებით ააესო. ასევე დიდი ღვაწლი აქვს ამ კაცს ფუშეს მიმართაც.

ბარასმა გამოიყვანა ფუშე ხუთსართულიანი სახლის დახუთული მანსარდიდან, ყველასაგან მიტოვებული იხსნა გილიოტინასგან და შიმშილისაგან, დანიშნა პოლიციის მინისტრად და დიდი ფულიც აშოვნინა.

ორივე ეს პიროვნება მათ „მამასა და მარჩენალს“ ღალატობენ, იმავე ლაფში აგდებენ, საიდანაც ისინი ბარასმა ამოიყვანა. გადატრიალებიდან 2 კვირის შემდეგ, ფუშე ბარასს ბრძანებას უგზავნის ქვეყნიდან განდევნის შესახებ. ბარასს ერთი რამ ანუგეშებს – იგი გრძნობს, რომ მის მაგივრად ერთ-ერთი მათგანი შურს იძიებს მეორეზე, რადგან უმაღური ადამიანი ყოველთვის უკმაყოფილოა, მის წინაშე ყველა დამნაშავეა.

ბარასის წინათგრძნობა ასრულდა. იმპერიის დამ-
ხობამდე ნაპოლეონი და ფუშე დანასისხლად იყვნენ
ერთმანეთზე გადამტყერებული, თუმცა ერთმანეთის გა-
რეშე მაინც ვერ ძლებდნენ. ორივესათვის სიცოცხლის
დასასრული არ იყო ისეთი, როგორსაც ისინი ელოდ-
ნენ. ნაპოლეონი ვატერლოოსთან დამარცხებაში ხან
ვის სდებდა ბრალს და ხან ვის, ტყვედ დანებებამდე
ცოტა ხნით ადრე რიგით გენერლად დანიშვნას ითხოვდა
და კიდევ ერთხელ მტერზე ძალების მოსინჯვას ცდი-
ლობდა.

საფრანგეთიდან განდევნილ, ყველასაგან მიტოვებულ
ფუშეს დევნილობაში, მარტოობაში აღმოხდა სული.

*გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№187, 2009 წელი*

306 არის აგრესორი

აგრესია ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს თავდასხმას. თითქოსდა ყველაფერი გასაგებია, ე. ი. ვინც პირველი ესხმის თავს სხვას ან სხვებს, ის უნდა ითვლებოდეს აგრესორად. მაგრამ, მოჩვენებითი სიმარტივის მიუხედავად, ამ სიტყვის ეტიმოლოგია დღემდე საკამათოა. ამაზე მეტყველებს თუნდაც ის ფაქტები, რომ „აგრესორის“ მნიშვნელობის დასადგენად მრავალჯერ გაიმართა კამათი ერთა ლიგაში, გაეროს ასამბლეებზე და საერთაშორისო კონფერენციებზე.

სახელმწიფო აგრესორად მიჩნეულია შეიარაღებული ძალის გამოყენება სხვა სახელმწიფოს სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობისა და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ. იგი ითვლება უშიშეს საერთაშორისო დანაშაულად, რაც კიდევ ერთხელ დაადასტურეს ნიურნბერგისა და ტოკიოს სამხედრო ტრიბუნალებმა. ამიტომ აგრესორ სახელმწიფოებს ეკისრებათ საერთაშორისო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა, ხოლო აგრესიის მომზადებაში და განხორციელებაში ბრალდებულ პირებს – სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა. ამიტომ სახელმწიფოები, ყოველთვის, დიდ ძალისხმევას მიმართავენ იმისათვის, რომ მათთვის აგრესორი არ ეწოდებინათ.

ასე იყო პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ, როდესაც დაიწყო კითხვა „ვინ არის დამნაშავე?“ გერმანიაში, დიდ ბრიტანეთში და საფრანგეთში დაიწყო პირველ მსოფლიო ომთან დაკავშირებული დოკუმენტური მასალების მომზადება და გამოცემა, რომელთა მთავარი მიზანი თავიანთი ქვეყნისათვის ომის გაჩაღებაში ბრალდუ-

ბის აცილება იყო. ამ გამოცემებს ჩვენს ბიბლიოთეკებში შეიძლება გაეცნოს მკითხველი. ამის მიუხედავად, საბჭოთა ისტორიოგრაფიაში ომის გაჩაღებაში მთავარ დამნაშავედ გერმანია იყო გამოცხადებული, მხედველობაში არ იღებდნენ სხვა თვალსაზრისს, მათ შორის ცნობილი ისტორიკოსის, აკადემიკოს ე. ტარლეს მოსაზრებას, რომლის მიხედვით პირველი მსოფლიო ომის გაჩაღებაში მთავარი დამნაშავე გერმანიასთან ერთად რუსეთი იყო. ე. ტარლეს ამ „შეცდომას“ მეცნიერულად დასაბუთებულ არგუმენტებს ვერ უპირისპირებდნენ და ჩვეული მეთოდით – „რევოლუციამდელი ტარლეს არასწორი მსოფლმხედველობით“ „ხსნიდნენ“.

აგრესიისა და აგრესორის განსაზღვრაში ჯერ კიდევ ბევრი საკამათოა, მაგრამ მასებზე ზემოქმედების თვალსაზრისით პირველ გასროლას და პირველად ომის გამოცხადებას მაინც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ასევე შეიძლება ითქვას პირველად ომის გამომცხადებელ სახელმწიფოს მიმართაც. ამიტომ ომის გაჩაღებით დაინტერესებული სახელმწიფოს მესვეურები ცდილობენ მოწინააღმდეგე მიიყვანონ იმ მდგომარეობამდე, როდესაც ადამიანები არა გონებით, არამედ ინსტიქტებით მოქმედებენ. ამის კლასიკური მაგალითია ე. წ. „ემრის დეპეშა“, რასაც საფრანგეთ-გერმანიის 1870-1871 წწ. ომი მოჰყვა.

თითქმის ყველა საცნობარო ლიტერატურაში აგრესორად მიჩნეულია ის სახელმწიფო, რომელიც პირველი ესხმის თავს მეორე სახელმწიფოს. ამიტომ აგრესიის მსხვერპლისადმი სხვა სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების, მათ შორის გაეროს, სამხედრო დახმარება სავსებით კანონიერადაა მიჩნეული იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ეს სამხედრო დახმარება შეტევით საომარ მოქმედებაში გადაიზრდება.

1635 წელს საფრანგეთმა ომი დაიწყო ესპანეთის წინააღმდეგ. ამავე წლის 18 ივნისს ლუი XIII გამოა-

ქვეყნა დეკლარაცია, რომელშიც დაწყებული კამპანია „სამართლიან ომად“ იყო მოხსენიებული. „სამართლიანი ომი“ – ასეთი ცნება პირველად რიშელიემ დაამკვიდრა პოლიტიკურ ლექსიკონში. როგორც ვხედავთ, კარდინალი ცდილობდა დაწყებული ომისათვის იძულებითი ხასიათი მიეცა და ამით საზოგადოებრივი აზრი მიემხრო.

პირველი გასროლისა და აგრესორის ბრალდებისაგან თავის დაღწევას ჰიტლერიც ცდილობდა, როდესაც პოლონეთზე თავდასხმის დრო არაერთხელ შეცვალა.

პირველი გასროლის გამო, გაერომ, 1967 წელს, ისრაელ-არაბულ სახელმწიფოების ომში ისრაელი გამოაცხადა აგრესორად და მის წინააღმდეგ უშიშროების საბჭომ რეზოლუციაც მიიღო, არადა ამავე უშიშროების საბჭოს ისრაელმა წარუდგინა ომის დაწყებამდე რამდენიმე საათით ადრე ეგვიპტის პრეზიდენტის ნასერისა და იორდანიის მეფის ჰუსეინის სატელეფონო საუბრის ფარული ჩანაწერი, საიდანაც ნათლად ჩანდა, რომ ისინი ისრაელზე თავდასხმას აპირებდნენ. აი, ასეთი ეფექტი აქვს პირველ გასროლას.

არა მხოლოდ აგრესორის განსაზღვრისათვის, არამედ, საერთოდ, მსოფლიო საზოგადოებრივ აზრს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სახელმწიფოს საერთაშორისო ავტორიტეტისა და პრესტიჟის მოპოვებისათვის. ამიტომ ქვეყნის მესვეურები დიდ ყურადღებას აქცევენ საერთაშორისო სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობებისათვის მიღებული ნორმების დაცვას. სწორედ ამიტომ, მაშინაც კი, როდესაც ძალიან უჭირდა, ჰიტლერმა უარი თქვა პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ აკრძალული ქიმიური იარაღის გამოყენებაზე (მცირე რაოდენობით ყირიმში გამოიყენეს იმისთვის, რომ კატაკომბებიდან პარტიზანები გამოედევნათ).

სახელმწიფო პოლიტიკის ასეთ საკითხებზე ჩვენთან ყურადღებას არ ამახვილებდნენ, ვინაიდან დამოუ-

კიდებული სახელმწიფო არ ვიყავით, და ამ მხრივ არც არავინ არაფერს არ გვეკითხებოდა. ახლა, როდესაც დამოუკიდებელი, დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობაზე გვაქვს პრეტენზია, მსოფლიო ისტორიისა და საერთაშორისო სამართლის საკითხების შესწავლას მეტი ყურადღება უნდა მივაქციოთ.

აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში წაგებულმა ომებმა ნათლად გვიჩვენეს ის, თუ როგორ შეიძლება შენს სასარგებლოდ გამოიყენო მაგალითები სხვა ქვეყნების ისტორიიდან „საკუთარი ხალხის წინ ფეხის წადგმისათვის“. ამ მაგალითების არცოდნით იყო განპირობებული ის გაუაზრებელი და უპასუხისმგებლო განცხადებები, რომლებსაც დიდი სიამაყით აკეთებდნენ ჩვენი დიპლომატები (ძალად დიპლომატები: რეჟისორები, მწერლები...): აფხაზეთის პრობლემას ჩვენ საერთაშორისო რეზონანსი მივეცითო.

როდესაც სახელმწიფო თავის შიდა პრობლემებს თვითონ დამოუკიდებლად ვერ წყვეტს და დახმარებისათვის სხვა სახელმწიფოებს უხმობს, ეს მის სისუსტეზე და უუნარობაზე მეტყველებს და არა მის დიპლომატიურ წარმატებებზე. გინახავთ ან გაგიგონიათ სადმე, რომ დიდი, ძლიერი სახელმწიფოები თავის ქვეყანაში არსებულ სეპარატისტული ძალების მეთაურებთან ერთად საზღვარგარეთ, დაინტერესებული სახელმწიფოების წარმომადგენლების თანდასწრებით განიხილავდნენ სეპარატიზმთან დაკავშირებულ საკითხებს? ალბათ, არა. იმიტომ, რომ მათ კარგად იცინან, თუ რა შედეგები შეიძლება მოჰყვეს ამას. მოვიყვანთ ერთ მაგალითს:

XIX საუკუნის დასაწყისში ლათინური ამერიკის ხალხებმა გააძლიერეს ბრძოლა ესპანეთის კოლონიური უღლისგან განთავისუფლებისათვის. მათ ამ ბრძოლაში აქტიურად უჭერდა მხარს დიდი ბრიტანეთი, რო-

მელსაც სურდა სამხრეთ ამერიკიდან ესპანეთის გაძევება და აქ თავის გაელენის სფეროების გაფართოება. იგი დამოუკიდებლობისათვის მეტროპოლ ხალხებს მოუწოდებდა ესპანეთთან სადავო საკითხები საერთაშორისო მოლაპარაკებების გზით გადაეწყვიტათ. ესპანეთი იძულებული გახდა ამ მოთხოვნაზე დათანხმებულიყო, რასაც შედეგად ამ ქვეყნების დამოუკიდებლობის აღიარება და ამ ქვეყნებზე ინგლისის გაელენის ზრდა მოჰყვა. ვიმეორებ: სახელმწიფომ უნდა შეძლოს თავისი შიდა პრობლემების საკუთარი ძალებით მოგვარება! ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ქვეყნის მეთაურმა საკუთარ ხალხს ომი გამოუცხადოს.

1642 წელს, ინგლისში, სამოქალაქო ომის დროს, მეფე ჩარლზ-I იძულებული გახდა ომი გამოეცხადებინა არამისი მოწინააღმდეგე ინგლისელებისათვის (მაშინ ის ვისი მეფე იქნებოდა?), არამედ მხოლოდ მისდამი დაპირისპირებული ძალების სამხედრო სარდლის – გრაფი ესექსისათვის. რა თქმა უნდა, ეს იყო ფორმალობა, მაგრამ აუცილებელი ფორმალობა.

ჩვენ და საერთაშორისო საზოგადოება ესაყვედურობთ პრეზიდენტ სააკაშვილს არა იმის გამო, რომ მან განიზრახა კონსტიტუციური წესრიგის აღდგენა სამაჩაბლოში (კონსტიტუციის მოთხოვნების დაცვა მისი პირდაპირი მოვალეობაა), არამედ იმიტომ, რომ ის არაადეკვატური ძალის გამოყენებით შეეცადა სეპარატისტების დამორჩილებას, რომ მან არ მოამზადა საომარი მოქმედებები არც სამხედრო, არც დიპლომატიური, არც ეკონომიკური და არც პროპაგანდისტული თვალსაზრისით. შედეგიც სათანადო მივიღეთ: დაკარგული ტერიტორიები და ათობით სოფელი, ასობით დახოცილი ადამიანი, ათასობით ლტოლვილი და ა. შ.

ომს ქუჩის გარჩევების დონეზე ვახ ტო, ჩემი დედა... ბიჭები არ უნდა იწყებდნენ. წინააღმდეგ შემთხვევაში

მივიღებთ ისეთ კურიოზულ ფაქტებს, როგორსაც ადგილი ჰქონდა 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს. რვა აგვისტოს, გამარჯვებაში დარწმუნებული სააკაშვილი ტელეეკრანებიდან, გაბადრული სახით გვაუწყებდა: აი, სად მიდიოდა ის ფული, რომელსაც ჩვენი ოპოზიციონერები გვედავებოდნენო (ვითომ ხომ ხედავთ, რა ჯარი შეექმენიო), ანდა პრეზიდენტის კამარილიის განცხადებები – რუსეთი ამ ომში არ ჩაებმებაო და ა. შ.

აგვისტოს ომის შედეგებზე როცა ვსაუბრობთ, განსაკუთრებით დამაფიქრებელია ის ფაქტი, რომ სახელმწიფოს მაღალი თანამდებობის პირთაგან არავინ, მათ შორის პრეზიდენტი, არ აღიარებს თავის შეცდომებს და დანაშაულს. ჩადენილი დანაშაულის ან შეცდომის აღიარება იმის იმედს მაინც ჩაგვისახავს, რომ შემდგომში იგი არ განმეორდება. დანაშაულის აღიარება კი არა, ომში დამარცხების გამარჯვებად წარმოდგენასურთ. ეს კი უკვე მეტიმეტია, ეს სიგიჟეა. გიჟი კი ყოველგვარი შემზღუდავი ნორმებისაგან თავისუფალია. წარმოიდგინეთ, ასეთი „თავისუფალი“ პიროვნებები ქვეყნისათვის რა საშიში იქნება.

როდესაც საფრთხე სახელმწიფოს ტერიტორიულ მთლიანობას და უშიშროებას ეხება აუცილებელია, ყველანაირი საშუალების, მათ შორის სამხედრო ძალის გამოყენება. მაგრამ ეს ძალა ჭკუა-გონებით უნდა იქნას გამოყენებული და არა ინსტიქტების კარნახით. ამ შემთხვევაში სამხედრო ძალით პრობლემის გადაწყვეტას აგრესიად არავინ არ მიიჩნევს.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№244, 2009 წელი

ელიტარული კორუფცია

ბოლო დროს პრესაში და პროპაგანდის სხვა საშუალებებში, ხშირად ხმარობენ ჩვენთვის აქამდე უცხო ტერმინს – ელიტარული კორუფცია, ალბათ, არც თუ ისე უსაფუძვლოდ.

ცნობილია, რომ ელიტარულ კორუფციას სახელმწიფოს მეთაურები იმისთვის იყენებდნენ, რომ რაც შეიძლება მეტი მხარდამჭერი შეეძინათ და ისინი მაგრად „დაბმული“ ჰყოლოდათ. ეს მეთოდი იმდენად მომხიბლავი აღმოჩნდა, რომ მას ხშირად მიმართავდნენ ძველად და ჩვენს დროშიც.

ჩვენი დროიდან, გარკვეული მიზეზების გამო, მაგალითების მოყვანისაგან თავს შევიკავებ, ძველი დროიდან კი რამდენიმე ფაქტს დავასახელებ:

ცნობილი ფრანგი ისტორიკოსი, სორბონის უნივერსიტეტის პროფესორი და მეფე ლუი ფილიპეს დროის პრემიერ-მინისტრი ფ.გიზო პირადად უპატიოსნესი ადამიანი იყო, მაგრამ იმ ადამიანების მექრთამეობაზე, რომლებიც მას არჩევნებში ეხმარებოდნენ, თვალებს ხუჭავდა.

რუსეთის იმპერატორმა ნიკოლაი I-მა, როდესაც ქვეყნის სამხედრო ბიუჯეტი ნახა, თავისთვის ჩაილაპარაკა: ჩემს გარდა ამ სახელმწიფოში ყველა მექრთამეო და ამით დამთავრდა მისი რეაქცია.

ნაპოლეონი მასთან დაახლოებულ სამხედრო და სამოქალაქო პირებს ანიჭებდა ტიტულებს, ნიშნავდა სინეკურულ თანამდებობებზე, აძლევდა დიდძალ ფულს და მამულებს, აიძულებდა მათ ეცხოვრათ „სვეტურად“... ერთი სიტყვით, ჰქმნიდა ახალ არისტოკრაციას. ეგონა,

რომ ამ სიმდიდრის დაკარგვის შიში აიძულებდა მათ ყოფილიყვნენ იმპერატორის ნების უსიტყვო შემსრულებლები, მაგრამ მწარედ მოტყუვდა: გამდიდრებულები კიდევ უფრო მეტ სიმდიდრეს და თანამდებობებს ითხოვდნენ, ზოგიერთი მათგანი (ტალეირანი, ფუშე) უცხო სახელმწიფოთა აგენტებიც კი გახდნენ და დიდი წვლილი შეიტანეს ნაპოლეონის დამხობაში.

როგორც ვხედავთ, ოქროთი ნაყიდი კაცი მის კიდევ უფრო ძვირად მყიდველს ადვილად მიეყიდება. ამიტომ ელიტარულ კორუფციაზე თეალის დახუჭვა დიდი შეცდომაა. ხომ არ სჯობს სახელმწიფოს მეთაურმა იმოქმედოს რუსთაველის დიდებული შეგონებით: „შიში შეიქმს სიყვარულსა“, შიში არა პიროვნების, არამედ კანონის წინაშე. თუმცა, ამ პრინციპის ცხოვრებაში გატარება ბევრს არ შეუძლია.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№143, 2010 წელი

პური მუხრემ უნდა გამოაცხოს!

სახელმწიფოს მეთაური ვერ იქნება ქვეყნის მართვის ყველა სფეროში კომპეტენტური. ეს არცაა აუცილებელი. მთავარია, ის იყოს იმ „ცომისაგან გამომცხვარი“, რომელსაც მართვის უნარი გააჩნია. იგი არ უნდა ცდილობდეს გარშემო შემოიკრიბოს, დაიახლოვოს მასზე ნაკლები ინტელექტუალური და პროფესიული მონაცემების ადამიანები, რათა მათ ფონზე თავისი უპირატესობების წარმოჩენას შეეცადოს. აღსანიშნავია თავის წიგნში „ბრძენი აღმოსავლეთისა“, რომელიც მონტესკიეს იდეური გავლენითაა დაწერილი, ამბობს: მეფეს „ჭხამს რჩეულთა კაცთა ყოფაი განმგედ კარისა სამეფოისათა, რათა უწესოდ ქცეულებამან მათგან არა გამოაჩინოს მეფეი საპყრად“.

სახელმწიფოს მაღალ თანამდებობებზე პირადი სიმპათიით დანიშნული პირები, ხშირად ვერ ამართლებენ იმედებს, ვერ უძლებებიან მინდობილ საქმეებს და საჭიროა მათი სასწრაფოდ შეცვლა.

„ბრწყინვალე საგარეო საქმეთა მინისტრი, კარგი სამხედრო მინისტრი და ყოვლად უვარგისი ფინანსთა მინისტრი“ – ასე ახასიათებს რიშელიეს XIX ს. ისტორიკოსი ვიკონტი დ, ავენელი.

1799 წლის 18 ბრიუმერის გადატრიალების შემდეგ, ნაპოლეონმა შინაგან საქმეთა მინისტრად დანიშნა ცნობილი მათემატიკოსი, ასტრონომი ლაპლასი, რომელმაც ვერ გაამართლა ნდობა და ნაპოლეონი იძულებული იყო გაეთავისუფლებინა.

დიდი ბრიტანეთის მინისტრთა კაბინეტში, სხვადასხვა დროს, უჩერჩილს თითქმის ყველა სამინისტროს ხელ-

მძღვანელობა მოუწია, მათ შორის, შს მინისტრიც იყო. კაცი, რომელიც ნახევარი საუკუნის განმავლობაში სახელმწიფო მაღალ თანამდებობებზე იმყოფებოდა, სამჯერ იყო დიდი ბრიტანეთის მინისტრთა კაბინეტის თავმჯდომარე, პოლიციის მინისტრად მუშაობისას ინგლისის საზოგადოებისა და მედიის დაცინვის ობიექტი გახდა, როდესაც ორი ყაჩაღის დასაჭერად 10000 პოლიციელი და მძიმე ტექნიკა გამოიყენა.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, ძველი, გამოცდილი პოლიციელები, იდეური მოსაზრებით, სამსახურიდან დაითხოვეს. ცხადია, ამ ფაქტმა უარყოფითად იმოქმედა ჩადენილი დანაშაულობების გახსნაზე. 1921 წელს ქ.ქუთაისში და მის შემოგარენში ისე გახშირდა ქურდობა, ყაჩაღობა და სხვა სახის დანაშაულობები, რომ ადგილობრივი ხელისუფლება იძულებული გახდა სპეციალურად მიემართა ს.ორჯონიკიძისთვის და ეთხოვა, როგორც გამონაკლისი, ქ.ქუთაისის პოლიციაში სამუშაოდ, ხელშეკრულებით და არა შტატში, დაებრუნებინათ რამდენიმე „ძველი“, გამოცდილი პოლიციელი. თხოვნა დააკმაყოფილეს და „ძველებმა“ რამდენიმე კვირაში წესრიგი დაამყარეს.

დასკვნა: თანამდებობებზე, განსაკუთრებით სახელმწიფოს მაღალ თანამდებობებზე, შემთხვევითი, არაპროფესიონალი პირები არ უნდა ხვდებოდნენ.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№143, 2010 წელი

უცნობი პირუსი

საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს, ვალმის-თან გამარჯვების მეორე დღეს, 1792 წლის 21 სექტემბერს, უმაღლესმა საკანონმდებლო ორგანომ – კონვენტმა 21 სექტემბერი გამოაცხადა „ახალი ერის“ – თავისუფლების მე-4 წლის (რევოლუცია დაიწყო 1789 წელს) და რესპუბლიკის პირველი წლის დასაწყისად, ე.ი. შემოიღეს ახალი წელთაღრიცხვა. მოგვიანებით, 1793 წელს, იაკობინელებმა დაადგინეს ახალი რევოლუციური კალენდარი, რომლის მიხედვითაც წელიწადი იყოფოდა 30 დღისაგან შემდგარ 12 თვედ, დანარჩენ 5 დღეს სანკიულოტიდები უწოდეს, თვეებს შეუცვალეს სახელები და დაარქვეს ბრიუმერი, ვანტოზი, ჟერმინალი, თერმიდორი და ა.შ.

რევოლუციის დროს განხორციელდა სხვა ღონისძიებებიც, რომლებიც „ძველი რეჟიმის“, ანუ რევოლუციამდელი საფრანგეთის წინააღმდეგ იყო მიმართული. ეიფორიაში მყოფი რევოლუციონერების ამ სიახლეებმა დიდხანს ვერ იარსებეს, ვერ გაუძლეს დროის გამოცდას.

„დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის“ მესვეურებმაც სცადეს ნიკოლაის რუსეთისაგან სრული გამიჯვნა – რევოლუციის შემდგომ პირველ წლებში შეიძლებოდა რუსეთის სახელოვანი მეფეების გინება (არ დაინდეს პეტრე I-იც კი), საშუალო და უმაღლეს სასწავლებლებში აკრძალეს ისტორიის სისტემატური კურსის სწავლება, მინისტრის თანამდებობას უწოდეს სახალხო კომისარი („მინისტრი“, მათი წარმოდგენით, მეფის მინისტრის ასოციაციას იწვევდა) და ა.შ. პერც

ამ სიახლეებმა დაიმკვიდრეს ადგილი: 30-იანი წლების დასაწყისში ისტორიის სისტემატური კურსის სწავლება აღადგინეს, 1946 წელს სახალხო კომისრებს კელავ მინისტრები უწოდეს და ა.შ.

ჩვენმა „რევოლუციონერებმაც“, რომლებიც 2003 წლის 23 ნოემბრის სახელმწიფო გადატრიალების გზით მოვიდნენ სახელმწიფოს სათავეში, ნაცადი მეთოდებით ომი გამოუცხადეს „ძველებს“.

ზემოხსენებული მოვლენები მხოლოდ ამ რევოლუციებისთვის არ არის დამახასიათებელი. ეტყობა სოციალური და პოლიტიკური კატაკლიზმების დროს რაღაც ახალი სახეობის ვირუსი ჩნდება, რომლის ბუნება ჯერჯერობით უცნობია, მისგან განკურნება კი საშური საქმეა.

*გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№143, 2010 წელი*

პირადი მატალითის კალა

ადამიანებზე გავლენის მოპოვებისთვის, ხალხში პოპულარობისთვის პირად მატალითს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, განსაკუთრებით საომარი მოქმედების დროს. ეს ძალიან კარგად იცოდნენ დიდმა მხედართმთავრებმა, სახელმწიფოს მეთაურებმა და ყოველთვის ანგარიშს უწევდნენ ამ ფაქტორს.

საყოველთაოდ ცნობილია, თუ როგორ გადააქცია ალექსანდრე მაკედონელმა გაუსაძლის სიცხეში სასმელი წყლის უქონლობით დაუძლურებული ჯარისკაცების თვალწინ მისთვის მირთმეული წყალი.

შვედეთის მეფე გუსტავ II ადოლფს საომარი მოქმედებების დროს ეძინა მიწაზე როგორც ჩვეულებრივ ჯარისკაცს, სადილობდა საერთო ქვაბიდან, ხშირად ჯარისკაცებთან ერთად პირველ მწკრივში მარშირებდა.

ნაპოლეონმა იცოდა ჯარისკაცებთან ლაპარაკის ცდილობდა მათთვის დარჩენილიყო ძველებურად „პატარა კაპრალი“ (ასე ეძახდნენ სასიყვარულოდ ნაპოლეონს ჯარისკაცები), რომელიც მათთან ერთად ბრძოლებში თავდაუხრელი იდგა ტყვიებისა და ყუმბარების წვიმაში, მათთან ერთად ქანცვაწყვეტილი მიაბიჯებდა ევროპის ქვეყნების ტალახიან გზებზე და ზოგჯერ უკანასკნელი „ბომჟივით“ იგინებოდა კიდევ.

სირიიდან უკან დახევისას ნაპოლეონმა პრძანა, ცხენებით დაჭრილები წამოეყვანათ, გენერლები და ოფიცრები კი, უბრალო ჯარისკაცებივით, ფეხით უნდა წამოსულიყვნენ. თვითონ პირადად ჩაუდგა ჯარს სათავეში და მას წინ ფეხით მიუძღვებოდა.

საბჭოთა ჯარისკაცებისა და მოსახლეობის მორა-

ლური სიმტკიცისთვის უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა ი. სტალინის მოსკოვში ყოფნას იმ დროს, როდესაც შეიძლებოდა დედაქალაქი გერმანელთა ხელში აღმოჩენილიყო.

ასეთი მაგალითებით მდიდარია მსოფლიო ისტორია. ასეთ მოღვაწეებს არაერთი ნაწარმოები მიუძღვნეს ცნობილმა მწერლებმა, პოეტებმა, ხელოვნების სხვადასხვა დარგის წარმომადგენლებმა. დემეტრე თავდადებულის, ცოტნე დადიანის, ქეთევან წამებულისა და სხვა მოწამეთა საქმეები დღესაც ალაფრთოვანებს ქართველ ხელოვანებს. ამავე დროს, სახელმწიფოს მშიშარა და უუნარო ხელმძღვანელებს ყოველთვის, ყველა ეპოქაში, დასცინოდნენ და მასხრად იგდებდნენ. „Под Австерлицом он бежал, в двенадцатом году дрожал“ – ასე წერდა ა. პუშკინი ალექსანდრე I შესახებ, რომელსაც ნაპოლეონის მიერ მოსკოვის დაკავების შემდეგ კაპიტულაციისაზე უნდოდა ხელის მოწერა, მაგრამ ამ დროს მასთან მყოფმა მარშალმა ბერნადოტმა და გენერალ-ფელდმარშალმა ბლიუხერმა ამ განზრახვაზე ხელი ააღებინეს. სამხედროებმა კარგად იცოდნენ, თუ რა სიძნელეებთან ექნებოდა საქმე უძლეველ იმპერატორს.

დასკვნა: სახელმწიფოს მეთაური ყოველთვის უნდა ფიქრობდეს იმაზე, „რას იტყვის მასზე შთამომავლობა“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№157, 2010 წელი

შეპრცხვებით!

ახალი კონსტიტუციის პროექტით, რომელიც ითვალისწინებს ენეციის კომისიის რეკომენდაციას, პრეზიდენტის ხელისუფლება ისეთი უნდა იყოს, როგორც განვითარებულ, კულტურულ ქვეყნებშია. ჩვენი პრეზიდენტი არ ეთანხმება ამ რეკომენდაციებს და მოითხოვს პრეზიდენტის უფლებამოსილების გაზრდას, რაც, ჩვენი აზრით, დაუშვებელია.

ათეული წლების გამოცდილებამ გვიჩვენა, თუ რა შედეგები შეიძლება მოჰყვეს სახელმწიფოს მეთაურის სურვილების მიხედვით კონსტიტუციის ცვლას, ან მასში შესწორებების შეტანას. ამ მაგნიტრადიციას ნუ ვუერთგულებთ.

ჩვენი ამჟამინდელი ხელისუფლება აშშ-ის დიდი მოტრფიალეა, მაგრამ, ეტყობა, მას ამერიკა ალაგ-ალაგ მოსწონს.

ცნობილია, რომ აშშ-ის კონსტიტუციაში, რომელიც 1787 წელს შეიმუშავეს და 39 კაცმა მიიღო, დღემდე სულ 30-მდე დამატებაა შეტანილი. ნუთუ ეს ფაქტი კარგი მაგალითი არ უნდა იყოს იმათთვის, ვინც კონსტიტუციას ცალკეული პიროვნებების ხუმტურების მიხედვით ადგენს და არა ზოგადსაკაცობრიო იდეების საფუძველზე? კი ბატონო, პრეზიდენტის ძლიერი ხელისუფლება არ არის ცუდი იმ შემთხვევაში, თუ პრეზიდენტს ქვეყნის მართვა შეუძლია, მაგრამ თუ იგი, რბილად რომ ეთქვას, ხანდახან აფრენს? ასეთი ადამიანებიც ხომ ხვდებიან სახელმწიფოს სათავეში? თუ ეკატერინე II მსგავსნი მოვლენ სახელმწიფოს სათავეში, მათ შეიძლება დიდი ძალაუფლება მისცე, მაგრამ

თუ მისი შვილის – პავლე I თვისებებით „დაჯილდოვებულები“ დაეპატრონენ ქვეყანას, მაშინ?

დარწმუნებული ვარ, ჩვენი პარლამენტი მიიღებს კონსტიტუციის წარმოდგენილ პროექტს ისე, როგორც ეტყვიან, მაგრამ, თანამედროვე პირობებში, როდესაც ვცდილობთ ვეზიაროთ დასავლეთის, ანუ „გლობალურ ცივილიზაციას“, ენეციის კომისიის რეკომენდაციის გაუთვალისწინებლობა შეარყევს ჩვენს ავტორიტეტს მსოფლიოს თვალში.

შეერცხვებით!

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
22 სექტემბერი, 2010 წელი

არშემღბარი სახელმწიფო

ქართული და უცხოური მასმედიის საშუალებები ინტენსიურად აშუქებენ საქართველოს უახლეს წარსულსა და თანამედროვე ცხოვრებას, მაგრამ მემუარები, ჩანაწერები, ინტერვიუები და სხვა მასალები იმ ადამიანებისა, რომლებიც უშუალოდ იღებდნენ მონაწილეობას და მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ ამა თუ იმ ისტორიული მოვლენების დროს, სულ სხვა წონისაა.

ამიტომ, განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს გაზ. „ახავალ დასავალში“ (2010, მარტი, №9) გამოქვეყნებული ე. შევარდნაძის ინტერვიუ.

კორესპონდენტის კითხვა: — „ბრძანებთ, ვიცოდი, რომ იგორ გიორგაძე რუსეთის სპეცსამსახურების წარმომადგენელიაო. რა დროიდან იცოდით ეს?

პასუხი: „თავიდანვე ვიცოდი და უშიშროების უფროსად მინდოდა ავთო იოსელიანი... შემომიჩნდნენ ჯაბა იოსელიანი და სხვებიც, იგორ გიორგაძე დაენიშნოთო. ამაშიც რუსეთის ხელი ერია, ალბათ. მათ დააყენეს იგორ გიორგაძის დანიშვნის საკითხი უშიშროების საბჭოს სხდომაზე. მე წინააღმდეგი ვიყავი, საშველი არ მომცეს და დაენიშნე. მაგრამ მაინც არ ვენდობოდი.“

ამ ფაქტს სულ სხვაგვარად წარმოგვიდგენს ავ. მარგიანი: „ირაკლი ბათიაშვილი რომ გადადგა და ავთო იოსელიანი რომ დანიშნეს მინისტრად, იმ საღამოს ამ დანიშვნის ბანკეტის თამადა ვიყავი — აცხადებს იგი და შემდეგ განაგრძობს — მერე ვიღაცამ მითხრა, რას ქეიფობთ, გიორგაძე დანიშნესო... დილით გავარკვეეთ ყველაფერი და მართლა იგორი დაუნიშნავს“. ავ. მარ-

გიანი იქვე გვამცნობს პრეზიდენტ ე. შევარდნაძის მიერ ერთ დღეში თავისი გადაწყვეტილების შეცვლის მიზეზს: „ე. შევარდნაძესთან მივიდა ამიერკავკასიის ჯარების სარდალი, რომელსაც სოჭიდან სთხოვა ერთმა კარგმა სომეხმა კაცმა, იგორი დაგვინიშნეთ და ორი ბატალიონის შეიარაღებასა და აფხაზეთის პრობლემას მოგიგვარებთო! რა უნდა ექნა ელჟარდს?“

როგორც ვხედავთ, ამ ორი სახელმწიფო მოღვაწიდან ერთი სახელმწიფო მოღვაწე ტყუის. მე მიჭირს ამის თქმა, რადგანაც ერთი ექსპრეზიდენტია, მეორე კი იმ დროს ვიცე-პრემიერი იყო, მაგრამ ფაქტი სახეზეა. მე ეჭვი არ მეპარება იმაში, რომ ორივეს კარგად აქვს გაცნობიერებული უშიშროების მინისტრის პოსტზე პრეზიდენტის პროტექტის, ერთი დღით დანიშნული კაცის, მეორე დღეს სხვა კანდიდატით შეცვლა რა ზეწოლასთან უნდა ყოფილიყო დაკავშირებული.

ორივე, ალბათ, შეეცდება ამ, ჩემი აზრით, ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხის დაზუსტებას და უპასუხებს კითხვას – ეს ცვლილება ერთი სოჭელი კარგი სომეხის, თუ ერთი კარგი მოსკოველი რუსის მოთხოვნის (და არა თხოვნის) შედეგი იყო? დარწმუნებული ვარ, ამ კითხვას უპასუხებენ, რადგან ორივეს, ვიმეორებ, გაცნობიერებული აქვს ამ კითხვაზე პასუხის მნიშვნელობა, იციან, რომ ეს საღლაბუცო საკითხი არ არის! თუ იცი, რომ ომის დროს(!) ისეთ საპასუხისმგებლო თანამდებობაზე, როგორიც უშიშროების მინისტრის პოსტია, ომში შენი მოწინააღმდეგე სახელმწიფოს კანდიდატურას ნიშნავ, სხვა ძალოვანი სტრუქტურების ხელმძღვანელებიც შენს დავალებებს მაშინ ასრულებენ, თუ ისინი რუსეთის ინტერესებს არ ეწინააღმდეგებიან და შენ ქართველ უწევრულვაშო ბიჭებს მაინც ერეკები სასაკლაოზე, ამაზე ამაზრზენი, დიდი დანაშაული რა უნდა იყოს?

მსოფლიო ისტორიაში არ მოიძებნება მეორე ისეთი ფაქტი, როგორსაც ინტერვიუში მოყვანილი, ე. შევარდნაძისა და მისი უშიშროების მინისტრის სატელეფონო საუბარი წარმოადგენს. ე. შევარდნაძე ურეკავს ი. გიორგაძეს და ეუბნება, თ. კიტოვანი აფხაზეთში აპირებს შეჭრას და დააკავო. „თუ ჩემი განკარგულება საკმარისი არ არის, ვისაც შენ პატივს სცემ და ვისაც ანგარიშს უწევ, იმას დაურეკე და ისინიც გეტყვიან, რომ ეს არ შეიძლება-მეთქი. მე ვიცოდი, რომ რუსეთი ამაზე უარს იტყოდა“. ე. ი. თუ ჩემი არ გჯერა, მოსკოვში დარეკე შენს შეფთან და რასაც ის გეტყვის, ისე იმოქმედო.

ჩვენ, უბრალო მოკვდავნი, კარგად ვხვდებით, რომ აფხაზეთში თბილისის წინასწარ წაგებული იყო, მაგრამ როდესაც პრეზიდენტისგან ამგვარ აღიარებას ისმენ, ამას სულ სხვა ფასი აქვს. მახსენდება დიდებული ქართველი პოეტის შოთა ნიშნიანიძის ნათქვამი: „ამ ბიჭს ჰგონია იგი მოკვდა მამულისათვის, ო, არა შვილო, შენ მკვდარი ხარ მავანთ ტახტისთვის“.

ე. შევარდნაძეს არაერთხელ უთქვამს, აფხაზეთში ომის დროს დალატს ჰქონდა ადგილიო. შექმნეს გაგრის დაცემის მიზეზების შემსწავლელი და სხვა კომისიები, მაგრამ არა ჭეშმარიტების დასადგენად და მოლატეების გამოსავლენად, არამედ ისევ ხალხის გასაცუცურაკებლად. გაბითურებული ქართველები კი ელოდნენ ფანჯრების წინ როდის ჩამოუტარებდნენ ბორკილებდადებულ ჯაშუშებს. ვინმეს გსმენიათ ან გინახავთ აფხაზეთში ომში გამოვლენილი ჯაშუში?

როდესაც ქვეყნის პრეზიდენტის დავალებას არ ასრულებენ, ან ასრულებენ მაშინ, თუ იგი რუსეთის ინტერესებს არ ეწინააღმდეგება (ე. შევარდნაძე ინტერვიუში აღიარებს: ი. გიორგაძემ ერთი დავალება მაინც შემისრულა, როცა თ. კიტოვანი დააკავო, მაგრამ იქვე

აღნიშნავს – მე ვიცოდი, რომ ამის წინააღმდეგი არც რუსეთი იქნებოდა).

როდესაც ქვეყნის პრეზიდენტს არ ემორჩილებიან სამხედრო, უშიშროების, შინაგან საქმეთა მინისტრები, „მხედრონის“ თავკაცი ჯ. იოსელიანი (ამას თვითონ ე. შევარდნაძე აღიარებს), ომს ვინ მოიგებს, ან ჯაშუშებს ვინ დაიჭერს?

ქვეყნის პრეზიდენტს ძალოვანი სამინისტროების ხელმძღვანელები და სხვებიც არ ემორჩილებოდნენ იმიტომ, რომ მათ კარგად იცოდნენ: ე. შევარდნაძეც იმ ძაფზე ჩამოკიდებული თოჯინა იყო, რომელიც მათსავე მოსკოვიდან იმართებოდა! ამიტომ ვიყავით ამ ომში წინასწარ დამარცხებულები და არა იმიტომ, რომ ლ. ქობალია არ მიეშველა სამთავრობო ჯარებს, ანდა, სოხუმში ამა თუ იმ ბატალიონმა თვითნებურად დატოვა პოზიციები და სხვ. პოზიციების დატოვება კი არა, ჯარისკაცებს ის თოფები რომ მოებრუნებინათ და ზოგიერთი მაღალი თანამდებობის პირისთვის ერთ ადგილში შეეცენათ, მართლები იქნებოდნენ.

ბოლო დროს ქართველმა ხალხმა იმდენი განსაცდელი, გაჭირვება და სხვა უბედურება გადაიტანა, რომ საქართველოს უახლესი ისტორია ამ პერიოდის მეცნიერულად, ობიექტურად შესწავლა ადგიელი საქმე არ არის, ამას დრო სჭირდება.

მაგრამ მომავალმა თაობებმა სწორად რომ შეაფასონ ჩვენი დღევანდელიობა, ამისათვის საჭიროა მოვიძიოთ, შევექმნათ სათანადო, დოკუმენტური მასალა, რომელიც ისტორიკოსს დიდად დაეხმარება საქართველოს ისტორიის მართალი სურათის დახატვაში. ამისათვის, საშურ საქმედ მიგვაჩნია იმ „ვაჟკაცების“, „ნაღდი ქართველების“ (ასე მოიხსენიებენ, ხშირად, მაშინდელი მაღალჩინოსნები ერთმანეთს) მოგონებების, ჩანაწერების ინტერვიუების, პუბლიცისტური წერილებისა და ა. შ.

გამოქვეყნება. რომლებიც ჯერ კიდევ ცოცხლები არიან. კარგი იქნება ზოგიერთ მათგანს თუ გავასამართლებთ არა იმისათვის, რომ ისინი დაესაჯოთ, არამედ ქვეყნისა და საერთო-სახალხო ინტერესებისთვის. ჩილეში 87 წლის პინოჩეტი, ლატვიაში 85 წლის რუსი, ყოფილი სამხედრო, რომელიც 1940 წელს ლატვიის ძალით გასაბჭოების შემდეგ განსაკუთრებული სისასტიკით ეპყრობოდა ადგილობრივ პატრიოტებს, ისრაელში ებრაელი ხაღხის ჯალათი აიხმანი მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებიდან თითქმის 20 წლის შემდეგ, და სხვები იმიტომ კი არ გაასამართლეს და დასაჯეს, რომ ვინმეს მათ მიმართ პირადი, კერძო ინტერესები ჰქონდა, არა! სახელმწიფო, რომელიც ვერ ან არ სჯის ერის მოღალატეებს, ან მათ, ვისაც დიდი დანაშაული აქვს ჩადენილი ერისა და სახელმწიფოს წინაშე, არ შემდგარი სახელმწიფოა.

არშემდგარი სახელმწიფოს განმარტებისათვის სხვა კრიტერიუმები მეორესხარისხოვანია.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№50, 2010 წელი

თავიანთ უმცდომებს ბოლომდე მხოლოდ გიჟები იცავენ

თითქმის ყოველდღე, ტელევიზიით ვისმენთ და პერიოდიკაში ვკითხულობთ, რომ ჩვენ ვართ მსოფლიოში ყველაზე მაგრები, ყველაზე ნიჭიერები, დიდი პატრიოტები და ა.შ. კი, ბატონო, მაგრამ ამ მაგარ, ნიჭიერ, უდიდესი პატრიოტული გრძნობების მქონე ხალხს სათანადო ყურადღება, სათანადო დაფასება და ცხოვრების სათანადო პირობები სჭირდება. ამ მხრივ კი ქვეყანაში მთლად კარგად არ უნდა იყოს საქმე. ამის თქმის საფუძველს მაძლევს ქუჩებში ყოველი ფეხის ნაბიჯზე მათხოურის გამოწვედილი ხელი, საპროტესტო დემონსტრაციები, არსებული დემოგრაფიული სიტუაცია, უმუშევართა რაოდენობის კატასტროფული ზრდა, მოსახლეობის უდიდესი ნაწილის სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ ცხოვრება და ა.შ.

ამ, ერთი შეხედვით, მხოლოდ ეკონომიკურ ფაქტორებს, რომლებიც ამა თუ იმ დოზით, მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში შეინიშნება, ჩვენთან, მთავრობის მხრიდან, განსაკუთრებული ყურადღება და ძალისხმევა სჭირდება, რადგანაც მათი იგნორირება ანდა მოუგეარებლობა შეიძლება დიდი სოციალური და პოლიტიკური კატაკლიზმების საფუძველი გახდეს. მეცნიერული გამოკვლევების შედეგად დადგინდა, რომ არსებობს სახელმწიფო გადატრიალებების „მცდელობათა ზედა ზღვარი“ და „წარმატების ალბათობის ზედა ზღვარი“. ქვეყანაში, სადაც ერთ სულ მოსახლეზე ერთობლივი შიდა პროდუქტის წლიური ზედა მაჩვენებელი 1000-

დან 2500 დოლარამდე მერყეობს, სახელმწიფო გადატ-
რიალებები უმეტესად წარუმატებლად მთავრდება, ხო-
ლო ქვეყნებში, სადაც იგივე მაჩვენებელი 2500 დო-
ლარზე მეტია, გადატრიალებების მცდელობაც კი არ
შეიმჩნევა. „რისკის ზონაში“ არიან ქვეყნები, სადაც
ერთობლივი შიდა პროდუქტის წლიური მაჩვენებელი
ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით 1000 დოლარზე
ნაკლებია. ჩვენთან ეს მაჩვენებელი 1000 დოლარზე
ნაკლებია, ე.ი. მივეყუთვნებით „რისკის ზონაში“ მყოფ
ქვეყნებს. ასეთი საშიშროების მიუხედავად, ჩვენი „პო-
ლიტიკოსები“ (ვინც პარლამენტში შეძერა, ანდა მა-
ღალ თანამდებობებზე დანიშნეს, ყველა თავის თავის
პოლიტიკოსს უწოდებს) ისეთი „ბრძნული“, დამრიგებ-
ლური ტონით ცდილობენ ხალხის დამოძღვრას, რომ
ვისაც მართლა ხალხზე და ქვეყანაზე შესტკივა გული,
შეუძლებელია მათი გაოცება და გაღიზიანება არ გა-
მოიწვიოს. მაგრამ გაოცება და გაღიზიანება საკმარი-
სი არ არის. საჭიროა და აუცილებელი ამ ვაიპოლი-
ტიკოსების ნაბჟუტურაღს საკადრისი პასუხი გაეცეს
იმისათვის, რომ მომავალში მაინც გაიწმინდოს პოლი-
ტიკოსობაზე პრეტენზიის მქონეთა მრავალრიცხოვანი
რაზმი, რათა დარწმუნდნენ, რომ პარლამენტის დეპუტა-
ტის ტვირთის ზიდვა ადვილი არ არის, რომ დემოკრა-
ტია „გლობილობა“ არ არის და ა.შ. ამდენად საპასუ-
ხისმგებლო და საერთო საქმისათვის მნიშვნელოვანი
პრობლემის გადაწყვეტისათვის თავისი „წონიანი“ სიტყ-
ვა უნდა თქვან მასმედიაში, ჟურნალისტებმა და, საერ-
თოდ, პროგრესულად მოაზროვნე ინტელიგენციის წარ-
მომადგენლებმა.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, აშშ-ის პრეზიდენტის,
რუზველტის შვილი შეებუღლებით დაბრუნდა სახლში.
იგი ჟურნალისტებმა ყაშინგტონის ერთ-ერთ რესტო-
რანში ნახეს და ერთი ამბავი ატეხეს – ამერიკელი

ბიჭები ფრონტებზე იღუპებიან, პრეზიდენტის შვილი კი რესტორნებში დადისო. პრეზიდენტის შვილი იძულებული გახდა შეეწყვიტა შვებულება და სამხედრო ნაწილში დაბრუნებულიყო. აი, მაგალითი იმისა, თუ როგორ უნდა რეაგირებდნენ ჟურნალისტები დემოკრატიის პრინციპებისა და ქვეყნის საერთო ინტერესების, შეგნებული ან უცოდინარობით დარღვევის თითოეულ ფაქტზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩვენი პრესა გაივსება უყურადღებოდ დარჩენილი ისეთი „მარგალიტებით“, რომლებზეც ქვემოთ ვისაუბრებთ.

ეკონომიკური საკითხების არცოდნასთან ერთად, ჩვენი „პოლიტიკოსების“ გარკვეული ნაწილი სახელმწიფოებრივი აზროვნების დეფექტით გამოირჩევა. მკითხველებს, ალბათ, ახსოვთ პარლამენტის დეპუტატები რა თავგამოდებით იბრძოდნენ ხელფასის 2 000-დან 2500 ლარამდე გადიდებისათვის (მაშინ, როდესაც პენსია 48 ლარი იყო) ერთ-ერთი მაჟორიტარი დეპუტატი ამ მოთხოვნას იმით ასაბუთებდა, რომ „მინისტრების მოადგილეებს ჩვენზე მეტი ხელფასი აქვთ“. აი, სახელმწიფოებრივი აზროვნების ნიმუში! აი, არგუმენტი, რომელიც ქვას გახეთქავს. ასეთი დეპუტატები ჩვენს პარლამენტში იშვიათობა არაა, ამიტომ მოგაწვდით მხოლოდ ამონარიდებს მათი ინტერვიუებიდან. დარწმუნებული ვარ, მათ სიტყვებს მკითხველები სათანადო კომენტარებს თვითონ გაუკეთებენ.

კორესპონდენტის კითხვაზე: „მძიმე სოციალური მდგომარეობის გამო მოსახლეობამ ვის უნდა მოსთხოვოს პასუხი?“, დეპუტატი უპასუხებს: „მოსახლეობის მატერიალური მდგომარეობა გაუმჯობესდა და თქვენ ამას ყოველდღიურად ხედავთ. საწვავის გაძვირების პირობებშიც კი, ფაქტობრივად, თბილისში მანქანა არ ჩერდება“.

იმავე ინტერვიუში, ჟურნალისტის შენიშვნაზე: „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ ხალხი მასობრივად გაათავი-

სუფლეს სამსახურიდან“, რესპონდენტი უპასუხებს: „უმუშევრობა არის გერმანიაში, საფრანგეთში და მთელ მსოფლიოში... შემცირებების ხარჯზე საჯარო სამსახურში ადამიანებს დაახლოებით 8-ჯერ გაეზარდათ ხელფასი“. აი, ასეთი შეგნებისა და აზროვნების მქონე კაცი ქვეყნისა და ხალხისათვის რაიმე სიკეთის გამკეთებელია?

იმისათვის, რომ უმუშევართა რაოდენობა შეამცირონ, ზოგიერთ ქვეყანაში სამუშაო დღის შემცირებისა და სამდღიან სამუშაო კვირაზე გადასვლაზედაც კი მსჯელობენ, ეს კი სიამაყით აცხადებს „შემცირებების ხარჯზე საჯარო სამსახურში ადამიანებს დაახლოებით 8-ჯერ გაეზრდებათ ხელფასი“. თუ რესპონდენტს მართლა ჰგონია (ხალხს შეგნებულად თუ ატყუებს, კიდევ უფრო უარესი), რომ უმუშევრობის ზრდის ხარჯზე საჯარო სამსახურში დარჩენილი ადამიანებისათვის 8-ჯერ ხელფასის გაზრდა საერთო-საქვეყნო საქმისათვის კარგია, თუ მას ჰგონია, რომ გერმანიაში და საფრანგეთში სამსახურიდან განთავისუფლებული მუშები ბედის ანაბარად ისე არიან მიტოვებული, როგორც ჩვენთან, მაშინ დავდუპუღვართ და ვერ გაგვიგია. კიდევ უფრო განსაცვიფრებელია ის, რომ ჩვენი გაზეთების ფურცლებზე პერიოდულად იბეჭდება პარლამენტარებისა და მაღალი თანამდებობის პირთა ქონებრივი დეკლარაციები, საიდანაც ვიგებთ 4-5 სინეკურულ თანამდებობებზე, ერთდროულად, როგორ მუშაობენ დეკლარანტის დედა, მამა, მეუღლე, რამდენი ათასი ლარი, დოლარი, ევრო აქვთ განთავსებული საქართველოს და უცხოეთის ბანკებში და ა.შ. გაზეთების რედაქციებს ეთხოვ ამგვარი ცნობები არ გამოაქვეყნონ. მათ წამკითხავს ზოგიერთების პატიოსნებაში ეჭვი შეეპარება, არ დაიჯერებს, რომ უმუშევრობა და პირველადი მოხმარების საქონელზე ფასების ზრდა არც ისე ცუდია და ა.შ. თუ გვინდა ხალხის მოტყუება, მო-

გატყუოთ ისე, რომ ამ ტყუილმა ერთი წელი მაინც იმუშაოს. დამიჯერეთ ასე სჯობს!

ჩვენი „პოლიტიკოსების“ არასახელმწიფოებრივი, ქვეყნის მაღალი თანამდებობების პირთათვის შეუფერებელი, არაკომპეტენტური გამონათქვამები ისე ხშირად ქვეყნდება პერიოდიკის ფურცლებზე და გვესმის ტელევიზიით, რომ თითოეულ მათგანზე კომენტარის გაკეთება შეუძლებელია. ამიტომ, მშრალი, ოქმის ენით მოგაწვდით ამ „მარგალიტებს“: „ცოტა მაკვირვებს ამ ხალხის. პენსია ცოტა გეაქვსო, ანუ 48 ლარს ცოტას ეძახიან – (მაშინ პენსია 48 ლარი იყო). კორესპოდენტის კითხვას „ხალხს სამკურნალო ფული არ აქვს და საავადმყოფოში ადგილები თავისუფალიაო“, მესამე „რჩეული“ უპასუხებს: „ქუთაისში უახლესი ტექნიკით აღჭურვილი საავადმყოფო ავაშენეთ და იგი ყოველთვის დატვირთულიაო“. და ა.შ.

ასეთ ფაქტებზე ყურადღებას არ გავამახვილებდით, სულ ახლახან, გაზ. „ასავალ-დასავალის“ ფურცლებზე რომ არ დაბეჭდილიყო ახალი „შედეგები“. ამან კიდევ ერთხელ დამარწმუნა „რჩეულთა“ მოსაზრებებზე დროულად რეაგირების აუცილებლობაში.

„წყლის გადასახადი რომ არ გადაიხადონ და დენს ჩაუტრიან, მიხვდებიან, რომ გადასახადების გადახდა აუცილებელია... ონკანს რომ მოუშვებ, რომელშიც ისეთი წყალი მოდის, მსოფლიოში მეორე ან მესამე ადგილი უჭირავს (პირველი, ალბათ, სან-ფრანცისკოსია – ვ. თ.) და მოიხმარ, ეს კარგია, მაგრამ საფასური არ უნდა გადაიხადო?“ – აცხადებს ენერგეტიკის მინისტრი ა. ხეთაგური. აი, მინისტრი! აი, ხალხის მსახური! როგორც სხვა მინისტრები ესეც, ალბათ, სამინისტროში თავისი „გუნდით“ არის მისული. ასეთი ლოგიკისა და აზროვნების მქონე მინისტრი, თავის „გუნდიანად“, უკეთეს შემთხვევაში, სახლებში უნდა გაუშვა. პენსიონერებზე 150-

ჯერ მეტი ყოველთვიური ოფიციალური შემოსავლის მქონე კაცი ასე რომ ემუქრება ამ გაჭირვებულ ხალხს, იგი ყველაფრის ღირსია. ახლა არ მიკვირს, თუ რატომ აგზავნიან მინისტრებს სასწავლებლად.

გამოქვეყნდა მსოფლიო და ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონის, პარლამენტის წევრის გ. ასანიძის ინტერვიუ, რომელშიც იგი იმდენ ორიგინალურ აზრს „ანვითარებს“, რომ მათი უყურადღებოდ დატოვება შეუძლებელია: „ბევრი მიწა არის კერძო მფლობელობაში, რატომ არ ამუშავებენ ამ მიწებს გლეხები? სოფლის მეურნეობა თუ განვითარდება, აღარ დაგვჭირდება უცხოეთიდან პროდუქტების შემოტანა. მეტი რაღა გააკეთოს პრეზიდენტმა? ...რა უშლის ხელს ხალხს, რომ იყოლიონ ფრინველ-პირუტყვი, მოიყვანონ ბოსტნეული, ხილი, ხორბალი, სიმინდი? მიხეილ სააკაშვილი და ჩვენი გუნდი ვერ დაუშვარავთ მიწას ყველას, მიუხედავად ხალხის დახმარების დიდი სურვილისა. ჩვენ ხელი შევუწყვეთ ლიტერატურის გამოცემას სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის განსავითარებლად. ხელისუფლებას გასაკეთებელი კიდევ ბევრი აქვს! რაც მთავარია, საქართველო გვაქვს გასაერთიანებელი“. ეს ვრცელი ციტატა იმიტომ მოვიყვანე, რომ მკითხველმა დაინახოს, თუ როგორი წარმოდგენა აქვს პარლამენტის უმრავლესობას მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობიდან ქვეყნის გამოყვანის თაობაზე. ასეთი მაღალი დონის, „მეცნიერულად არგუმენტირებული“ მსჯელობა ჩვენი სოფლის მეურნეობის განვითარებისათვის, მე პირადად, არ მომისმენია; ლიტერატურის გამოცემისათვის კი, კახეთიდან, მიხო, მრავალსართულიან მადლობას აღბათ ლექსად გამოაგზავნის. მართლაცდა რა ჰქნას პრეზიდენტმა და გ. ასანიძის გუნდმა მეტი? ყველას ხომ ვერ დაუშვარავენ მიწას, ამავე დროს, თუ საქართველო აქვთ გასაერთიანებელი? ერთი მოკრძალებული შენიშვნა მაინც მინდა გამოვთქვა გ. ასანიძის მიმართ: თქვენ ვაჟკა-

ცური პირდაპირობით აცხადებთ, რომ სააკაშვილი და თქვენი გუნდი მიწას ყველას ვერ დაუბარავთ (ზოგიერთი ყველას დაპირდებოდა). ამიტომ ხალხის ნაწილი უკმაყოფილო დარჩება, რამაც, შეიძლება, მათი პროტესტი გამოიწვიოს. კარგი იქნება, თუ ამ საკითხს ჩაუღრმავდებით, სპეციალურად შეისწავლით და საზოგადოებას უფრო ვრცლად გააცნობთ.

კიდევ უფრო საინტერესოა გ. ასანიძისა და მისი გუნდის შემდეგი განცხადება: „ამ ეტაპზე ჩვენი მიზანი არ არის კონკრეტული ადამიანებისათვის პრობლემების მოგვარება. ახლა ქვეყნის იმიჯისათვის ბრძოლის, სტაბილურობის შექმნის, საქართველოს გალამაზებისა და ინვესტიციების მოზიდვის დროა. ჯერ კარგი სახელი უნდა მოვიპოვოთ საერთაშორისო მასშტაბით“.

ბატონო გიორგი! კონკრეტული ადამიანების პრობლემებს თუ არ მიაქცევთ მეტ ყურადღებას, ისე ვერც ქვეყნის იმიჯს გააუმჯობესებთ, ვერც სტაბილურობას დაამყარებთ, ვერც ინვესტიციებს მოიზიდავთ, ვერც საერთაშორისო ასპარეზზე კარგ სახელს ვერ დაიმკვიდრებთ და რაც მთავარია, ქვეყანას ვერ გააერთიანებთ. პირიქით შევრცხვებით საერთაშორისო მასშტაბით! ეს ისეთივე ჭეშმარიტებაა, როგორც ორჯერ ორი ოთხია. თქვენ და თქვენი გუნდის წევრები პიროვნებას, მის ბუნებრივ უფლებებს, უყურებთ ისე, როგორც უყურებდნენ ძველ რუსეთში და დღესაც ამ ქვეყანაში პიროვნების უფლებებისადმი იგივე დამოკიდებულებას იჩენენ. XIX საუკუნეშიც კი რუსეთში, მონათმფლობელობის გადმონაშთები იყო. საბჭოთა კავშირისგან განსხვავებით, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, დანგრეული ეკონომიკის აღდგენა გერმანიაში ადამიანების საცხოვრებელი პირობების მოწესრიგებით დაიწყო. ამერიკელები დღესაც ეძებენ ვიეტნამთან ომში დაღუპული თავიანთი ჯარისკაცების საფლავებს იმისათვის, რომ გადმოასვენ-

ნონ ისინი სამშობლოში და ღირსეულად მიაბარონ მიწას. რუსეთში კი ჩეჩნებთან ომში დაღუპულ მეომრებს თვითმცლელებიდან ყრიდნენ ტრაქტორით გათხრილ ორმოში. აი, ასეთ და სხვა ჯერ კიდევ არსებულ ფეოდალურ გადმონაშთებს (სენიორული სასამართლოები, ნეპოტიზმი და სხვ.) უნდა ვებრძოლოთ და არა სადღაც ბარელიეფებზე შემორჩენილ ნამგალსა და უროს.

1878 წელს შემოერთებული აჭარიდან ათასობით ადამიანი კვლავ თურქეთში გარბოდა, რადგანაც ისინი ვერ ეგუებოდნენ რუსეთში გაბატონებულ ფელდფებელურ წესებს. ამასთან დაკავშირებით ნიკო ნიკოლაძე ქართველებს აფრთხილებდა: პატივი ეცით აჭარლების ადამიანებს, მათ ტრადიციებს. ადამიანები ცხოვრების ახალ პირობებს შეეგუება და მიიღებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი საკუთარი ოჯახის მაგალითით დარწმუნდება ახალი საცხოვრებელი პირობების უპირატესობაში. ეთნიკური ერთობა ამისათვის საკმარისი არ არისო და მოყავდა ელზას-ლორენში მცხოვრები გერმანელების მაგალითი: 1871 წელს, საფრანგეთ-გერმანიის ომის შემდეგ, ელზასი და ლორენი, იქ მცხოვრები გერმანელებით, გერმანიის იმპერიამ შეიერთა. მაგრამ შემოერთებული გერმანელები ვერ ეგუებოდნენ ცხოვრების ახალ პირობებს, საფრანგეთში ისინი უფრო კარგ პირობებში ცხოვრობდნენ.

ეთნიკური ერთობა თუ საკმარისი არ არის სხვადასხვა სახელმწიფოში მცხოვრები ხალხების ერთ სახელმწიფოში გაერთიანებისათვის, თქვენ და თქვენი გუნდი ფიქრობთ, სხვა ეთნოსის ხალხები – აფხაზები და ოსები, სიხარულით შეუერთდებიან იმ სახელმწიფოს, სადაც „კონკრეტული ადამიანების პრობლემების მოსაწესრიგებლად“ არ სცალიათ? თქვენი განცხადება – ჯერ საქართველო უნდა გავეერთიანოთ და შემდეგ მივხედავთ კონკრეტული ადამიანების პრობლემებსო, მაგონებს გასული საუკუნის 60-იან წლებში გაერცელებუ-

ლი ანექდოტის გმირს, რომელიც თავის სიზარმაცეს ასე ამართლებს: თოხს ხელს მანამ არ მოვკიდებ, სანამ ამერიკა კუბის წინააღმდეგ აგრესიას არ შეწყვეტსო. თქვენც „კონკრეტული ადამიანების პრობლემების მოგვარებას“ არ ცდილობთ მანამ, სანამ საქართველოს არ გააერთიანებთ. საპატიო მიზეზია, ვერაფერს ვერ იტყვი.

მეფის ნაეში ჩაჯდომის მსურველები აგრესიული, მენტორული ტონით დაწერილი წერილების გამოქვეყნებას კვლავ აგრძელებენ, რაც ხელისუფლებისთვის არ არის კარგი და არც ამ წერილების ავტორებს მოუტანს სიკეთეს. ჯერ კიდევ XVIII საუკუნეში ალ. ამილახვარი წერდა: მეფეს „ჩხამს რჩეულთა კაცთა ყოფა განმგედ კარისა სამეფოისათა, რათა უწესოდ ქცეულე-ბამან მათგან არა გამოაჩინოს მეფე საპყრად“.

საზღვარგარეთ სასწაულებლად გამგზავრებამდე, კარგი იქნება, თუ ჩვენი ვაიპოლიტიკოსები, გაითვალისწინებენ XVII საუკუნის პოლიტიკური აზროვნების ბრწყინვალე წარმომადგენლის ჯეიმზ ჰარინგტონის მოსაზრებას: „იმი-სათვის, რომ პოლიტიკოსი გახდეს, საჭიროა ჯერ ისტო-რიკოსი და მოაზროვნე იყოს; თუ იგი მოაზროვნე არაა, ვერ იტყვის რა არის, და თუ მან არ იცის რა იყო და რა არის, იგი ვერ იტყვის იმას რა უნდა იყოს და რა შეიძ-ლება იყოს, ანუ, როგორც ლაიბნიცი ამბობს „აწმყო შობილი წარსულისაგან, არის მშობელი მომავალისა“.

მე მაინც მინდა ვირწმუნო, რომ ჩვენი „პოლიტიკოსე-ბის“ ზემოთ მოყვანილი მოსაზრებები არის უცოდინა-რობის და შეცდომების შედეგი. მაგრამ, როგორც ცი-ცერონი ამბობდა, თავიანთ შეცდომებს ბოლომდე მხო-ლოდ გიუები იცავენ.

ჭკვიანი კაცი იყო ციცერონი!

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№25, 2011 წელი

ჩაწვდით ამერიკის სულს!

რამდენიმე წლის წინათ, თბილისის ქუჩებში, დიდ ბანერებზე, გამოსახული იყო ცხენზე ამხედრებული კოვბოი წარწერა-მოწოდებით: „ჩაწვდით ამერიკის სულს“. ამერიკელთა სულს ოდენ კოვბოების, განგსტერების, ოქროს მაძიებელთა და ა.შ. ცხოვრების წესის გაცნობით ვერ ჩაეწვდებით. ამისათვის საჭიროა აშშ-ის ისტორიის, მისი მატერიალური და სულიერი კულტურის ფართო სპექტრის ობიექტური თვალთახედვით, სხვადასხვა იდეოლოგიური ჩარჩოებისაგან (ჩვენში უპირველესად მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიისაგან) დამოუკიდებლად შესწავლა.

აშშ-ის ისტორიიდან ქვემოთ მოყვანილი ფაქტები აღნიშნული პრობლემის მოგვარების მოკრძალებულ ცდას წარმოადგენს.

პრეზიდენტს არ „ელაქუცებიან“

ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუცია შეიქმნა 1787 წელს. იგი ძალაში შევიდა 1789 წელს, როდესაც ჯორჯ ვაშინგტონი პირველ პრეზიდენტად აირჩიეს.

აშშ-ის დამაარსებლები ითვალისწინებდნენ იმ ფაქტს, რომ ცხოვრებისეული პრაქტიკა ზოგიერთ კონსტიტუციურ კანონს ანაქრონიზმად აქცევდა და ამიტომ საჭირო გახდებოდა მათი შეცვლა. მაგრამ, ამავე დროს, ისინი კარგად აცნობიერებდნენ იმასაც, რომ ეს პროცესი არც რთული და არც ზედმეტად გამარტივებული არ უნდა ყოფილიყო. აშშ-ის კონსტიტუციაში ცვლილების შეტანა არ

შეიძლება ხმების უბრალო უმრავლესობით. ამისათვის საჭიროა კონგრესის 2/3 და შტატების 3/4-ს თანხმობა.

არსებობის 200-სზე მეტი წლის განმავლობაში აშშ-ს კონსტიტუციაში სულ 30-მდე შესწორება შეიტანეს.

აშშ-ის კონსტიტუციაში შესწორების შეტანა სცადეს 1989 წელს, უმაღლესი სასამართლოს დადგენილების შემდეგ. ამ დადგენილების თანახმად საჭირო იყო კონსტიტუციის პირველი შესწორების კორექტირება, რადგანაც იგი იცავდა იმ პირებს, რომლებიც პროტესტის ნიშნად აშშ-ის დროშას წვაედნენ.

პრეზიდენტმა ბუშმა (უფროსმა) განაცხადა, რომ დროშის შეურაცხყოფა, როგორც პროტესტის გამოხატულების ფორმა მიუღებელია და სთხოვა კონგრესს სათანადო ცვლილებები შეეტანა კონსტიტუციაში, მისი თხოვნა არ დააკმაყოფილეს, რადგანაც აშშ-ის კონსტიტუციის პირველ შესწორებაში, რომელიც რატიფიცირებული იქნა 1791 წლის 15 დეკემბერს, ნათქვამია: კონგრესმა არ უნდა მიიღოს ისეთი კანონები, რომლებიც კრძალავენ რწმენის, სიტყვის, პრესის, პეტიციების წარდგენის უფლებებს.

როგორც ვხედავთ, „ოკოლოჩნიკის ეპოლეტების“ მიღებისათვის, ამერიკელები პრეზიდენტს არ „ელაქუცებიან“.

მატყუარა პრეზიდენტი ხალხს არ უნდა

აშშ-ის სენატს აქვს იმპიჩმენტის – თანამდებობრივი დანაშაულის გამო პრეზიდენტის სასამართლოზე გადაცემის (რომელსაც შეიძლება მოჰყვეს პრეზიდენტის პოსტიდან გადაყენება) უფლება. ბენჟამენ ფრანკლინი ამბობდა, რომ იმპიჩმენტის გარეშე დამნაშავე პრეზიდენტის პოსტიდან გადასაყენებლად ერთადერთი საშუალება რჩება – მისი მოკვლა.

აშშ-ის ისტორიაში იმპიჩმენტის გამოყენების სულ
ორი შემთხვევა იყო: პირველი – 1865 წელს ენდრიუ
ჯონსონის წინააღმდეგ, როდესაც პრეზიდენტმა სენა-
ტის ერთი ხმის წყალობით შეინარჩუნა ძალაუფლება.
მეორე – 1972 წელს როდესაც რიჩარდ ნიქსონი იძულე-
ბული გახდა პრეზიდენტის პოსტიდან გადამდგარიყო.

ნიქსონის გადაყენებასთან დაკავშირებით ნოე ჟორ-
დანიას შეიღოს რეჟებ ჟორდანიას (იგი აშშ-ში ცხოვ-
რობს), რამდენიმე წლის უკან, თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტში შეხვედრისას, დაუსვეს კითხვა, რომელ-
საც მან ასე უპასუხა: ნიქსონი ხალხის ნდობით სარ-
გებლობდა, მას კარგ პრეზიდენტად მიიჩნევდნენ და,
აღბათ, რომ არა ის საბედისწერო შეცდომა, რომელიც
მან დაუშვა, როდესაც თავის გამართლების მიზნით
სპეციალური კომისიის შექმნა და საქმის გამოძიება
მოითხოვა, იგი პრეზიდენტის თანამდებობის შეინარჩუ-
ნებდაო. მას ეგონა, რომ მისი მოთხოვნით შექმნილი
კომისიის წევრები, ისევე, როგორც ბევრ სხვა ქვეყანაში,
მისთვის სასურველ გადაწყვეტილებას მიიღებდნენ, მაგ-
რამ არა! კომისიამ ტყუილში ამხილა პრეზიდენტი და
იგი იძულებული გახდა გადამდგარიყო.

ამერიკელმა ხალხმა არ ისურვა მატყუარა პრეზი-
დენტი.

ყველამ თავისი საქმე აკეთოს

პოლიტიკური პროცესებისგან ჩამოცილების მიზნით,
ზოგი შეუგნებელადაც, ხალხს მოუწოდებს: ყველამ თა-
ვისი საქმე უნდა აკეთოს, ცხვირს ნუ ჰყოფთ პოლიტი-
კაში და ა.შ. ხშირად იშველიებენ მაგალითებს აშშ
ხალხის ცხოვრებიდან – ამერიკის უბრალო მოქალა-
ქეს არ აინტერესებს რას აკეთებს მისი პრეზიდენტი,

სად არის, ვის ხედება იგი, ან რა ხელშეკრულებებს აწერს ხელსო და ა.შ. ეს არის სრული სიცრუე.

ამერიკის მოსახლეობა აქტიურად ერთვება პოლიტიკაში, საარჩევნო პროცესებში მაშინ, როდესაც ეს საჭიროა. აშშ-ში, საპრეზიდენტო არჩევნების დროს, პრეზიდენტობის კანდიდატს, მისი ოჯახური თუ ფიზიკური, მორალური, ინტელექტუალური მდგომარეობის უკეთ გაცნობის მიზნით, შეიძლება ითქვას, რენდგენის სხივებით აშუქებენ. აშშ-ის საიდუმლო სამსახურის განცხადებით, სანამ ჯ. კენედის პრეზიდენტად აირჩევენ, მანამდე ხუთასი მასთან დაახლოებული პირი (სკოლისა და სტუდენტობის პერიოდის ამხანაგები, მეზობლები, ნათესავები, სამსახურის თანამშრომლები და ა.შ.) ანონიმურად გამოკითხეს; არჩევნებში მისმა მოწინააღმდეგე რესპუბლიკელებმა ხმა გააერცვლეს – მეორე მსოფლიო ომში ჯ. კენედი ხერხემალში დაჭრეს, გადაადგილება ახლაც უჭირს და ამიტომ ფიზიკურად ვერ შეძლებს პრეზიდენტის მოვალეობის შესრულებასო. ჯ. კენედი იძულებული გახდა სპეციალური კომისიის მიერ გაცემული ჯანმრთელობის დამადასტურებელი ცნობა წარედგინა. ბევრ თქვენგანს ახსოვს პრეზიდენტ კლინტონსა და მის თანამშრომელ ქალს – მონიკა ლევინსკას შორის ინტიმური ურთიერთობის შესახებ აგორებული სკანდალი, რომელსაც კინაღამ პრეზიდენტის წინააღმდეგ იმპიჩმენტის პროცესის დაწყება მოჰყვა. ამერიკელს თქვენ ვერ გააკვირვებთ „ლევი“ სქესობრივი ურთიერთობებით, მაგრამ პრეზიდენტის მიმართ მათ სულ სხვა მოთხოვნები აქვთ და სრულიად სამართლიანადაც. ამერიკელი ასე ფიქრობს: თუ პრეზიდენტი (ან პრეზიდენტობის კანდიდატი) თავის მეუღლეს და ოჯახს უღალატებს ე.ი. ამ კაცში დაღატაკისკენ, ტყუილისკენ, მიდრეკილება ზის. ამიტომ, მას შეუძლია ასევე, მომატყუოს მე, რიგითი ამერიკელი, ჩემი

ხალხის ზურგს უკან დადოს სხვა სახელმწიფოსთან ქვეყნის ინტერესების საწინააღმდეგო ხელშეკრულებები ან ჩაიდინოს სხვა, კონსტიტუციის მოთხოვნების საწინააღმდეგო ქმედებები. ბუნებრივია, ასეთი მონაცემების მქონე პირი არ უნდა იყოს ქვეყნის სათავეში.

აი, ამგვარ წნეხში, ქურაში, ცხრილში გატარების შემდეგ ამერიკელი ირჩევს თავისი ქვეყნის პრეზიდენტს და ამის შემდეგ იგი მართლაც, ისე აქტიურად არ ერევა ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, როგორც ეს სხვა ქვეყნებში ხდება. ასე ჩატარებული არჩევნების შემდეგ, ამერიკელი დარწმუნებულია იმაში, რომ მისი პრეზიდენტი ერთგულად და სათანადოდ დაიცავს ქვეყნისა და ხალხის ინტერესებს, არ გაუფლანგავს სახელმწიფო ბიუჯეტს, დაიცავს კანონის უზენაესობას, ერთნაირად დასჯის ყველა დამნაშავეს (1973 წელს ვიცე-პრეზიდენტი სპირო აგნიუ იძულებული გახდა თანამდებობიდან გადამდგარიყო, როცა იგი გადასახადის დამალვაში ამხილეს) და ა.შ.

წლებს რა მნიშვნელობა აქვს

1971 წლამდე, 21 წლის აშშ-ის მოქალაქეს არჩევნებში მონაწილეობის უფლება ეძლეოდა. ამ ფაქტს საბჭოთა პროპაგანდა აქტიურად იყენებდა სსრ კავშირში არსებული საარჩევნო კანონის უპირატესობის დასამტკიცებლად (რომლის მიხედვითაც არჩევნებში მონაწილეობა შეეძლოთ 18 წლის ახალგაზრდებს).

ამერიკელთა მოსაზრებით, 18 წლის ახალგაზრდას არ ჰქონდა დამოუკიდებელი მსოფლმხედველობა, სათანადოდ ვერ ერკვეოდა ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკურ და ეკო-

ნომიკურ პრობლემებში. ამიტომ, მას შეეძლო არჩევნებში ხმა მიეცა ამა თუ იმ კანდიდატისათვის არა საკუთარი ნების, არამედ მშობლების, ახლობლების და ა.შ. გავლენით რაც საბოლოოდ, უარყოფით გავლენას იქონიებდა შედეგებზე. 1971 წელს აშშ-ის კონსტიტუციაში შეიტანეს 26-ე შესწორება. არჩევნებში მონაწილეობისათვის ასაკობრივი ცენზი 18 წელი გახადეს. რატომ? გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან, მთელ რიგ ქვეყნებში, მათ შორის აშშ-ის ახალგაზრდები (ხუნვეები, ძაოფანები, ჰიპები, პანკები და ა.შ.) აქტიურად ერთვებიან ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. მათი საპროტესტო გამოსვლები სტიქიური, არამართვადი რომ არ გამხდარიყო, აუცილებელი გახდა ისინი ქვეყნის პოლიტიკურ პროცესებში კანონიერად ჩაერთოთ. აი ამიტომ, 18 წლიდან ახალგაზრდებს მისცეს არჩევნებში მონაწილეობისა და პარტიულ-პოლიტიკური საქმიანობის უფლება.

იმ ქვეყნებში კი სადაც, არადემოკრატიული არჩევნები ტარდება, რა მნიშვნელობა აქვს 18 წლის ახალგაზრდას ექნება ხმის მიცემის უფლება თუ თხუთმეტისას.

ჩემი წლები ჩემი სიმდიდრეა

1987 წელს აშშ-ის კონგრესმა მიიღო კანონი ხანდაზმულობის გამო სამუშაოზე დისკრიმინაციის შესახებ, რომელიც კრძალავს პენსიაზე ძალდატანებით გაშვებას, თუ პიროვნებას შეუძლია იმ სამუშაოს შესრულება, რომელიც მას აკისრია.

მატერიალურად გაჭირვებული ადამიანი არ არის თავისუფალი ადამიანი

პრეზიდენტმა რუზველტმა, 1944 წელს, გამოსცა ბილი ეკონომიკური უფლებების დაცვის შესახებ. მასში ნათქვამია: „ჩვენ უნდა ვაღიაროთ, რომ პიროვნების ნამდვილი თავისუფლება არ შეიძლება არსებობდეს ეკონომიკური უზრუნველყოფისა და დამოუკიდებლობის გარეშე. მატერიალურად გაჭირვებული ადამიანი, არ არის თავისუფალი ადამიანი“.

მეც კაცი ვარ

არჩევნების დროს, ამერიკელები ირჩევენ არა მარტო კონგრესმენებს, სენატორებს, გუბერნატორებსა და პრეზიდენტებს, არამედ იმავდროულად მონაწილეობენ ამა თუ იმ კანონპროექტის ბედის განსაზღვრაში.

ამომრჩეველთა უმრავლესობა თუ მათ მოიწონებს, კანონპროექტი კანონად იქცევა. ამგვარი სახალხო გამოკითხვა პრაქტიკაში დაინერგა 100 წელზე მეტი ხნის წინათ და იქცა თანამედროვე ამერიკული დემოკრატიის დამახასიათებელ ნიშნად.

გამოკითხვის ამ წესის შემოღებით, აშშ-ის მოქალაქე გვეუბნება: მეც კაცი ვარ, ჩემი აზრიც გაითვალისწინე ქვეყნისა და ხალხისათვის ისტორიული მნიშვნელობის მქონე გადაწყვეტილებების მიღებისას!

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№118, 2011 წელი

მჩხაჲანა კატა თაგჳს ვერ ღაიჭერს

ამ ბოლო ხანს ქართულ მასმედიაში ინტენსიურად განიხილავენ, თუ რამდენად გულწრფელია ზოგიერთი პოლიტიკური პარტიის საპროგრამო განცხადება ხელისუფლების სათავეში მშვიდობიანი, არჩევნების გზით მოსვლის შესახებ. ამ განხილვებისას ზოგიერთები საფუძელიან ეჭვს გამოთქვამენ მხოლოდ მშვიდობიანი გზის მართებულობის შესახებ. ჩვენს პირობებში, როდესაც დემოკრატიული საარჩევნო კანონმდებლობა ჯერ კიდევ არა გვაქვს, სადაც პრეზიდენტი პარლამენტის სხდომაზე პირდაპირ აცხადებს – ყველაფერს გავაკეთებ (არაკანონიერსაც?) იმისთვის, რომ, მომავალ არჩევნებში ჩემმა პარტიამ მოიპოვოს გამარჯვებაო. ამ ეჭვს მყარი საფუძველი აქვს.

ნუთუ ამას ვერ ხედავენ ჩვენი პოლიტიკოსები? ცხადია, ხედავენ, აცნობიერებენ და ზოგიერთებს თავიანთ ადრინდელ განცხადებებში სათანადო ცვლილებებიც შეაქვთ. მაშინ როგორ უნდა გავიგოთ მათი პარტიების ოფიციალურ სამოქმედო პროგრამაში მთავარი მოთხოვნის – ხელისუფლებაში მშვიდობიანი, საარჩევნო გზით მოსვლის შესახებ – უცვლელად დატოვება? ამ კითხვას შეიძლება ასე ეუპასუხოთ: ახლა, როდესაც ვცდილობთ, ვეზიაროთ და გავითავისოთ დასავლური კულტურა, უნდა გავითვალისწინოთ ის ფაქტიც, რომ ხელისუფლების ძალდატანებით ხელში აღებას ყოველთვის გამობდნენ პროგრესულად მოაზროვნე ადამიანები.

ისტორიის სიღრმეებში რომ არ შევიდეთ, მოვიხმობ შედარებით ახალ ფაქტს.

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ, ფა-
შიზმის განადგურებაში შეტანილი წვლილისთვის კო-
მუნისტების ავტორიტეტი იმდენად დიდი იყო, რომ ზო-
გიერთ სახელმწიფოში ისინი მინისტრებადაც კი და-
ნიშნეს. ცხადია, ეს მინისტრები ერთგული რჩებოდნენ
მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიისა, რომლის ერთ-
ერთი მთავარი დებულება შეიარაღებული აჯანყების
გზით კაპიტალიზმის დამხობა და სოციალისტური რე-
ვოლუციის გამარჯვება იყო. ამ თეორიული დებულე-
ბის პრაქტიკული განხორციელებისთვის კომუნისტი-
მინისტრები დანაშაულსაც კი სჩადიან. შედეგმაც არ
დააყოვნა — მარტო ისინი კი არ გამოაძეუნებულეს მთავ-
რობებიდან, არამედ დაიწყეს კომპარტიათა დენა-შე-
ვიწროებაც, რამაც აიძულა ნ. ხრუშჩოვი, მარქსისტულ-
ლენინური მოძღვრება „გაემდიდრებინა“ (როგორც მა-
შინ წერდნენ) ახალი თეორიული სიახლით, რომელიც
გულისხმობდა სოციალისტური რევოლუციის გამარ-
ჯვების შესაძლებლობას არა მარტო შეიარაღებული
აჯანყების, არამედ მშვიდობიანი არჩევნების გზითაც.
დასავლეთის ქვეყნების ერთიანმა პოზიციამ იმდროინ-
დელი საბჭოთა კავშირის ხელმძღვანელებიც კი აიძუ-
ლა, პარტიის პროგრამაში შეეტანა ცვლილება!

თანამედროვე ცივილიზებული მსოფლიოც გმობს
ძალდატანებით, დემოკრატიული პრინციპების უგულვე-
ბელყოფით ხელისუფლებაში მოსვლას. ეს ნათლად
დადასტურდა საფრანგეთის დიდი რევოლუციის 200
წლისთავის აღნიშვნისას. სსრ კავშირისგან განსხვა-
ვებით, საფრანგეთში ხოტბას ასხამდნენ არა რობესპი-
ერსა და მარატს, ვინაიდან ყველაზე დიდი მსხვერპლი
მათს გაუმართლებელ, მკაცრ მოთხოვნებს მოჰყვა, არა-
მედ დანტონს, კამილ ლემულენსა და სხვა შედარე-
ბით ზომიერ მოღვაწეებს. ამ საკითხისადმი ასეთი მიდ-
გომა კარგია, ეს ყველასთვის მისაღებია და ამიტომ

აცხადებენ პარტიის ლიდერები ხელისუფლებაში მოსვლის ერთადერთ გზად მშვიდობიან, არჩევნების გზას. მაგრამ ოცნება, სურვილი ერთია, რეალობა — მეორე. ამიტომ ყველა პოლიტიკური პარტია, რომელიც ხელისუფლების სათავეში მოსვლას ისახავს მიზნად ჩვენს პირობებში, მოვლენების არამშვიდობიანი განვითარებისთვისაც უნდა იყოს მზად, მით უმეტეს, თუ მოწინააღმდეგე აცხადებს, რომ ყველანაირი საშუალებით შეეცდება გამარჯვების მოპოვებას.

როგორც ისტორიის გამოცდილება ცხადყოფს, შეიძლება ძალის გამოყენებით, კანონის დარღვევით გამარჯვებულები გარკვეული დროის განმავლობაში დაგმონ, შეაჩვენონ, საერთაშორისო იზოლაციით დაემუქრონ, მაგრამ ბოლოს ყველაფერი მიწყნარდება.

ჩარლზ I-ის სიკვდილით დასჯის გამო ოლივერ კრომველს „სისხლისმსმელ ყაჩაღს“ ეძახდნენ და მასთან ურთიერთობას რუსეთის მეფე ალექსანდრე მიხეილის ძეც ერიდებოდა, მაგრამ როდესაც კრომველმა წარმატებით ილაშქრა ირლანდიაში, შოტლანდიაში, დაამარცხა პოლანდია და მაშინდელი მსოფლიოს სხვა დიდი სახელმწიფოები, მათ შორის რუსეთიც, ერთმანეთს ეცილებოდნენ, თუ ვინ პირველი დაამყარებდა დიპლომატიურ ურთიერთობას ინგლისთან.

1933 წლამდე აშშ არ ცნობდა სსრ კავშირს იმ მოტივით, რომ ბოლშევიკები არა არჩევნებით, არამედ ძალდატანებით მოვიდნენ ხელისუფლების სათავეში. მაგრამ, როდესაც სხვადასხვა მოსაზრებებით, აშშ-თვის აუცილებელი გახდა სსრ კავშირთან დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარება, ამ ქვეყნის მესვეურებმა ბევრ რამეზე თვალი დახუჭეს. ამაზე მეტყველებს თუნდაც ერთი ფაქტი: 1933 წელს, საბჭოთა კავშირთან დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარებასთან დაკავშირებით, პრეზიდენტ რუზველტსა და სსრ კავშირის საგა-

რეო საქმეთა სახალხო კომისარს მ. ლიტვინოვს შორის ასეთი დიალოგი გაიმართა:

რუზველტი: ჩვენამდე მოდის ხმები, რომ თქვენ რელიგიას ავიწროებთ, ანგრევთ ეკლესია-მონასტრებს, რელიგიის მსახურთა მიმართ ანხორციელებთ რეპრესიებს. ყოველივე ეს საზოგადოებაში უარყოფით ემოციებს იწვევს, ეწინააღმდეგება ჩვენს წარმოდგენებს სამართლიანობის შესახებ.

მ. ლიტვინოვი: ჩვენ ვებრძვით არა საერთოდ რელიგიას, არამედ რელიგიის მხოლოდ იმ მსახურებს, რომლებიც ხალხს მოუწოდებენ საბჭოთა სახელმწიფოს წინააღმდეგ საბრძოლველად.

რუზველტი: თუ აგრეა, ჩვენ პატივს ვცემთ იმ ხელისუფლებას, რომელსაც საკუთარი თავის დაცვა შეუძლია.

აი, ასე, ბატონებო! აშშ-ის პრეზდენტმა ძალიან კარგად იცოდა, თუ რა მკაცრ, რეპრესიულ პოლიტიკას ატარებდნენ სსრ კავშირში რელიგიის მსახურთა მიმართ, მაგრამ მაშინ ამერიკისათვის წაყრუების პოლიტიკა სჯობდა და პრეზიდენტიც ასე მოიქცა.

ახლაც, თუ რომელიმე ქვეყანაში, მშვიდობიანი მომიტინგეების წინააღმდეგ, მთავრობა გადამეტებულ ძალას გამოიყენებს, რომელსაც შეიძლება ადამიანების მსხვერპლი მოჰყვეს, დარწმუნებული იყავით, აშშ-ის წარმომადგენელი, თუ ეს მისი ქვეყნის ინტერესებს შეესაბამება, განაცხადებს: ჩვენ პატივს ვცემთ ისეთ მთავრობას, რომელსაც თავისი თავის დაცვა შეუძლიაო, და ამით დამთავრდება ყველაფერი.

ამიტომ სავსებით ლოგიკური და მისაღებია, როდესაც პოლიტიკური პარტიის ლიდერები ანგარიშს უწვენ მსოფლიოს პროგრესულად მოაზროვნე ადამიანების აზრს და თავიანთი პარტიის პროგრამებში აღიარებენ ხელისუფლებაში მოსვლის ერთადერთ შესაძ-

ლო გზას – მშვიდობიან, არჩევნების გზას, თუმცა კარგად აცნობიერებენ იმას, რომ მჩხავანა კატა თავგეს ვერ დაიჭერს და, ამავე დროს, ჩემი ღრმა რწმენით, ითვალისწინებენ მსოფლიოს ისტორიის გამოცდილებას, ემზადებიან თავდაცვისთვისაც, იციან, რომ „რაც ყოფილა, იგივე იქნება და რაც მომხდარა, იგივე მოხდება, არაფერია მზის ქვეშ ახალი“.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№57, 2012 წელი

„წაწოლის პოლიტიკა“

თბილისში გეების აღლუმის ჩატარებას დიდი ხანია ცდილობენ. შარშან ვერ გაბედეს ამ განზრახვის შესრულება პატრიარქის მკვეთრად გამოხატული პოზიციისა და ხალხის წინააღმდეგობის გამო. წელს კი, უწმინდესისა და უნეტარესის ილია II თბილისში არყოფნისას, კელავ შეეცადნენ და გარკვეული რაოდენობის სექსუალური უმცირესობების წარმომადგენლებმა მაინც მოახერხეს თავშეყრა, რაც, ცხადია, თავისთავად, სტიქიურად-არ შეიძლება მომხდარიყო. ახლა უკვე ნათელი გახდა, ბოლო დროს, თუ რატომ გაძლიერდა ძალადობის, პორნოგრაფიისა და სხვა, ნორმალური საზოგადოებისთვის მიუღებელი ქცევების პროპაგანდა. საერთოდ, რაც ჩვენს საგანმანათლებლო სფეროში ხდება, ეს არის კარგად დაგეგმილი, ერთიანი პოლიტიკა, რომელიც გარედან იმართება.

ჩვენ ვერ დავეიჯერებთ იმას, რომ ნორმალური ქართველი კაცი შეიძლება ისე გადაგვარდეს, რომ საკუთარი ნებით, უცხო ძალის (ძალების) ზეწოლის გარეშე, დათანხმდეს ვენახების გაჩეხვას, გეების აღლუმის ჩატარებას, ანტიეროვნული ეკონომიკური და კულტურული პოლიტიკის გატარებას. ამ ჩემს ვარაუდში კიდევ ერთხელ დავრწმუნდი, როდესაც გაზეთ „კომსომოლსკაია პრავდაში“ წავიკითხე ახალშექმნილი სახელმწიფოს – კოსოვოს დედაქალაქის მერთან ინტერვიუ. ქალაქის მერი კორესპონდენტის კითხვაზე, აპირებთ თუ არა გეების აღლუმის ჩატარებასო – გულახდილად უპასუხებს: წელს არა, მაგრამ შევეცდებით მომავალ წელს ჩავატაროთ. ე. ი. ახალი, დამოუკიდებელი სახელ-

მწიფოს მესვეურებს, საზოგადოებისთვის უცნობი ადამიანები უყენებენ ულტიმატუმს: ჩვენთან მეგობრობა თუ გსურთ, თუ გინდათ, რომ მატერიალურად დაგეხმაროთ, აღიარეთ ის ფასეულობები, რასაც ჩვენ გიკარნახებთო. ასეთი კატეგორიული მოთხოვნების გამო, სახელმწიფოს მმართველები დგებიან დილემის წინაშე, ან უნდა მიიღონ შეთავაზებული პირობები, ან უარი უნდა თქვან იმ დასმარებებზე, რასაც რეგულარულად იღებენ. ასეა ჩვენთანაც. ჩვენი სახელმწიფოს მესვეურები „წაწოლის პოლიტიკას“ ამჯობინებენ, არ აცნობიერებენ იმ ფაქტს, თუ რა ბედი ეწია ამ „პოლიტიკის“ საშუალებით თავის გადარჩენის მსურველ, ერთი ცნობილი ზღაპრის პერსონაჟს, მელიას – იგი გაატყავეს.

ამიტომ ჩვენც რომ არ გაგვატყაონ, დროულად, კომბლებით უნდა გავყაროთ ქვეყნიდან ის ადამიანები (ორგანიზაციები) და დავსაჯოთ მათი მხარდამჭერი ადგილობრივი ჩინოვნიკები, რომლებიც თავხედურად, ძალდატანებით ცდილობენ ჩვენთვის მიუღებელი ზნე-ჩვეულებების დანერგვას. ის ძალა, რომელიც ამ ადამიანებს თავხედობისაკენ უბიძგებს, მიმალულია, უჩინარია (ფართო საზოგადოებისთვის), სინამდვილეში კი საკმაოდ ძლიერი და გავლენიანია. ამიტომ მასთან ბრძოლა რთული და ძნელი, მაგრამ აუცილებელია.

„წაწოლის პოლიტიკა“ სასურველ შედეგამდე არ მიგვიყვანს.

**გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№135, 2012 წელი**

თავმირტყმული ერი

არსებობს რუსული გამოთქმა „ბლოშინი ცირკ“, რაც გულისხმობს რწყილის ისე გაწვრთნას, რომ მისი ცირკში საჩვენებლად გამოეყვანა შეიძლებოდეს. ცნობილია, რომ რწყილი ხტუნვა-ხტუნვით გადაადგილდება, მაგრამ, თუ მას ზემოდან რაიმე მყარ საგანს (მინას, თუნუქის ნაჭერს) დაეაფარებთ, ხტუნვის დროს, რამდენიმეჯერ თავის მირტყმის შემდეგ, იგი ხოხვას დაიწყებს. აი, ასე შეიძლება რწყილის „საცირკოდ“ გაწვრთნა. და არა მარტო-რწყილისა. მთელი ერი შეიძლება, თურმე, ამ პრინციპს დაემორჩილოს. ჩვენ, ქართველები, ასეთ „თავმირტყმულ“ ერებს მივეკუთვნებით.

პირველად თავი გვარტყმევიჩეს XIX საუკუნის პირველ ნახევარში, როდესაც ცარიზმმა სასტიკად ჩაახშო ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის აჯანყებები. ამის შემდეგ, ჩვენი ეროვნული ინტერესების დასაცავად თუ წამოვიკნაველებდით, წკიპურტებს გვთავაზობდნენ. შედეგად მოგვიმრავლდნენ რუსულ ჩინ-მედლებს დახარბებული რუსეთუმეები.

„ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ, ლენინური „ერთა თვითგამორკვევის დეკლარაციით“ აღფრთოვანებულმა ქართველებმა დამოუკიდებელი სახელმწიფო შეექმენით, მაგრამ 1921 წელს ისე ჩაგვარტყეს, რომ დამოუკიდებლობაც დაგვაკარგვინეს და, 1924 წლის აჯანყების სასტიკად ჩახშობის და მომდევნო წლების რეპრესიების შემდეგ დამოუკიდებლობაზე ფიქრიც დაგვავიწყეს. თავში წამორტყმები გრძელდებოდა.

მას შემდეგ, რაც მე-20 საუკუნეში მეორედ მოვიპოვეთ დამოუკიდებლობა, ისტორიულ გამოცდილებაზე

დაყრდნობით, აგრეთვე მთავარი თავში ჩამრტყმელის მოცილების გამო, თითქოს საქმე უკეთესობისაკენ უნდა წასულიყო, მაგრამ არა — ამდენმა თავში ჩარტყმებმა, წამორტყმებმა და წკიპურტებმა ისეთი კვალი დატოვეს ხალხში, რომ მის აღმოფხვრას კიდევ ხანგრძლივი დრო დასჭირდება.

პატივცემულო მკითხველო! არ გეწყინოს და არც გაგიკვირდეს ამ წერილის შეუფერადებელი და მკაცრი ტონი.

თავმირტყმულია ერი, მაშ რა არის, როცა საცხოვრებელ მინიმუმზე გაცილებით ნაკლებ ხელფასს ან პენსიას გაძლევენ და შენ ხმას არ იღებ, ეგუები იმ აზრს, რომ შენ არავის არ სჭირდები, შენ უნდა მოკედე.

ცნობისთვის: ინგლისის დედოფალმა ელიზაბეთმა (1558-1603) მოსამართლეებს დაავალა დაედგინათ თითოეულ საგრაფოში საცხოვრებელი მინიმუმის რაოდენობა (მაშინ მოსამართლეები, სასამართლოს გარდა, სხვა ფუნქციებსაც ასრულებდნენ) და თუ მანუფაქტურის მფლობელი მუშას საცხოვრებელ მინიმუმზე ნაკლებ ხელფასს დაუნიშნავდა, მკაცრად დაესაჯათ.

თავმორტყმულია ერი, მაშ რა არის, როდესაც შენი სახელმწიფოს მეთაურები, თავიანთი მოღალატური, უგუნური პოლიტიკის გამო, ომებს აგებენ, ტერიტორიებს კარგავენ, ათასობით ადამიანს აუბედურებენ, შემდეგ კი არხეინად აგრძელებენ „მოღვაწეობას“, შენ კი მათ დითირამბებს უძღვნი და ოვაციებით ხელები.

ცნობისთვის: ჩვენთვის ჯალათად, დესპოტად ცნობილმა, რუსეთის იმპერატორმა ნიკოლოზ I თავი მოიკლა, როდესაც სევასტოპოლი დაეცა და ყირიმის ომში დამარცხდა.

თავმირტყმულია ერი, მაშ რა არის, როდესაც მავანის ერთი ხელის აქნეკით ახალგაზრდებს ქუჩაში ხოცავენ, დამნაშავეებს ფორმალურად ან, საერთოდ არ სჯი-

ან, შენ კი ამგვარ აღმაშფოთებელ მოვლენებზე ვერავითარ გაულენას ვერ ახდენ.

ცნობისთვის: აშშ-ს ქალაქ ლოს-ანჯელესში პოლიციელმა, დაუმორჩილებლობის გამო, შავეკანიანს ესროლა და მოკლა. ამის გამო, ქალაქის მოსახლეობამ რამდენიმედღიანი საპროტესტო აქციები მოაწყო და სახელმწიფოს ათეული მილიონობით დოლარის ზარალი მიაყენა.

საბერძნეთში, პოლიციელმა 15 წლის ახალგაზრდა მოკლა. საპროტესტო გამოსვლების ტალღამ მთელ საბერძნეთს გადაუარა.

თავმირტყმულია ერი, როდესაც კომპეტენტური ადამიანები ამბობენ, რომ ციხეებში ათასობით უდანაშაულო ადამიანია, რომ ისინი საშინელ პირობებში ჰყავთ, შენ კი კითხულობ და ისმენ ამ ფაქტებს, მდგომარეობის გამოსწორებისთვის კი არაფერს აკეთებ.

თავმირტყმულია ერი, როდესაც ათასობით ადამიანი კვდება იმის გამო, რომ საექიმო მომსახურებისა და წამლის ფული არა აქვს, შენ კი ყოველივე ამას ჩვეულებრივ ამბად იღებ და არ რეაგირებ.

ჩვენში, ხვალ რომ საპენსიო ასაკად 80 წელი გამოაცხადონ, ერთი-ორი კაცი, შინაურ წრეში, მწარედ ამოიხვნეშებს და ამით დამთავრდება ყველაფერი.

ჩვენი ერის თავმოყვარეობის, უნიათობის დამადასტურებელი მაგალითების მოყვანა კიდევ შეიძლება, მაგრამ, რაც ვთქვით, ესეც საკმარისია.

**გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№133, 2012 წელი**

„ხერხემალი“ სამკურნალოა

„ეაი უსამართლო განაჩენის გამო-
ტანთ და უკანონო მსჯავრმდებელთ“
(ესაია, 10)

სახელმწიფო ხელისუფლების სამ უმაღლეს ორგანოს შორის მართლმსაჯულებას, სრულიად სამართლიანად, ხერხემალს უწოდებენ. თუ ქვეყანაში სამართალდამცავი ორგანოების საქმიანობა სათანადო დონეზეა, ხალხი თუ დარწმუნებულია, რომ კანონის წინაშე ყველა თანაბარია და დანაშაულის ჩამდენი დაისჯება, მაშინ ასეთ სახელმწიფოში ხელისუფლებასა და ხალხს შორის, მთავრობასა და ხალხს შორის ერთიანობა, ურთიერთნდობა და პატივისცემა გარანტირებულია. ასეთ სახელმწიფოს, რაგინდ მცირე იყოს იგი ტერიტორიითა და მოსახლეობის რაოდენობით, ხელს უბრალოდ ვერავინ წამოარტყამს, უკადრებელს ვერ ჰკადრებს და მისი საერთაშორისო ავტორიტეტიც მაღალი იქნება. მაგრამ ხერხემალი თუ დაავადებულია და ეს დაავადება პროგრესირებადია, მაშინ ასეთი სახელმწიფოს აწმყოც და მომავალიც არასახარბიელოა. მას სასწრაფო მკურნალობა სჭირდება.

ვერც ერთი ოპოზიციური ძალა, ვერც ერთი ოპოზიციური პარტია, ისე ვერ იმოქმედებს ხელისუფლებისა და მისი ცალკეული წარმომადგენლების რეიტინგზე, როგორც სამართალდამცავი ორგანოების კარგი თუ ცუდი მუშაობა. ქალაქმა და სოფელმა თუ იცის ვინ ჩაიდინა დანაშაული და შენ კი დამნაშავეს ამართლებ,

ამით ძალიან დიდ დარტყმას აყენებ სახელმწიფო ხელისუფლებას და მის საერთაშორისო პრესტიჟს.

ყველაზე საშიში დაავადება, რომელსაც გვერდითი მოვლენები – ცრუ დასმენები, საბუთების გაყალბება, მექრთამეობა და ა. შ. თან ახლავს, არის უდანაშაულო ადამიანების დაპატიმრება. ჩვენს სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში ამ კატეგორიის პატიმრების დიდი რაოდენობით არსებობაზე პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ყოფილი თავმჯდომარე ე. თევდორაძე, სახალხო დამცველი ს. სუბარი და სხვებიც არაერთხელ მიუთითებდნენ. ასეთი საგანგაშო განცხადებები არაერთხელ მოუსმენიათ სახელმწიფო ხელისუფლების, ინტელიგენციის წარმომადგენლებს, მაგრამ მათი მხრიდან არაერთარი მნიშვნელოვანი რეაგირება არ ყოფილა. ალბათ, ვერ დამისახელებენ ვერც ერთ ფაქტს, როდესაც ასეთი განცხადებების შემდეგ თუნდაც ერთი უდანაშაულო პატიმარი გაეთავისუფლებინოთ. სასამართლო პროცესებზე ბრალდებულთა 0,01 პროცენტის გათავისუფლება ხომ მსოფლიოში არნახული მაჩვენებელია.

ცნობისათვის: სამტრედიის სასამართლომ 1906 წელს 507 საქმე გაარჩია და 227 ბრალდებული გაამართლა. მომდევნო 1907 წელს კი 302 დანაშაულში ეჭვიმტანილის საქმე განიხილა, რომელთაგან 147 გაამართლა.

ასე განიხილებოდა საქმეები სასამართლოებში იმ დროს. ეტყობა საკუთარი ძროხის მოპარვისთვის მაშინ არ აპატიმრებდნენ.

თუნდაც ერთი უდანაშაულო პატიმრის გათავისუფლება და იმ სამართალდამცავების დასჯა, რომლებმაც იგი დააპატიმრეს, რა კარგი ფაქტი იქნებოდა საქართველოში დემოკრატიის ერთგულების დემონსტრირებისათვის! მართლმსაჯულების ორგანოების წარმომადგენლები ბოდიშს თუ მოიხდიდნენ და თან სათანადო

კომპენსაციასაც გაიღებდენ, კიდევ უფრო უკეთესი. ასეთი რამ არ მომხდარა არც პარიზში, არც ლონდონში, არც ნიუ-იორკში და არც სხვა დიდ ქალაქში (ჩვენი პრეზიდენტი ასეთ შედეგებებს ხშირად მიმართავს). ჩვენ მსოფლიოში ყველაზე მაგრები ვიქნებოდით.

პიროვნების უფლებები დიქტატურული მმართველობის მქონე ქვეყნებში არ არსებობს, მაგრამ ჩვენ ხომ დემოკრატიისაკენ მივისწრაფით, ჩვენ ხომ დასავლეთის ქვეყნების ფასეულობების ერთგული დამცველები ვართ. ამ ფასეულობების დაცვის ერთ-ერთი მთავარი პირობა ჩვენი მეგობარი ქვეყნის – აშშ-ს დამოუკიდებლობის დეკლარაციაშია გაცხადებული: თუ მთავრობა ვერ ასრულებს თავის ძირითად მოვალეობებს, ე. ი. ვერ იცავს ადამიანის ბუნებრივ უფლებებს, მაშინ ხალხს უფლება აქვს და მოვალენი არიან დაამხონ ასეთი მთავრობაო. მოვალენი არიანო!! აქ, ალბათ, იგულისხმება ის ხალხი, ვისაც თავმოყვარეობა შენარჩუნებული აქვს, ვისაც შეუძლია დასაჯოს ისინი, ვინც განსაკუთრებით მძიმე დანაშაული ჩაიდინა თავისი ქვეყნის წინაშე. ერი, რომელიც თავის მოღალატეებს ვერ ან არ ასამართლებს და არ სჯის, არშემდგარი ერია!

ცნობისათვის: გასული საუკუნის 30-იან წლებში, სუკის 30 ათასზე მეტი თანამშრომელი დახვრიტეს. ასე მკაცრად დასაჯეს ისინი, რომლებიც რეპრესიების დროს განსაკუთრებული აქტიურობით გამოირჩეოდნენ.

უნებურად მახსენდება ზოგიერთი ყოფილი სამართალდამცველის (მათ შორის გენერლის) პრესაში გაკეთებული განცხადება – ჩვენ პარტიის ყველა დავალეობას პირნათლად ვასრულებდითო. არ ვიცი როგორ უნდა გავიგოთ მათი ასეთი გამოსვლა. ახალ ხელისუფლებას ხომ არ სთავაზობენ უსიტყვო მორჩილებით სამსახურს? რაიმე საერთოს ხომ არ ხედავენ ძველ და ახალ ხელისუფლებას შორის? ან, შეიძლება, იმდენ

ნად გაუნათლებელი, არაპროფესიონალი გენერლები ედგნენ ჩვენს მართლმსაჯულების ორგანოებს სათავეში, რომ ვერ აცნობიერებდნენ უბრალო ჭეშმარიტებას – მართლმსაჯულება რომელიმე პარტიას ან პიროვნებას კი არ უნდა მსახურებდეს, არამედ კანონს და მხოლოდ კანონს. ყოველ შემთხვევაში, იმდენი ტაქტი უნდა ჰქონდეთ, რომ ასეთი განცხადებები საჯაროდ არ გააკეთონ.

სამართალდამცავ ორგანოებში დღესაც, რომ ბევრი არაპროფესიონალი მუშაობს, ეს ფაქტია. ამის ერთ-ერთი მიზეზი შეიძლება ისიც იყოს, რომ მომრავლდნენ თითქმის ყველა სოფლის ორდობეში გახსნილი უმაღლესი სასწავლებლების იურიდიული ფაკულტეტების კურსდამთავრებულები, რომლებისთვის დანაშაულის გახსნის თანამედროვე მეთოდები ჩინური ანბანია. ისინი მოქმედებენ პრინციპით „ძალა გაქვს, ჭკუა საჭირო არ არის“. მთავარია, იპოვონ ერთი ან ორი ცრუ მოწმე და საქმე „გახსნილია“. ამგვარად „გახსნილი“ საქმეების ბოლომდე მიყვანას, ანუ დახურვას, ხელს უწყობს ბოლო დროს ჩვენს კანონმდებლობაში შეტანილი ცვლილებებიც. ამის შესახებ ცნობილი იურისტი, პროფესორი გ. მეფარიშვილი გაზეთ „ასავალ-დასავალში“ გულისტკივილით წერდა.

ჩვენში მოქმედი კანონის მიხედვით, დანაშაულში ეჭვმიტანილი შეიძლება, სასამართლოზე დაუსწრებლად გაასამართლონ, თუ იგი საგამოძიებო ორგანოების არაობიექტურობის, ან სხვა მიზეზების გამო იმალება. ეს ცვლილება კიდევ უფრო ამრავლებს სასამართლოების უსამართლო გადაწყვეტილებებს, რადგან ბრალდებულს ერთმევა თავის მართლების საშუალება.

მოქალაქეთა უფლებების დასაცავად, ოპოზიციის ინიციატივით, 1679 წლის 27 მარტს ინგლისის პარლამენტმა მიიღო მნიშვნელოვანი კანონი, რომელიც ცნობი-

ლია „ჰაბეას კორპუს აქტის“ სახელით. ამ კანონის მიხედვით, მოსამართლეს უნდა დაედასტურებინა დაპატიმრების კანონიერება, დაპატიმრების მოტივი და კონკრეტული ბრალდება, ამ მიზნით მოსამართლე მოითხოვდა პატიმარი აუცილებლად მიეყვანათ მასთან დაპატიმრების კანონიერების დასადგენად და საქმის სასამართლოში გასარჩევად. ჩვენში კი, ამ კანონის მიღებიდან 300 წლის შემდეგ, მოსამართლე ისე აწერს ხელს საბრალდებო დასკვნას ორი ან სამთვიანი წინასწარი პატიმრობის შესახებ, რომ არც დანაშაულის ჩადენის მოტივს კითხულობენ, არც ეჭვმიტანილის დასწრებას მიიჩნევენ სავალდებულოდ და არც მის ადვოკატს აცნობებენ „ლია სასამართლო სხდომის“ ჩატარების შესახებ (ფაქტები ხომ არ სჭირდება გენერალურ პროკურატურას ან უმაღლეს სასამართლოს?).

მეფის რუსეთში, ლეყერეთელ გლეხს საჩივარი რომ დაეწერა სენატში – უმაღლეს სასამართლო ინსტანციაში, პასუხს სამ თვეში მიიღებდა.

ჩვენს საზოგადოებაში ბევრი ფეოდალური გადმონაშთი რომ იყო, ვიცოდით, მაგრამ სენიორულ სასამართლოებზე დაბლა თუ დავეშვებოდით, არ მეგონა.

მინდა შევეხო კიდევ ერთ მტკივნეულ საკითხს, რომელიც ბოლო დროს ჩვენი საზოგადოების ყურადღების ცენტრში მოექცა. ეს საკითხი პატიმრების გაჭირვებულ ყოფას ეხება. ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ დანაშაულის სიმძიმის მიუხედავად, პატიმრებს ცხოვრების ნორმალური პირობები უნდა ჰქონდეთ, ანუ უნდა იქნას დაცული კანონი პატიმართა უფლებების შესახებ.

შუა საუკუნეების ინგლისში, სასამართლო პროცესის დროს, მოსამართლეს, გვერდით, ღამის ქოთანი ედგა იმისთვის, რომ არ დავიწყებოდა – ისიც ისეთივე ადამიანია, როგორიც განსასჯელი და მისთვის უჩვეუ-

ლო, ზედმეტი მკაცრი განაჩენი არ გამოეტანა.

არც ჩვენს პარლამენტარებსა და მოსამართლეებს არ აწყენდა პარლამენტში კანონების მიღებისას, ან სასამართლო პროცესებზე გვერდით პატარ-პატარა ღამის ქოთნების დადგმა.

მეფის რუსეთში, საპატიმრო ადგილებში, კანონის დაცვის, სანიტარიული პირობების, კვებისა და სხვა საკითხებს მეთვალყურეობდა სპეციალური კომიტეტი, რომელშიც მართლმსაჯულების ორგანოების წარმომადგენლებთან ერთად საზოგადოების ნდობით აღჭურვილი პირებიც იყვნენ. ციხეები და სხვა სახის საპატიმროები ყოველ წელს მარაგდებოდნენ ტანსაცმლით, თეთრეულით, საწოლებით, ფეხსაცმლებით პატიმრებისთვის. ქუთაისის ციხესთან არსებობდა ეკლესია, ბათუმის ციხის პატიმრებს, კვირაში ერთხელ ეწვეოდა ადგილობრივი მონასტრის დიაკვანი, სოხუმის ციხეს კვირაში ერთხელ – ადგილობრივი მღვდელი. ეს იმ ნიკოლაი II დროს იყო, 1917 წელს, ყველაზე მოწინავე კლასმა – პროლეტარიატმა რომ ჩამოაგდო ტახტიდან „კომუნისმის დიადი იდეების“ განსახორციელებლად.

როდესაც ნაპოლეონმა ფუშე პოლიციის მინისტრის თანამდებობიდან მეორედ დაითხოვა, ასეთი სიტყვებით მიმართა მას: „...მჯერა თქვენი ერთგულებისა და მონდომებისა, მაგრამ მაინც არ ძალმიძს მინისტრის თანამდებობა შეგინარჩუნოთ. ამით ჩემს ღირსებას შევლახავდი. პოლიციის მინისტრის თანამდებობაზე მყოფი სრული, შეუზღუდავი ნდობით უნდა სარგებლობდეს, ხოლო ასეთი ნდობა აღარ შეიძლება არსებობდეს მას შემდეგ, რაც დიდმნიშვნელოვან საქმეში ჩემი და სახელმწიფოს სიმშვიდე ბედის სასწორზე შეაგდეთ. ამას ჩემს თვალში სანაქებო საბაბიც კი ვერ გაამართლებს“. ე. ი. პოლიციის მინისტრის თანამდებობაზე მყოფი პიროვნების მიმართ გამოთქმული ბრალდებები,

თუგინდ ისინი სრულიად უსაფუძველო იყოს, მის მიმართ „სრული შეუბღალავი ნდობის“ საფუძველს არ იძლევა და მინისტრის თანამდებობაზე მისი დარჩენა ყოველად შეუძლებელიაო.

ნიკოლაი I-ს უნდოდა ბატონყმობის გაუქმება რუსეთში, მაგრამ, იმის შიშით, რომ მისი ძირითადი დასაყრდენი – თავადაზნაურობა განაწყენდებოდა, ვერ გაბედა. ამიტომ, იმის მიუხედავად, რომ იგი თავის ქვეყნის დიდი პატრიოტი იყო, ისტორიას შემორჩა, როგორც დესპოტი და ევროპის ჟანდარმი. მისი მემკვიდრე ალექსანდრე II კი, ბატონყმობის გაუქმების გამო, „გამანთავისუფლებელის“ ზედწოდებით შევიდა ისტორიაში და მადლიერმა ადამიანებმა, პატივისცემის ნიშნად, იტალიური წითელი მარმარილოსაგან, რუსეთის სხვა იმპერატორებთან შედარებით ყველაზე კარგი სარკოფაგი გაუკეთა.

ამგვარად, თუ ხალხისა და ქვეყნის ინტერესების საწინააღმდეგოდ მოქმედი ძალების მიმართ მკვეთრი, რადიკალური ღონისძიებების განხორციელების გამბედაობა არ აქვს, სახელმწიფოს სათავეში მყოფმა პირმა იმაზე მაინც უნდა იფიქროს „რას იტყვის მასზე შთამომავლობა“.

**გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№211, 2012 წელი**

თქვენ ცა ბნიშნავთ...

მას შემდეგ, რაც სსრკ დაიშალა და დიდი ხნის ნანატრი დამოუკიდებლობა მოვიპოვეთ, ქართველმა ხალხმა მრავალი განსაცდელი გამოიარა. მის წინაშე დადგა ისეთი პოლიტიკური, ეკონომიკური, დიპლომატიური და სხვა პრობლემები, რომელთა გადაჭრა, ასეული წლების განმავლობაში დამოუკიდებლობის არმქონე ერებისთვის, დიდ სიძნელეებს წარმოადგენდა. სწორედ ასეთი განსაცდელის უამს სჭირდება ერს, თავის-სავე წინაშე აღზრდილი, მისი სატკივართ დაავადებული, განათლებული „სწავლულ კაცთაგან“ შედგენილი მთავრობა. სამწუხაროდ, ქართველი „სწავლული კაცების“ უმრავლესობამ ერის წინაშე ეს მისია ვერ ან არ შეასრულა, პირიქით, ზოგიერთ მათგანს სამშობლოს დაღატყვიც შეიძლება ბრალი დასდოთ.

ამ წერილის გამოქვეყნებას არ ვაპირებდი. ჩემს თავს ვარწმუნებდი, რომ მასობრივი საინფორმაციო საშუალებებით ხშირად გამოთქმული მოსაზრება – ჩვენს თავს დატეხილი ყველა უბედურება ქართველების ხასიათის ნაკლოვანებების შედეგიაო, შეწყდებოდა და დავიწყებას მიეცემოდა. მაგრამ, თურმე ვცდებოდი. შეგნებულად თუ შეუგნებლად ასეთი გამოსვლები დღესაც გრძელდება. სამწუხაროა, რომ ამ მაგნე პროპაგანდაში ქართველი მწერლები, პოეტები, ხელოვნების მოღვაწენი მონაწილეობენ, ე. ი. ის ადამიანები, ვისაც ერის საწინამძღვროდ „ცა ნიშნავს“ და „ღმერთთან ლაპარაკობენ“. მე მათ გვარებს არ დავასახელებ, არა იმიტომ, რომ მათი მერიდება, არამედ იმ მიზეზით, რომ ზოგი მათგანი გარდაცვლილია, გარდაცვლილზე კი ან კარგს

ამბობენ, ან – არაფერს, ზოგიერთი შეიძლება გონს მოეგოს, დაფიქრდეს, კრიტიკული თვალით გადახედოს თავის ნაღვაწ-ნამოქმედარს და დაადგეს სიმართლის გზას. ამ კატეგორიის ადამიანების გადაბრუნ-გადმობრუნება ხომ არც თუ ისე ძნელია. დარწმუნებული ვარ, ამ წერილის წაკითხვისას, არც ერთი მათგანი თავიანთ თავს „ვერ იცნობს“. ასეთია მათი ბუნება.

მოკლე კომენტარებით წარმოგიდგენთ „სახელოვანი მამულიშვილების“ ზოგიერთ გამონათქვამებს. ისინი ზოგად წარმოდგენას მაინც შეგვიქმნის იმ საერთო იდეოლოგიური ზემოქმედების შესახებ, რომელსაც, ჩვენ მოღალატური ვუწოდეთ.

„მე ვიმყოფებოდი სასტუმრო „თბილისში“ და ჩემი თვალით ვხედავდი, თუ რა ვაჟკაცურად ებრძოდნენ კიტოვანის გვარდიელები ზ. გამსახურდიას მომხრეებს“. ამას ამბობს მწერალი, მწერალთა კავშირის წევრი! ვაი ჩვენს პატრონს! რუსეთში, სამოქალაქო ომის დროს, გენერალმა დენიკინმა თავის არმიაში აკრძალა ყოველგვარი ჯილდოს გაცემა – ძმათამკვლელ ომში შეუძლებელია ვინმეს დაჯილდოებაო. ჩვენი „ღმერთთან მოლაპარაკე“ მწერალი კი კიტოვანის გვარდიელების ნახევარს გმირობის ორდენებით დააჯილდოებდა.

„კრემლი არ არის, დაირღვა და მისი აგენტები სად იქნებიან?“ – სვამს რიტორიკულ-მიამიტურ კითხვას ცნობილი პოეტი. როგორ ეხშიანება ეს სიტყვები ე. შევარდნაძის „ხუმრობას“: „რუსეთს არ სჭირდება აგენტები საქართველოში. ჩემზე და ნადიბაიძეზე უკეთეს აგენტს ვინ იპოვის“. უშიშროების ყოფილი მინისტრი ა. მაისურაძე ადასტურებს პოლკოვნიკ ვ. ვარდანაშვილის სიტყვებს, რომელიც წერს: „საქართველოში ბევრია ისეთი (აგენტი – ვ. თ.), ვისაც არაღვგალური პოზიციებიდან ამუშავებენ. მიაკითხავს ასეთს რუსეთის სპეცსამსახურის თანამშრომელი და ეტყვის: თქვენ აგენ-

ტი ხართ ამ ფსევდონიმით. ჩვენ გადავწყვიტეთ გავაგრძელოთ თქვენთან თანამშრომლობა და კონკრეტულ დავალებას აძლევენ“. ყოფილი მინისტრი განაგრძობს: არც ერთ აგენტს არ მოუკლავს თავი სპეცსამსახურის კლანგებიდან თავი რომ დაეღწია. „ეს კი ნიშნავს, რომ აგენტურული ქსელი მოქმედებს. ძნელი წარმოსადგენია, რომ რუსებმა უარი თქვან თავის აგენტებზე საქართველოში“.

უშიშროების გენერლისა და პოლკოვნიკის სიტყვებს უნდა ვენდოთ. „რაც კარგები ვართ, ქართველები ვართ — ასეთი სიმღერა ერს არ უნდა ჰქონდეს“. ამ სიტყვების ავტორიც ადამიანის უფაქიზესი სულიერი განცდების გამომხატველი პოეტია, რომელმაც, ალბათ, კარგად იცის, რომ ერთსა და იმავე სიტყვებს, ზოგჯერ, სხვადასხვა შინაარსობრივი დატვირთვა შეიძლება ჰქონდეს. ცნობილი გერმანული სიმღერა „გერმანია, გერმანია, ყველაზე მაღალია, ყველაზე მაღალია მთელს მსოფლიოში“, თავდაპირველად, როდესაც შეიქმნა, XIX ს. 90-იან წლებში, არავითარ შოვინისტურ და რასისტულ მიზნებს არ ემსახურებოდა. იგი გერმანელ ხალხს გაერთიანებას, ეროვნული თვითშეგნების ამაღლებას მოუწოდებდა, რაც ახალგაერთიანებული ერისათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელი იყო. ამ დროს ბავარიელი, პრუსიელი, ვიურტემბერგელი და ა. შ. გერმანელი თავს უპირატესად ბავარიელად, პრუსიელად, ვიურტემბერგელად მიიჩნევდა და არა გერმანელად. კიდევ უფრო უარესი მდგომარეობა იყო საქართველოში. გერმანელებს ერთიანობისაკენ და ერთიანი ეროვნული თვითშეგნების ამაღლებისათვის სწრაფვაში არავინ არ ეწინააღმდეგებოდა, ქართველებს კი ათეული წლების განმავლობაში ჩაგვჩინებდნენ, რომ ქართველი, კახელი, იმერელი, მეგრელი, სვანი და ა. შ. სხვადასხვა ეთნოსია, რომ ისინი თავიანთი არასრულფასოვნების გამო უნ-

და ემორჩილებოდნენ მათზე მაღლა მდგომ რუს ხალხს. გახსოვთ, ალბათ, საშუალო ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში, თვალსაჩინო ადგილზე გაკეთებულ სტენდზე, მოკაეშირე რესპუბლიკების ხალხთა ეროვნულ ტანსაცმელში გამოწყობილი თოჯინები იდგნენ. მათ შორის სიმაღლით რუსულ ეროვნულ ტანსაცმელში თოჯინა გამოირჩეოდა, რაც იმაზე მიუთითებდა, რომ მას – რუსს დანარჩენ ხალხებზე მეტი უფლება უნდა ჰქონოდა.

„ეროვნულ უმცირესობათა“ შესაძლებლობების დაკნინების ცდები არახალია, ძველია. მას აქტიურად მიმართავდნენ საბჭოთა კავშირის „ძმურ ოჯახშიც“. გაეხსენოთ, თუ რაში სდებდა ბრალს ლ. ბერიას სკკპ ცკ-ს პრეზიდიუმის წევრი, მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე ლ. კაგანოვიჩი ცკ-ს დახურულ პლენუმზე 1953 წლის ივლისში: „ამხანაგმა სტალინმა დიდი სამამულო ომის შემდეგ გამართულ ბანკეტზე (იგულისხმება 1945 წელს 24 ივნისს კრემლში გამართული ბანკეტი – ვ. თ.)... დიდი რუსი ხალხის შესანიშნავი სადღეგრძელო წარმოთქვა... ბერიამ კი გაკერით მოიხსენია რუსი ხალხი და თავისი სიტყვა ეროვნული რესპუბლიკების პირმოთნე ხოტბა-დიდებით გაავსო, რითაც მათ ეროვნულ თავმოყვარეობას უღვიძებდა“. ე. ი. ეროვნული რესპუბლიკების ხალხების ნაციონალური თავმოყვარეობის გაღვიძება რუს შოვინისტებს ყველაზე დიდ საშიშროებად მიაჩნდათ და, ცხადია, ისინი ყოველნაირი საშუალებებით ცდილობდნენ მათ დათრგუნვას. ასეთ პირობებში, ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელმა მწერალმა, საზოგადო მოღვაწემ, გასამხნეებლად, საკუთარ ძალებში დასარწმუნებლად რომ შეუძახოს თავის ხალხს: „შენ, ჩემო ხალხო, მსოფლიოში ყველაზე კარგი ხარო, მე მგონი, ამაში ცუდი არაფერია, მით უმეტეს, თუ ამგვარ გა-

მონათქვამს ხალხი არასერიოზულად იღებს.

1992 წლის იანვრის გადატრიალების შემდეგ, დროებითი მთავრობის პოლიტიკური საკონსულტაციო საბჭოს წევრი წერდა: „ხშირად ეჭვი შეაქვთ დროებითი საბჭოს ლეგიტიმურობაში. ნუთუ ის ფაქტი, რომ დროებითი მთავრობა 26 სახელმწიფომ სცნო, მის კანონიერებაზე არ მეტყველებს?“ ეს განცხადება მოსახლეობის გაუთვითცნობიერებულ ნაწილზეა გათვლილი. ცნობილია, რომ სახელმწიფოებმა ზ. გამსახურდიას მთავრობის ცნობა დაიწყეს და არა დროებითის.

1992 წლის იანვრის სახელმწიფო გადატრიალების შემდეგად მოსული ხელისუფლების ლეგიტიმურობას „გვიმტკიცებს“ უცხოეთში მცხოვრები ჩვენი თანამემამულე. „გამარჯვებული თავისთავად ლეგიტიმურია. ამიტომ ის ვერსია, რომ არსებული ხელისუფლება არაკანონიერია – აბსურდია. საფრანგეთის რევოლუციამ გაიმარჯვა და გახდა ლეგიტიმური, თებერვლის რევოლუციამაც, ბოლოს და ბოლოს კომუნისტურმა პარტიამაც. ეს ისტორიით დადგენილია. ასე რომ, ცოტა დაფიქრება გემართებს, როდესაც ასეთ შეფასებას ვიძლევი“.

მართლაც, დაფიქრება გემართებს, როცა ასეთ რამეს ვამტკიცებთ და სხვებსაც ჭკუას ვასწავლით.

„ორი წელია, საქართველო ერთი კაცის (ე. შევარდნაძის – ვ. თ.) პურს ჭამს“ – ამ სიტყვების ავტორიც ცნობილი პოეტია. ვინ ვის „აჭამა“, ამას ისტორია გაარკვევს. ამავე პოეტს სატელევიზიო ინტერვიუში შეეკითხნენ: „რას მიიჩნევთ შევარდნაძის მთავრობის ნაკლადო“. მან უპასუხა: „ოპოზიციის წინააღმდეგ მეტი სიმკაცრეა საჭიროო“. ა, რავარია? კარგი პასუხია, ნამდვილ პოეტს რომ შეეფერება ისეთი. ასეთი პასუხები თუ არ მოგწონთ, ხმას რატომ არ იღებთ? მარტო იმ „პოლიტიკოსების“, პარლამენტარების, საზოგადო მოღ-

ვაწეების და სხვების გამონათქვამები შეავსებდა რამდენიმე თაბახს, რომლებიც სამეგრელოზე „გადავლისაკენ“ მოუწოდებდნენ ხალხს. რამ უნდა გააბოროტოს კაცი ისე, რომ ასეთ მოწოდებებს აჰყვეს და მას დაუჯეროს.

ბუნებრივია, ყველა ქართველი საზოგადო მოღვაწის, პოეტის, ხელოვნების წარმომადგენლების მიმართ საყვედურის თქმა არასწორი იქნება. ბევრი მათგანი თანამიმდევრულად, მტკიცედ იღბა ეროვნულ, მართებულ პოზიციებზე, რაც მათ შემოქმედებაშიც აისახა. გავიხსენოთ, თუნდაც, 1992 წლის იანვრის იმ ავადმოსაგონარ დღეებში დაწერილი შოთა ნიშნიანიძის ლექსიდან: „ამ ბიჭს ჰგონია მკედარი არის საქართველოსთვის. ო, არა შეიღო! მოკლული ხართ მავანთ ტახტისთვის“.

ისე ნურავინ გამიგებს, თითქოს, მე მწერლებს, პოეტებს, ხელოვნების მოღვაწეებს პროფესიული პოლიტიკური საქმიანობისაკენ მოუწოდებდე. ეს დიდი შეცდომა იქნებოდა, ოღონდ გავიხსენოთ, რას წერდა გოეთე: „თუ პოეტი პოლიტიკაში გარეევას მოიწადინებს, ის რომელიმე პარტიაში უნდა შევიდეს, მაშინ ის დაკარგულია როგორც პოეტი, მაშინ ის უნდა დაემშვიდობოს თავის თავისუფალ სულს, მიუკერძოებელ თვალსაზრისს და დაიხუროს რაღაც სიჩლუნგის, სხვათა მიმართ ბრმა სიძულვილის ჩაჩი“. ასეთი ჩაჩი, სამწუხაროდ, არა ერთმა ჩვენმა პოეტმა, მწერალმა, ხელოვანმა დაიხურა. ცალკეული მაგალითი, თუნდაც ილია ჭავჭავაძის სახით, საერთო სურათს არ ცვლის. მართალია, მას ურჩევდნენ „ჩოთქი ძირს დადე ილია, ყველა წაყა და დარჩება ეგ შენი „განდეგილია“, მაგრამ ილია ერის მამად სწორედ მისმა საქვეყნო, საზოგადო მოღვაწეობამ აქცია, რაც ეპოქის თავისებურებებით იყო გამოწვეული.

ზოგიერთი ისე გაკადნიერდა, რომ უახლესი პერიო-

დის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ღირებულების დისკრედიტაციის მიზნით, საერთოდ, ეროვნული მოძრაობის განქიქებაც კი დაიწყო და ამ მიზნით XIX საუკუნესაც გადასწვდა. ქართველ მწერალს როგორ უნდა მოუბრუნდეს ენა ასეთი განცხადებისთვის: „ჩვენ, ბედოვლათი ქართველები, მთელი მე-19 საუკუნის განმავლობაში მხოლოდ იმას ვუმტკიცებდით ერთმანეთს, რომ ქართველი, კახელი, იმერელი, გურული და მეგრელი ყველა ქართველი ვართო, ნამდვილი მტრის ხატი კი ვერ შევქმენითო“. ამ სიტყვებს, ალბათ, ზედმეტი ემოციურობის ან უნებლიე შეცდომის შედეგად ვერ მივიჩნევთ. შეუძლებელია მწერალმა არ იცოდეს, თუ რა სიძნელეების გადალახვა უხდებოდათ XIX საუკუნის პროგრესულად მოაზროვნე ქართველ საზოგადო მოღვაწეებს ქართული ენის დასაცავად, ქართული თეატრის ასაღორძინებლად, საქართველოს ისტორიის გამყალბებლებისაგან თავის დასაცავად. ისინი არა მარტო იცავდნენ ქართველის ეროვნულ ღირსებას შინაური მოღალატისა თუ გარეშე მოძულეთაგან, არამედ ქმნიდნენ კონკრეტულ მტრის ხატსაც, როდესაც პერიოდიკის ფურცლებზე სასტიკად ამათრახებდნენ რუსი-ფიკატორული პოლიტიკის გამტარებლებს ველიჩკოს, სუვორინს, პალმს და მათ ხელშემწყობ ქართველ მოღალატეებს.

ზოგიერთებმა ისე არ გაგვიგონ, თითქოს ჩვენ რუსეთთან კონფრონტაციისკენ მოუწოდებდეთ, არა! ჩვენ ვგმობთ თანამედროვე ველიჩკოებს, სუვორინებს, პალმების შთამომავლებს, რომლებიც, სამწუხაროდ, არც თუ ისე მცირე რაოდენობით არიან რუსეთში და მის ფარგლებს გარეთ.

ასეთ პირობებში მწერლების, ხელოვნების წარმომადგენელთა, საზოგადო მოღვაწეთა მართალ სიტყვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ერის გაჯან-

საღების, მისი თავისთავადობისა და ეროვნული სიამაყის (რომლის გარეშე ერის არსებობა წარმოუდგენელია) ჩამოყალიბების საქმეში. „თერგდალეულთა“ მოღვაწეობა ასეთი საქმიანობის სანიმუშო მაგალითს იძლევა.

ზემოთ მოტანილი ციტატების მსგავს „შედეგებს“ ერთი მოზრდილი ტომი ვერ დაიტევს, მაგრამ, ვგონებ, ესეც საკმარისია იმისათვის, რომ მკითხველმა გაიგოს ჩვენი გულისტკივილი.

მე მჯერა, რომ მოყვანილი ციტატების ავტორთა მეტ ნაწილს გულწრფელად სწამთ ის, რასაც წერენ, მათი შეცდომებიც არაგამიზნული, უნებლიეა. ჭეშმარიტება ხომ ადამიანის გონებრივი შესაძლებლობების მიღმაა. ამიტომ, ერის წინამძღოლობაზე პრეტენზიის მქონე პირებს „ცის მიერ დანიშნულებს“ და „ღმერთთან მოლაპარაკებებს“, სამკედრო-სასიცოცხლოდ დაპირისპირებულ მხარეებს შორის მედიატორის მოვალეობის შესრულება უფრო შეეფერება, რაც აშკარა დამნაშავეების დასჯასაც არ გამორიცხავს.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№15, 2013 წელი

ხალხი უნდა გაშასებდეს

ზოგჯერ საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე, უცხო სახელმწიფოები ცდილობენ აამაღლონ იმ ქვეყნის მეთაურის ავტორიტეტი, რომელიც საკუთარი ხალხის თვალში ოდიოზურ ფიგურად გამოიყურება. მაგალითად, რომის პაპმა პიუს IX-მ, 1868 წლის 22 თებერვალს, ესპანეთის დედოფალი იზაბელა უმაღლესი ჯილდოთი – „ოქროს ვარდით“ დააჯილდოვა. ეს მოვლენა, სასახლის კარზე დიდი ზარ-ზეიმით აღნიშნეს, მაგრამ ხალხი გულგრილად და დამცინავად შეხედა, რადგან დედოფლის ავტორიტეტი, საკუთარი ხალხის თვალში, თანდათანობით ეცემოდა. სასახლის კარზე სხვადასხვა ჯურის ავანტიურისტთა სიმრავლე, დედოფლის ფუქსავატური ცხოვრება, მისი სკანდალური კავშირები მრავალრიცხოვან საყვარლებთან, რომელთა შორის სასახლის უბრალო მოსამსახურეებიც იყვნენ, საყოველთაო აღშფოთებას იწვევდა. ამიტომ, რომის პაპისა და სხვა სახელმწიფოების მცდელობის მიუხედავად, 1868 წელს, ესპანეთში მოხდა რევოლუცია და იზაბელა ტახტიდან ჩამოაგდეს.

საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს, როდესაც მეფე ლუი XVI ტახტიდან ჩამოგდების საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა, ევროპის მონარქისტული სახელმწიფოები ბევრს ეცადნენ მისი ხელისუფლების შესანარჩუნებლად, მაგრამ საფრანგეთის მოსახლეობამ იგი ჯერ ტახტიდან ჩამოაგდო, შემდეგ კი გილიოტინით თავი მოჰკვეთა.

ქვეყნის მმართველს ხალხი პატივს თუ არ სცემს, უცხო სახელმწიფოები ვერ უშველიან.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
5 თებერვალი, 2013 წელი

მეფე სასამართლოში?

პარლამენტი ინგლისში XIII საუკუნეში ჩამოყალიბდა. ამის შემდეგ, მეფეს პარლამენტის თანხმობის გარეშე არ შეეძლო, მოსახლეობისთვის დაეწესებინა ახალი, ან გაედიდებინა ძველი გადასახადი. მეფე და პარლამენტი ამ პირობას უკანასკნელი ტიუდორის ელიზაბეთ I-ის მმართველობის ბოლომდე (1603) ასრულებდნენ, მაგრამ ინგლისში სტიუარტთა დინასტიის გამეფის შემდეგ, საგადასახადო პოლიტიკის გამო უთანხმოება მეფესა და პარლამენტს შორის სულ უფრო ღრმავდებოდა. ჯეიმზ I-ისა და მისი შვილის ჩარლზ I-ის განუსაზღვრელ ხელგაშლილობას და ფუქსავატურ ცხოვრებას სამეფო ხაზინა ვერ აკმაყოფილებდა. ამიტომ, მეფეს საჭირო ფულის მიღება შეეძლო მხოლოდ კანონის დარღვევით – პარლამენტის დაუკითხავად ახალი გადასახადის შემოღებით. ჩარლზ I ასეც მოიქცა: 1634 წელს, უპარლამენტო მმართველობის დროს, მან არასწორად აღადგინა ინგლისში პარლამენტის დაარსებამდე არსებული ე. წ. „სახომადლო გადასახადი“. მეფე და სასახლის კამარილია მიზანს მიღწეულად თელიდნენ, მაგრამ სხვაგვარად ფიქრობდნენ ხალხი და ოპოზიცია.

განსაკუთრებით დიდი აუიოტაჟი გამოიწვია ოპოზიციის ერთ-ერთი ლიდერის ჯონ ჰემპდენის გასამართლებამ, რომელმაც უარი განაცხადა ამ გადასახადის გადახდაზე. მიუხედავად იმისა, რომ ერთ-ერთი უმდიდრესი მემამულე იყო და 20 შილინგის გადახდა მისთვის, ცხადია, ძნელი არ იყო, ინგლისის კონსტიტუციური ტრადიციების, საკუთრებისა და პიროვნების უფლება-

თა დაცვამ გადაადგმევინა მას ეს ნაბიჯი. საქმე ისე გამწვავდა, რომ მეფე იძულებული გახდა, დათანხმებულიყო სასამართლოში საქმის გარჩევაზე.

ჰემპდენი გაასამართლა ხაზინის სასამართლომ და დამნაშავედ ცნო (12 მოსამართლიდან 7 მისი წინააღმდეგი იყო, 5 – მომხრე). ასეთი გადაწყვეტილების მიუხედავად, აზნაურმა ჰემპდენმა მორალური გამარჯვება მოიპოვა: მან მეფე აიძულა, სასამართლოში განეხილა საკითხი იმ დროს, როდესაც ინგლისის მეფე აბსოლუტური ძალაუფლების მქონე მონარქი იყო.

დღევანდელ საქართველოში კი, შემთხვევით გადიდებული, გიგლი-მოგლით გაზრდილი ბიჭები, უარს აცხადებენ პოლიციასა და პროკურატურაში მოწმედ მისვლაზე და გამომძიებლებსა და პროკურორებს თავისთან იბარებენ! თუმცა, ახია მაგათზე. ნათქვამია, რასაც დასთეს, იმას მოიმკიო. მავანის ხუმტურების უსიტყვო შემსრულებელი სხეას რას უნდა ელოდე.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
5 თებერვალი, 2013 წელი

ბრბოს ფსიქოლოგია უნდა ვისწავლოთ

საბჭოთა კავშირში ფსიქოლოგები სწავლობდნენ ინდივიდის ფსიქიკას, ხოლო ბრბოს ფსიქოლოგიას, ისევე როგორც გენეტიკას, კიბერნეტიკას, ფუტუროლოგიას... სათანადო ყურადღება არ ექცეოდა, ან, საერთოდ, უგულებელყოფილი იყო; ბრბოს ფსიქოლოგია კი არ წარმოადგენს ცალკეული პიროვნებების ფსიქიკური თავისებურებების უბრალო ჯამს, იგი სულ სხვა მახასიათებლების მქონეა, ამიტომ მისი არცოდნა, არა მარტო წმინდა მეცნიერული, არამედ პრაგმატული მოსაზრებითაც, დიდ ნაკლად უნდა მივიჩნიოთ. როდესაც ბრბოს (ამ სიტყვას დამაქნინებელი, დამამცირებელი მნიშვნელობით ნუ გავიგებთ, ფსიქოლოგიის პრაქტიკულ მნიშვნელობაზე ვსაუბრობთ, უპირველეს ყოვლისა, მხედველობაში გვაქვს ის ფაქტი, რომ ნებისმიერი წყობის სახელმწიფო სისტემაში (დესპოტურში, დიქტატორულში, დემოკრატიულში...) მასების ორგანიზებისათვის, მათზე სასურველი გავლენის მოპოვებისათვის მეცნიერების ამ დარგის ცოდნა აუცილებელია.

ამ მოსაზრების დამადასტურებელი მრავალი მაგალითის მოყვანა შეიძლება, მაგრამ შორს რომ არ წავიდეთ, უახლესი ისტორიიდან ორიოდუ ფაქტს დავასახელებ: ცხრაწლიანი მმართველობის განმავლობაში მ. სააკაშვილის მთავრობის წინააღმდეგ ხალხში იმდენი ცუდი ენერგია დაგროვდა, რომ ერთი ნაპერწკალი საკმარისი იქნებოდა მის შესაცვლელად. მასმედიის საშუალებებით ვრცელდებოდა არსებული რეჟიმის

განმაქიქებელი ინფორმაციები, იწერებოდა იმ საშინელებების შესახებ, რაც ჩვენს ციხეებში ხდებოდა, მაგრამ სანამ ხალხმა თავისი თვალთ არ იხილა პატიმრების წამების დოკუმენტური კადრები, მანამდე ქვეყნის ხელისუფლება ახერხებდა მასების გულისწყრომა სხვადასხვა საშუალებებით სასურველი მიმართულებით წარმართა. წამების ამსახველი კადრების ტელევიზიით სათანადო დროს გავრცელების შემდეგ, არსებულმა ხელისუფლებამ დაკარგა ლავირების ყოველგვარი შესაძლებლობა, რასაც მოჰყვა ის, რაც უნდა მომხდარიყო – არჩევნებში გაიმარჯვა ოპოზიციამ და შეიქმნა ახალი მთავრობა.

ეს ფაქტი ნათლად მეტყველებს იმაზე, რომ თუ უნდათ მასებზე ზემოქმედების სასურველ შედეგს მიაღწიოს, მასმედიის საშუალებების მესვეურებმა უნდა იცოდნენ რა დროს, რა რაოდენობით, რა ინტენსივობით, რა ფორმით და მოცულობით მიაწოდონ ხალხს გარკვეულ შედეგებზე ორიენტირებული მასალა. ამ ცოდნას კი ვერ მივიღებთ, თუ არ გავითვალისწინებთ ბრბოს ფსიქოლოგიას. ამიტომ ამბობდა რიშელი: „ქვეყნის მართვა მეცნიერებაა, რომელიც გამოცდილებასთან ერთად მოდის“.

ავიღოთ სხვა ფაქტი. როდესაც აშშ-ის პრეზიდენტ ტრუმენთან განიხილებოდა საკითხი ჩამოეყარათ თუ არა იაპონიაში ატომური ბომბები, გადაწყვეტილება – ჩამოეყარათო – განაპირობა შემდეგმა მოსაზრებამ: თვითმფრინავებიდან ჩამოყრილ და მოსახლეობაში გავრცელებულ სააგიტაციო ფურცლებს, რომლებშიც დაწერილებით იქნება აღწერილი ის საშინელებები, რაც მოჰყვება ატომური ბომბების აფეთქებას, სათანადო ეფექტი არ ექნება, ხალხი მაინც არ დაგვიჯერებს, თუ საკუთარი თვალთ არ იხილა ის ჯერარნახული ტრაგედია, რასაც ამ ბომბების აფეთქება გამოიწვევსო.

ბრბოს ფსიქოლოგიაზე გათვლილმა ამ მოსაზრებამ დააჩქარა იაპონიის კაპიტულაცია. 1945 წლის 6 და 9 აგვისტოს ჰიროსიმაში და ნაგასაკიში ჩამოყრილ ბომბებს, 13 აგვისტოს იაპონიის იმპერატორის ჰიროჰიტოს მიერ გამოცხადებული კაპიტულაცია მოჰყვა.

ასეთი მაგალითების არსებობის მიუხედავად, საბჭოთა კავშირში ბრბოს ინტერესებს არავეითარ ანგარიშს არ უწევდნენ, პირიქით, ხშირად მის წინააღმდეგ უხეში ძალით მოქმედებდნენ. 1955 წელს, როდესაც ა. სახაროვმა ნ. ხრუშჩოვი გააფრთხილა, რომ ბირთვულ აფეთქებას ათასობით ადამიანის მსხვერპლი მოჰყვებოდა, მან ყურად არ იღო ეს გაფრთხილება. წყალბადის ბომბი დანიშნულ დროს ააფეთქეს.

საბჭოთა სახელმწიფოს მესვეურებმა, როცა დასჭირდებოდათ, როცა უცხოელებთან მოლაპარაკებებისას ჩიხში აღმოჩნდებოდნენ, „ხალხის მისრაფეების გათვალისწინება“ მათთვის უკანასკნელი მაშველი რგოლი იყო. პოტსდამის კონფერენციაზე, ი. სტალინმა ვერ შესძლო ჰ. ტრუმენისა და უ. ჩერჩილისათვის გერმანული მიწების პოლონეთისათვის გადაცემის აუცილებლობა სათანადო არგუმენტებით დაესაბუთებინა. მაშინ მან განაცხადა: რას მეტყვის ჩემი ხალხი, ეს მიწები ისევ გერმანელებს რომ დარჩეთო. ეტყობა, ასეთმა „რკინის ლოგიკამ“ სათანადო გავლენა იქონია აღნიშნული საკითხის გადაწყვეტისას.

ასეთი მაგალითების მოყვანა ისტორიიდან მრავლად შეიძლება, ამიტომ ბრბოს ფსიქოლოგიის შესწავლას მეტი დრო უნდა დაეთმოს.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
№7, 2013 წელი

სარჩევი

წინათქმა	3
არ გათეთრდების ყორანი... ..	6
ალბათ, რაღაცისთვის სჭირდება	17
ხალხი უნდა გაფასებდეს	18
ქვეყნის პრეზიდენტი პარლამენტის ოპოზიციაში?	19
მიშა, რეიზა არ მიდიხარ?	21
აი დემოკრატია!	22
პირადად არ დაასახელოთ	24
პარლამენტში ლაყბობით დიდი საკმევები არ კეთდება	26
ნუ გეშინიათ, ამოყვინთავთ	28
დაგვიბრუნეთ სენატი	29
ლამის ქოთანი აუცილებელია	30
საკუთარი ძროხის „მოპარვისათვის“ არ ასამართლებდნენ	31
საზოგადოებრივი აზრი მთავარია	32
სრული, შეუზღუდავი ნდობა	34
როგორ იქცა სავლეთ პავლედ	35
მისაბაძი მაგალითი	37
ქოთნის ყური	38
ქვეყნის მმართველი უშიშარი უნდა იყოს	39
დესპოტი მეფე	40
საერთაშორისო რეზონანსის შედეგი	41
ასეც ხდება	42
რა მექნა, მიბრძანეს!	43
სიძულვილის ჩაჩი	44

თავს ზემოთ ძალა არაა	45
ძალით არ იქნება	46
„პატრიოტები“	47
არ გაბედოთ, თუ არა!	48
ხელი არ მახლო, თორემ... ..	49
საკუთარი ჯიბე სულ სხვაა	50
„მაშინ“ ერთ საწოლზე ერთი პატიმარი იწვა	51
ეკუთვნის, აპა არა?	52
მთაყვარია ხალხის დასაქმებაო!	53
მხოლოდ ეროვნული ინტერესები	54
როგორ გაეხდეთ მილიონერი	55
ტერიტორიის დათმობა დაუშვებელია	56
პრეზიდენტმაც ვერ შეძლო	57
ცენზურის გარეშე	59
პროპაგანდას დასაყრდენი სჭირდება	60
რას იზამენ გაიძვერები	61
აშშ ალაგ-ალაგ მოსწონთ	62
დემოკრატია გამორიცხულია	63
მოვალენი არიანო	64
საკუთარ ხალხთან უცხოს აბრძოლებ?!	65
სამედიცინო შემოწმება სირცხვილი არ არის	66
პრეზიდენტი და მისი ოჯახი სულ სხვაა	67
სახელმწიფოს მართვა ღობიოობა არ არის	68
მოულოდნელი რეეოლუცია	70
ყალბი ჩერვონეცები	71
იმპიჩმენტი	81
წმიდა სამების გულისთვის?!	82
ყოვლისშემძლე მონარქსაც კი უარი ათქმევინეს	83

ყველაშ თავისი საქმე აკეთოს	84
პარლამენტში ლაყბობით დიდი საქმეები არ კეთდება	86
რაც არ უნდათ, ვერც ხედავენ	88
„რისკის ზონა“	91
უმადურობა დიდი ცოდვაა	92
ვინ არის აგრესორი	94
ელიტარული კორუფცია	100
პური მეპურემ უნდა გამოაცხოს!	102
უცნობი ვირუსი	104
პირადი მაგალითის ძალა	106
შევრცხვებით!	108
არშემდგარი სახელმწიფო	110
თავიანთ შეცდომებს ბოლომდე მხოლოდ გიჟები იცავენ	115
ჩაწვდით ამერიკის სულს!	124
მჩხავანა კატა თავეს ვერ დაიჭერს	131
„წაწოლის პოლიტიკა“	136
თავმირტყმული ერი	138
„ხერხემალი“ სამკურნალოა	141
თქვენ ცა გნიშნაეთ... ..	148
ხალხი უნდა გაფასებდეს	156
მეფე სასამართლოში?!	157
ბრბოს ფსიქოლოგია უნდა ვისწავლოთ	159